

DE

časopis slovenskih delavcev

št.

5

Glavni urednik
Marjan Horvat

Odgovorni urednik
Ciril Brajer

Telefon: 313-942

Naročnina in prodaja:
321-255

Telefaks: 311-956

Naslov: ČZP Enotnost,
Dalmatinova 4, Ljubljana

Ljubljana, 31. januarja 1996 • letnik 55

Izjava predsedstva Zveze društev upokojencev Slovenije o kršenju ustavnih pravic upokojencev

Upokojenci Slovenije, povezani v Zvezo društev upokojencev Slovenije, smo z vso pozornostjo spremljali aktivnosti Vlade v pripravah za spremembe in dopolnitve Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. S stališči, ki smo jih oblikovali na seji upravnega odbora Zveze društev upokojencev Slovenije in uskladili na KO organizacij in strank upokojencev, smo seznanili Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in Vlado ter s posebnim pismom vodje poslanskih skupin. Najbolj smo bili zainteresirani, da bi se našel ustrezen dogovor med upokojenci in Vlado predvsem pri spoštovanju zakonskih norm ter pravic, ki izhajajo iz naslova minulega dela.

Usklajevanje pokojnin je bilo tudi v preteklosti vedno predmet vznemirjenja upokojencev, zato v sedanjem trenutku to vprašanje močno izstopa pri upokojencih, saj želimo le, da se spoštujejo naše vplačane pridobljene pravice in da država ne posega v le-te.

Upokojenci Slovenije smo bili razočarani ob ugotovitvi, da je Državni zbor soglašal s predlogi Vlade in usklajevanje pokojnin opredelil na drugih osnovah, kot so bila hotenja, pravice in stališča upokojencev s strokovno podprtimi argumenti.

Predsedstvo Zveze društev upokojencev Slovenije na podlagi teh dejstev izraža svoje ogorčenje in protest proti sprejetim določbam zakona, s katerimi se ukinja poračun pokojnin in na novi osnovi določa povprečna pokojnina za polno delovno dobo. To je grob poseg v naše materialne pravice, ki sta jih poslanski skupini LDS in SKD vzeli upokojencem v letu 1996, in sicer 50 do 75 % mesečne pokojnine.

Zakaj je bilo treba sklepe Državnega zbora pri drugem branju tako usodno spremeniti, se sprašujemo. Ali bo res s prihranki na škodo upokojencev zaživelo naše gospodarstvo?

Zgodba o uspehu LDS je dokaz, da na hrbtih upokojencev stabilizirajo gospodarstvo, ne ukrepa pa, ko gre za razsipno trošenje državnega proračuna (policijski čoln in drugo neracionalno trošenje sredstev).

Upokojenci obveščamo javnost, da smo imeli korekten odnos pri usklajevanju z Vlado. Sprejeli smo besedilo, s katerim bi se pokojnine usklajevale z gibanjem plač. To pomeni, da smo pristali tudi na negativni poračun. Upokojencem, ki so se v določenem času leta 1991 in 1992 upokojili, se bo pokojnina zmanjšala za 10,43 oziroma 7,61 odstotka.

Ne glede na to, da so upokojenci upokojeni na osnovi zakona, ki ga je sprejelo najvišje zakonodajno telo, Vlada ne bi smela posegati v te pravice. Zveza društev upokojencev Slovenije pri tem stališču ne vztraja, ker upa, da bodo prizadeti upokojenci sprožili ustavni spor. Podprli smo tudi Vlado, da se v novem zakonu zagotovi celovito zavarovanje podjetnikov, obrtnikov in kmetov, ker je sedanje delno zavarovanje omogočalo špekulacije.

Res pa je, da upokojenci v usklajevalnih pogovorih nismo pristali na drugačne kriterije usklajevanja pokojnin, kot je gibanje plač, da nismo pristali na drugačne osnove izračuna povprečne pokojnine in da je kapitalski sklad v funkciji in upravljanju upokojencev. Kaj pa je Vlada popustila? Nič! Razen pri usklajevanju pokojnin s plačami, ampak na drugačnih osnovah.

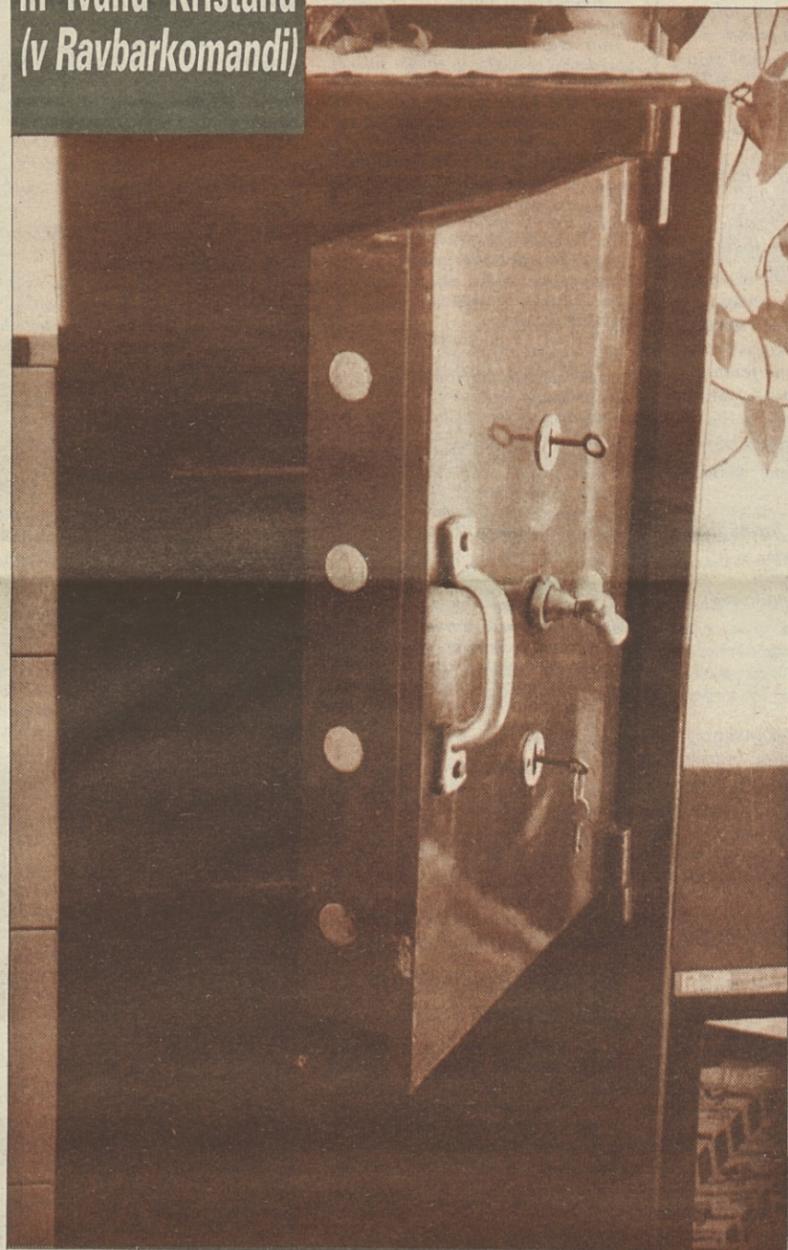
Zveza društev upokojencev Slovenije je Državnemu svetu dala predlog za odločilni veto zoper Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Zveza društev upokojencev Slovenije se bo tudi vnaprej prizadevala, da bi bilo življenje upokojencev umirjeno ob spoštovanju pravnega reda in stabilnosti, kar je žal kršeno s posegom v naše temeljne upokojenske pravice, in stranki LDS in SKD ne moreta uživati podpore upokojencev.

Starost je lepa, če je spoštovana.

Vinko Gobec, predsednik

Javno vprašanje Dušanu Semoliču in Ivanu Kristanu (v Ravbarkomandi)

RAVNANJE Z DELAVCI V POSMEH PRAVNI DRŽAVI

stran 5

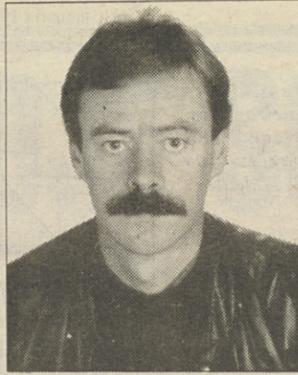
POLITIKA PREK HRBTOV UPOKOJENCEV

stran 22

RIGELNIK UKINIL SUSPENZ

Modra poteza končala packarije v podjetju Avto Makar in pri Dejanu Majkiču potrdila, da se sindikalna pokončnost in strokovna doslednost vendarle poplača.

stran 23

narino vestno odštevajo tudi za to, da bi bili obveščeni, je delo že postorjeno.

Da bi jim ga še malce olajšali, bomo v nadaljevanjih objavili študijski prispevek Damjana Križnika, v katerem preučuje razvoj slovenskega sindikalnega tiska. Med drugimi hipotezami potrjuje tudi usodno povezanost delavskega gibanja s sindikalnim glasilom in ugotavlja:

»Dejstvo je, da v zadnjem obdobju Delavska enotnost dostojno in dosledno izraža ter zastopa interese slovenskega delavstva!«

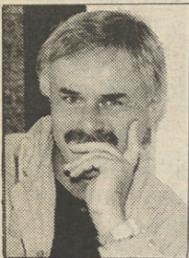
stran 3

SINDIKALNA BLAGAJNA OSIROMAŠENA ZA (NAJMANJ) 192.000 MARK

KAKO USPEŠNO SOUPRAVLJATI

stran 20

Piše: Ciril Brajer

Mesece in mesece so se vlekle razprave o Priljubljenosti in finančno materialnem poslovanju ZSSS. Stvar lahko poenostavimo in rečemo, da so sindikati premlevali višino in delitev članarine.

In še bi jo morali! Gradivo, ki bo v petek, 2. 2. 1996 prišlo na sejo Sveta ZSSS, namreč premočno spominja na kompromise, ki jih je namesto projektov sposobna spaccati Drnovškova vlada. Ker pač nima vizije, seveda ne more imeti strategije, taktika pa je potem zgolj taktiziranje med komaj še verjetnimi kompromisi.

Pa pustimo Drnovškove koalicijske polomije. Svobodni sindikati so vizijo imeli in na njeni osnovi so začrtali dobro strategijo. Dobro tudi zato, ker so v začetni stopnji pač izbrali edino logično in možno!

Ta pa je, oziroma je, žal, bila:

Zvezo svobodnih sindikatov denarno, strokovno in akcijsko usposobiti do te mere, da bo lahko učinkovito zastopala in branila interese svojih članov. Tudi tedaj, ko bodo ti prisiljeni posegati po najbolj skrajnih metodah sindikalnega boja.

Vrag vedi, kaj vse se je dogajalo z dokumenti, ki so bili pisani kot edina možna pot do naštetih ciljev. Kolikor smo to dogajanje spremljali novinarji, je bilo pravzaprav kar spodbudno. Vse več je bilo tistih, ki so se zavedali, da je skrajni čas za dvig članarine in za njeno koncentracijo v namenske sklade. Brez posebnih raziskav je bilo moč celo ugotoviti, da so ti, ki upoštevajo zahteve časa in zdrav razum pa temeljno logiko sindikatov, v vse močnejši večini.

Vendar je bila ta večina očitno tiha. Svoj prav je začela uveljavljati v svojih sindikatih in ni zmogla ali hotela tega »prav« utrditi s pravnjo podporo članstva in ga potem uveljavljati na ravni Zveze. Zvezo samo je menda popadel strah pred neutemeljenimi strahovi, in upoštevajoč statut, se jih je zbal preganjati s pomočjo tih večine, kaj šele članstva.

Manjšina pa je bila glasna, trmoglavna in iskanje kompromisa med njo in logiko je pač porodilo dokumente, ki naj bi jih Svet potrjeval v petek.

Višina članarine naj bi ostala enaka kot doslej, formulacija je »najmanj 0,6 odstotka«. Tudi ključ delitve ostaja enak, posameznim sindikatom pa je prepuščena odločitev o višji članarini (torej od 0,6 do poljubno) in logično jim pripada tudi delitev tega presežka.

Območja in Zveza pa »lahko oblikujejo namenske sklade« ?!

Namesto načrtovano vodeneja in namensko uporabljena dviga torej še večja zmeda. Namesto večinsko podprtega dviga, ki bi bil potemtakem splošno zavezujoč in bi bil manjšinski status quo (dovoljena ali izsiljena?) izjema, večinsko podprta volja manjšine.

Manjšina je torej večino prisilila v sistem, ki ne pomeni večje enotnosti, preglednosti, solidarnosti in finančne moči, ampak obratno. Že doslej poznamo vsaj tri predloge o višini članarine, in sicer 0,6, 0,8 in 1 odstotek. Kakšna pestrost še prihaja, tudi vrag ne ve, in to že pri višini. Kakšna zmeda bo šele pri porabi!!!

Eden se bo izobraževal, drug bo potoval, eden peš, drug z limuzino, tretji bo polnil namenske sklade, četrti si bo opremil pisarne, peti bo letal po tovarnah, šesti za to ne bo imel sredstev, pa bo raje še naprej hodil na tenis. Bo ceneje... In tako naprej v dvajsetih pluralno demokratičnih inačicah!

No, vse le ni tako črno. Finančna zmeda in z njo denarno in sicer šibkejši sindikati bodo na vso moč okrepili stike med funkcionarji sindikatov in njihovimi člani! Vrata pisarn na Dalmatinovi 4 bodo na stežaj odprta za množice članov, ki bodo po stankah prihajali k svojim voditeljem v skladu z navodili dr. med. spec. spl. med. JANEZA ČAKSA:

»Na osnovi stankovnih pravil in dopisa Ministrstva glede izplačila OD za stavko, prosimo, da za vse zdravnike in zobozdravnike, ki so po evidenci OD člani sindikata FIDES, zahtevate refundacijo OD za dan 14. 12. 1995 od vodstva sindikata FIDES, kamor nakazujete tudi članarine.«

Si predstavljate naval, ki ga bo po tej logiki doživel Albert Vodovnik, ko bo končno enkrat speljal resno stavko SKEI?!

DE časopis slovenskih delavcev

Stvar je jasna. To je moj časopis. Zato ga naročam na naslov:

Priimek in ime:.....

Naziv podjetja ali ustanove:.....

Naslov:.....

Podpis naročnika:

Odprto pismo ljubljanskim poslancem in poslankam državnega zbora

Spoštovani!
Ljubljanski ženski klub je zelo pazljivo spremljal dosedanja pot sprejemanja nove šolske zakonodaje. S pomočjo poslanske skupine ZL je tudi pomagal uveljaviti nekaj zelo pomembnih dopolnil k predloženemu zakonu. Predvsem smo se zavzemale za enake možnosti vseh otrok do enako kvalitetnega vrtca in enako kvalitetnega šolanja, za šolski sistem, ki bo preprečeval poglobljanje socialnih razlik med otroki, za šolo, ki bo poleg drugih demokratičnih vrednot otrokom privzgojala tudi sprejemanje civilizacijske nujnosti uveljavljanja enakih možnosti ljudi obeh spolov. S temi predlogi smo vsaj deloma uspeli.

Za priloženo odprto pismo smo se odločile zato, ker tretje branje tega paketa zakonov omogoča, da poslanci popravijo nekaj zelo slabih odločitev, ki se nam sicer obetajo.

Predvsem si želimo, da bi tudi Vi podprli dopolnilo poslanske skupine ZL proti uvajanju obveznega zbirnega predmeta »Religije in etika«. Tako bi preprečili ločevanje otrok po svetovnonazorski pripadnosti in dosledno spoštovali ustavno načelo ločitve cerkve in države.

Pričakujemo tudi, da boste glasovali za dopolnilo poslanske skupine ZL, ki bi v ustreznem členu zakona o vrtcih starše izrecno zavarovalo pred možno, da bi ob krčenju socialnih pravic že samo z odločitvijo pristojnega ministra vse več staršev moralo plačevati vse višji delež stroškov za svoje malčke v jaslih in vrtcih.

Poslanci ste po ustavi predstavniki vsega ljudstva in pri svojem delu niste vezani na nikakršna strankarska navodila. Obe dopolnili, za kateri Vas prosimo, da glasujete v njihovo podporo, sta taki, da je bilo z javnomnenjskimi anketami neodvisnih raziskovalcev ugotovljeno, da jih podpira velika večina ljudi v Sloveniji, ne glede na strankarsko pripadnost. Z glasovanjem proti uvajanju obveznega zbirnega predmeta »Religije in etika« v javne šole in vašim glasom za največ 65 % obveznosti staršev do pokrivanja stroškov programa javnega vrtca lahko dokazate, da ste vredni zaupanja večine svojih volivcev.

Potrudili se bomo obvestiti javnost, kako ste v Ljubljani izvoljeni državnoborski poslanci in poslanke glasovali v zvezi s tema dvema našima zahtevama. Veliko uspeha pri delu v parlamentu vam želimo!

Ljubljanski ženski klub in vsi podpisani volivci in volivke.

Opomba:

Odprto pismo ljubljanskim poslancem in poslankam državnega zbora je podpisalo 187 podpisnic in podpisnikov. Originalni podpisi so shranjeni v arhivu ljubljanskega ženskega kluba, Komenskega 7, Ljubljana.

Na volitve s potrdilom o zdravstvenem stanju

Bližajo se redne državnozbornske volitve. Menda so še vedno možne tudi izredne.

Priprave na volitve so že stekle v vseh strankah: parlamentarnih, izvenparlamentarnih in v strankah, ki so nekoč bile stranke, sedaj pa nimajo urejenega statusa.

Vse stranke se, bolj ali manj glasno, zavzemajo za spremembo volilne zakonodaje. Ene bi dvignile prag vstopa v parlament, ker jim ankete dobro kažejo, druge bi prag nižale iz naspornega razloga. Ene bi ukinitve nacionalno listo, druge ne bi. Mnenja so deljena tudi o načinu razdeljevanja ostanov glasov.

Prav vsi, nasprotujoči si predlogi, so podkrepili z obrazložitvijo, da prinašajo več demokratičnosti, kar naj bi pomenilo več poštenosti. Vsi pa v bistvu pomenijo več možnosti za predlagatelja.

Tako kot se stranke, v imenu demokratičnosti, borijo za več prostora v parlamentu, se vidni in nekoliko manj vidni člani strank borijo za lastno rit, ki ji želijo zagotoviti sedež v isti stavbi. »Naivni« so zadovoljni, če imajo zagotovljeno eno od 88 mest na strankini listi. »Manj naivni« si želijo zagotoviti še volilno enoto, v kateri stranka po pravilu dosega dobre rezultate, »brihtni« pa še prostor na nacionalni listi. Tisti, ki imajo zagotovljeno »dobro« volilno enoto, so takoj pripravljene podpreti predlog za ukinitve nacionalnih list.

Da bi si posameznik zagotovil mesto med osemindesetimi, mora nekaj pomeniti v strankini hierarhiji. Zato so pretendenti na strankine liste spet zelo aktivni v delovanju stranke in njenih organov, v katerih so prej aktivno delali v glavnem manj znani »črnci«. Gre za njihovo lastno promocijo med

onimi, ki bodo (naj bi) oblikovali strankino listo. V prednosti so spretni retoriki, ki znajo prodajati »muda za bubrege«, ter »zakulisni« delavci.

Vse stranke imajo določene kriterije za izbiro med osemindesetetero. Ti kriteriji se spreminjajo po potrebi, od volitev do volitev. Včasih so kriteriji taki, da ne puščajo nobenega dvoma, da so prvo, v ozkem krogu, določeni kandidati, po katerih meri so potem napisani kriteriji. Pri »demokratičnem« postopku določanja strankine liste tako ne more priti do pomote.

Osebnostne moči, da med kriteriji za izbiro kandidatov ni zdravstvenega in še posebej psihofizičnega stanja kandidata. Zaradi tega bi se lahko zgodilo, da bi nevedni volivci v parlamentu pripeljali kakega kroničnega alkoholika (sodeč po novinarskih poročilih, se je to v tem mandatu že zgodilo) ali celo kakega shizofrenika. Ker je shizofrenik lahko 350 dni v letu normalen človek, celo priznan strokovnjak, ki ga krasi tudi doktorska titula ali kaj podobnega, in če s pomočjo družinskih članov ali zvestih sodelavcev preostanek dni v letu preživi v »ilegalni« s predpisano dozo zdravil, se teoretično lahko prebije tudi do kakšne pomembne funkcije v državnem zboru. V določenem trenutku mu je lahko za kak dan zaupana cel država.

In kaj če je to prav takrat, ko nastopi eden od petnajstih »črnih« dnevov? Ni to mogoče zadosten razlog, da od »poslanskih kandidatov« zahtevamo potrdilo o njihovem zdravstvenem stanju, ki naj jim ga napiše osebni zdravnik? Vse zgoraj napisano velja tudi za lokalne volitve, čeprav se vse dogaja na nekoliko nižjem nivoju. Menda so volivci ene večjih mestnih občin za župana izvolili pijanca. Eni pravijo, da so v prejšnjem mandatu bili enako slabe sreče.

Rastko Mislej,

član Delavske stranke Slovenije

Gospod/tov. Ciril Brajer, odgovorni urednik DE

Dolgo, predolgo sem kot član ZSSS čakal, in dokaz je vendar tu. Zdej, ko obujate spomine na dobre stare »samoupravljalske« čase in ko govorite, kakšno (je?) bi moralo biti informiranje in komu je le-to namenjeno, je prepozno.

Ali veste, g. Brajer, kako se je končala tista zgodba o konju, ki ga je »gospodar« samo trepljal po hrbtu, češ malo potpri, saj si priden, medtem ko je na hrano zanj pozabil, čeprav je konj na vso silo vlekel in vlekel.

Sedaj, ko je prišla resnica na dan in ko je ministrski predsednik dr. Janez Drnovšek dopovedal svojemu »zavezniku« mag. Kocijančiču, da se na njegove besede ne more več zanesiti in seveda tudi in predvsem, ker ZLSD ni spoštovala koalicijskega dogovora (pogodbe), jo je prekršila; ne pa tako, kot je bentil tudi tajnik tovariš Kumer v Studio City dne 26. jan. 1996. Je morala dol, ven iz vlade, v opozicijo. Torej vse je jasno. ZLSD ni bila, ni in nikoli ne bo zvesta

Karl Destovnik,

direktor podjetja Dan

in zanesljiva družabnica, ker hoče biti na vsak način edina-prava-pravična.

Žal je tako tudi z našim (mojim) sindikatom ZSSS.

Zato predlagam trajno in takojšnje ter splošno žalovanje s tem, da delavski časopis DE nepreklicno odpravi revolucionarno (rdečo) barvo na vseh straneh (kjer se pojavlja – občasno), zlasti pa, da se logotip DE (ta je sedaj v značilni in karizmatični barvi – rdeči) zapiše z običajno barvo tiska, samo da ne bi bila ta spet (slučajno) rdeča. Če pa mislite, da s(m)o delavci toliko za bregom, da ne vedo, kdo je kdo, pa vam priporočam, da opravite tečaj iz moralistične oz. vsaj kakšne trening (ne kondicijskega) komunikacij s tistimi, od katerih zahtevate in pričakujete, da bodo živeli od prodajanja magle raznih sindikalnih in sindikalnih zaupnikov.

Delavci v pravem pomenu te besede vam že ne bodo več nasledili. Laž ima namreč kratke noge. Pa lep sindikalni pozdrav.

Sultan II.

Spoštovani!

V podjetju Dan je organiziranih več različnih proizvodnih in storitvenih programov, s katerimi podjetje opravlja dejavnosti zaradi usposabljanja in zaposlovanja gluhih ter drugih invalidov.

Zaradi različnih razlogov, predvsem pa likvidnostnih težav in specifične kadrovske strukture imamo v zadnjem času težave pri organizaciji proizvodnje in izdelavi izdelkov oziroma storitev. Nekateri med našimi naročniki ste imeli zato pri poslovanju z nami manjše neprijetnosti. Ponovno bi se vam radi opravičili in vas še enkrat prosili za razumevanje.

Hkrati pa bi vam radi sporočili, da je rešitev in sanacija stanja v podjetju predvidena ob pomoči novega večinskega lastnika – Sklada Republike Slovenije za razvoj. Prenos na Sklad je bil izvršen s sklepi Vlade Republike Slovenije, ki se je s tem izognila možnosti, da bi Dan kot invalidsko podjetje zaradi trenutnih težav šlo v stečaj, saj zaradi socialnih razlogov zagotavljanja delovnih mest za invalide to brez njegove soglasja ni možno. Sklad bo podjetje aktivno prevzel v drugi polovici meseca januarja 1996. Izvedeno bo prestrukturiranje poslovanja podjetja, ki bo prispevalo k stabilnejšemu poslovanju in s tem tudi k zadovoljstvu naših naročnikov oziroma kupcev.

Karl Destovnik,

direktor podjetja Dan

ljzava za javnost

Dodatni protokol k Sporazumu med EGS in RS na področju prometa

Leta 1993 je bil podpisan sporazum s področja prometa med RS in ES, katerega je kasneje ratificiral Državni zbor RS in evropski parlament. Tako je sporazum tudi formal-

»Pravo in pravica...«

... nimata nobene zveze,« je znani pravnik, dr. F. Bučar, dejal na slovenski televiziji 11. 1. 1996 popoldne v zaključku oddaje Pro et contra. Pred tem pa je povedal tudi to, kar že vsak vrabec ve, namreč, da v Sloveniji pravni sistem ne deluje in ga tako rekoč niti ni.

Seveda se z gospodom Bučarjem globoko strinjam. Jasno je, da pravo ne kot veda in ne kot sistem nimata nobene zveze s pravico in da tudi nista nastala zaradi zagotavljanja pravice, ampak zato, da se pravica, če slučajno še kje je, popolnoma zbrše, prežene iz vsakega najtemnejšega kotička naše demokratične dežele in tako popolnoma izniči. (Saj smo zato nekoč mimogrede in brez potrebe ustanovili tudi varuha človekovih pravic!) Oziroma: tudi s pomočjo pravice je treba dokazati, kako krivičen je bil socialistični sistem, ko je vsem ljudem poskušal zagotoviti čimveč čimbolj enakih pravic. S tem, ko je socializem odrekel nekaterim ljudem pravico do večjih pravic in ni dovolil, da bi na ta račun nekateri bili na boljšem, ko bi imeli manjše pravice, je ljudem storil največjo krivico. Ali drugače povedano, s to svojo krivico je bil socializem neverjetno pravičen. In ravno v tem je njegova katastrofalno slaba stran. Tole je sicer zelo zapletena razlaga, ampak misleci, kot je g. Bučar, jo bodo vsekakor razumeli, po potrebi pa jo bodo tudi drugim razložili in pojasnili.

Jasno je torej, zakaj v slovenski ustavi ni zapisana pravica do dela. To ne bi bilo pravično, posebno ne do brezposelnih, ki bi jih na osnovi take pravice morala kdo (npr. oblast) lahko celo silil, da delajo, pa čeprav dela nimajo. Pa si zdaj predstavljajte, da imate pravico do dela, da zato delati morate, dela pa nimate... Kaj storiti? (Ne vem. Priznam, da ne vem. Vsekakor pa so to dobro vedeli pisci ustave...)

Seveda pa v odnosu »pravna država/pravica« prihaja do določenih anomalij. Vseh pravic namreč kljub vsaki temu, da pravo in pravica nimata nič skupnega, še vedno nismo ukiniteli. Vsakodnevna praksa (in srečo imamo, da je res vsakodnevna!) nam kaže, da ima nešteto delavcev pravico biti odpuščenih, njihovi delodajalci, ki jih odpuščajo, pa nimajo pravice, da bi jih takoj nato spet zaposlili. Še manj: ti reveži, ki z odpuščanjem delavcev rešujejo gospodarstvo, zvišujejo delavski standard (saj je velik privilegij, če ti ni treba delati!) in nas s tem z nečloveškimi miselnimi napori silijo v boljše kapitalistično bodočnost, odpuščenih delavcev nimajo pravice zaposliti na boljnjih delovnih mestih in za boljše plače. Celotako daleč smo, da niti te pravice nimajo, da bi jih (odpuščene delavce namreč) na svojih lastnih delovnih mestih zaposlili!

Ali pa drug primer: delavci imajo še vedno pravico, da za svoje delo ne dobijo plače ali pa da jo dobijo šele po treh mesecih ali pa da jo dobijo samo polovico – itd. Njihovi direktorji pa seveda – tu pa je pravna država že naredila velik korak naprej! – nimajo nobene pravice zaradi tega biti kaznovani, kaj šele da bi imeli pravico sami sebe kaznovati. Isto velja tudi za vse druge krivice, od politikov, predsednikov strank in ministrov, preko predsednika vlade do poslancev. Ti so ostali praktično brez vsakih pravic, razen teh, ki pa niso pomembne, namreč, da imajo astronomske plače, da razen škode nič ne delajo in da so po naravi butasti. Ali pa bučarski...

Brane Praprotnik

nopravno v veljavi od septembra 1993.

Od 1. 1. 1995 je tudi Republika Avstrija polnopravna članica EU. S pogodbo o pristopu k EU, ki sta jo ratificirala avstrijski in evropski parlament, je Avstrija zagotovila, da sprejema vsi dotedanjo veljavno zakonodajo EU – t. i. *acquis communautaire*. Vendar je ena od posebnosti avstrijske pristopne pogodbe Protokol št. 9, ki govori o tranzitu preko avstrijskega ozemlja. Iz naslova varstva okolja si je Avstrija izgovorila poseben režim t. i. *eko točk* za ves tranzit tovornih vozil. Ta režim bo v veljavi najkasneje do leta 2003, obstaja pa možnost, da režim predčasno preneha v primeru, če bodo doseženi določeni ekološki standardi.

K pristopni pogodbi spadajo tudi skupne deklaracije obeh pogodbenih strank. Skupna deklaracija št. 21 se nanaša na 6. in 76. člen pogodbe o pristopu in pravi: »Republika Avstrija in Skupnost potrjujejo namero, da preko pogajanj zagotovita, da od dne pristopa Avstrije k EU prevozniki iz tretjih držav, predvsem iz Slovenije in Švice, ne bodo v ugodnejšem položaju kot prevozniki iz EU glede tranzita težkih tovornih vozil preko ozemlja Avstrije.«

Razlog za takšno skupno deklaracijo je med drugim 12./2. člen Sporazuma s področja prometa med EGS in RS, ki pravi, da bo od dne, ko začne veljati ta sporazum, Skupnost pridobila pravico do neomejenega tranzitnega prometa čez ozemlje Slovenije, slovenski tranzitni promet pa bo lahko neovirano potekal čez ozemlje Skupnosti, pri čemer po 3. členu tranzitni promet Skupnosti pomeni tranzitni prevoz blaga čez ozemlje Slovenije v državo članico Skupnosti ali iz nje, ki ga opravlja prevoznik s sedežem v Skupnosti, slovenski tranzitni promet pa tranzitni prevoz blaga iz Slovenije čez ozemlje Skupnosti do namembne tretje države ali blaga iz kakšne tretje države do cilja v Slovenijo, ki ga opravlja prevoznik s sedežem v Sloveniji.

S tem je prišlo do neskladja med Sporazumom s področja prometa in Protokolom št. 9 in do kršitve enega od temeljnih načel prava EU, načela diskriminacije. Bistvo tega načela je, da tretja država ne sme biti nasprotni eni državi članici v boljšem položaju kot ostale države članice. V konkretnem primeru to pomeni, da bi slovenski prevozniki lahko prosto tranzitirali preko ozemlja Avstrije, ki je članica EU, ostale države članice EU pa so za tovrstni tranzit podrejene režimu *eko točk*.

Ministrstvo za promet in zveze je na podlagi pravnega mnenja preučilo možnost Republike Slovenije, da uveljavi pravico prostega tranzita čez ozemlje Avstrije, ki izhaja iz Sporazuma. Na podlagi tega mnenja, ki ugotavlja, da lahko Slovenija svoje interese ščiti le preko pogajanj ali postopka mednarodne arbitraže in mnenj Ministrstva za zunanje zadeve in Službe Vlade RS za zakonodajo, ki sta oba podprla začetek pogajanj, je bilo ugotovljeno, da so za Republiko Slovenijo s pravnega stališča pogajanja edini način zaščite pravic slovenskih prevoznikov, saj bo le s sklenitvijo Dodatnega protokola pravno-formalno odpravljeno neskladje med določbami Sporazuma med RS in EGS na področju prometa, ki določa pravico prostega tranzita, in Protokolom št. 9, ki to pravico omejuje.

Zato je komisija ES, kateri predseduje g. Neil Kinnock, pripravila osnutek Dodatnega protokola k Sporazumu s področja prometa med ES in RS, ki se nanaša na njegov 12. člen.

Predlagani osnutek je bil osnova za pogajanja s ciljem, da se formalnopravno uskladi oba pravna akta. Dejstvo je, da mora Slovenija neodvisno od pogajanj, na podlagi čez obstoječega Sporazuma med RS in EGS na področju prometa, vsem prevoznikom iz držav članic EU zagotoviti prost tranzit čez svoje ozemlje. Gre za pravico prevoznikov iz držav Skupnosti, katere uveljavitev pa je do sedaj zahtevala le Republika Avstrija.

Z uveljavitvijo te pravice so avstrijski prevozniki izenačeni z vsemi prevozniki EU pri prehodu čez Slovenijo, slovenski prevozniki pa so s tem izenačeni z vsemi prevozniki držav članic EU pri prehodu čez Avstrijo.

Razlika med slovenskimi in ostalimi prevozniki je le v tem, da slovenski prevozniki tranzitirajo čez ozemlje Avstrije na podlagi sistema dovolilnic, ostali prevozniki držav članic EU pa na podlagi sistema ekoloških točk.

Usklajeni zapisnik s pogajanj o Dodatnem protokolu našim prevoznikom omogoča boljši položaj, saj jim zagotavlja dodatno kvoto 3500 dovolilnic.

Sedanji režim položaja naših prevoznikov ne poslabšuje, saj je režim, ki velja za tranzit preko Avstrije, samo začasn in bo veljal do leta 1997 oziroma najkasneje do leta 2003, potem pa bo prehod avstrijskega ozemlja za vse prevoznike prost.

Ministrstvo za promet in zveze se je ves čas pogajanj konzultiralo z obema zbornicama – GZS in OZS, pred zadnjim krogom pogajanj pa je 15. 12. 1995 opravilo tudi sestanek s predstavniki obeh. Na tem sestanku je bila s strani obeh zbornic dana podpora predlogom, ki so zajeti v besedilu Dodatnega protokola.

Ministrstvo za promet in zveze

KDO ŽELI RAZMERE V TAMU PRIKAZATI ŠE BOLJ ČRNE, KOT SO?

Predstavniki Sindikata kovinske in elektroindustrije v Tamu so na začetku tedna sklicali tiskovno konferenco, na kateri so javnost seznanili s svojimi stališči do aktualnih vprašanj, povezanih s sanacijo Tama. Na tiskovni konferenci so poleg predsednika Skei v Tamu Draga Gajzerja sodelovali še predsednik Skei Slovenije Albert Vodovnik ter predsednik in sekretar območnega odbora Skei za Podravje Branko Medik in Edi Ozimič.

Neresnična informacija o stečaju Tama

Drago Gajzer je povedal, da so netočne informacije v nekaterih sredstvih javnega obveščanja, češ da v upravnem odboru Sklada Republike Slovenije za razvoj razmišljajo o stečaju Tama, povzročile med delavci veliko nezadovoljstva in zaskrbljenosti, hkrati pa so škodovali tudi prizadevanjem za sanacijo Tama in poslovanju podjetja. Dodatno so delavce vznemirile neresnične informacije, da bodo vsi zaposleni v Tamu za december dobili izplačane samo zamrznjene plače. Revolt med delavci v Tamu je bil še toliko večji, ker do 26. januarja niso dobili decembrskih plač, čeprav je po sporazumu med sindikati in (bivšo) upravo šestindvajseti dan v mesecu določen kot zadnji dan za izplačilo plač za pretekli mesec.

Predstavniki Skeija so se pozanimali, kako je potekala seja upravnega odbora republiškega razvojnega sklada. Po besedah Draga Gajzerja je upravni odbor res razpravljalo o predlogu za stečaj Tama, vendar pa ga je zavrnil. V zvezi s plačili se je upravni odbor samo strinjal s predlogom vodstva sklada, da le-to sklene s sindikatom dogovor o izplačevanju minimalnih zamrznjenih plač, vendar pa doslej vodstvo Skeija v Tamu ni prejelo od nikogar nobenega predloga dogovora za odstopanje od izplačevanja plač po podjetniški kolektivni pogodbi. Ob tem je Gajzer dejal, da plač v Tamu pravzaprav ni mogoče več znižati, saj prejemajo delavci maksimalno zmanjšane plače po kolektivni pogodbi, hkrati pa je povprečna plača v Tamu za 26,7 odstotka manjša od povprečne plače v slovenskem gospodarstvu.

Decembrske plače do 31. januarja

Predstavniki ministrstva za gospodarske dejavnosti in upravnega odbora Tama so vodstvu Skei v podjetju zagotovili, da ostajajo plače do nadaljnjega nespremenjene in da bodo decembrske plače izplačane 31. januarja.

Glede na to je vodstvo Skei v Tamu dalo vsem, ki so odgovorni za sanacijo Tama, še tri delovne dni časa, da zagotovijo sredstva za izplačilo decembrskih plač, čeprav bi lahko glede na po-

dpisani dogovor med sindikati in upravo podjetja delavci Tama napovedali stavko (Neodvisni sindikat v Tamu je konec prejšnjega tedna že napovedal stavko, vendar jo je v ponedeljek preklinal, da bi deloval usklajeno s Skei, ki je večinski sindikat v podjetju). Po Gajzerjevih besedah s tem delavci in sindikalisti v Tamu še enkrat dokazujejo, da imajo ne-

delavcem Tama, pa se tamovcem zastavlja več vprašanj? Kdo je želel med delavce v tej že tako in tako težki situaciji vnesti še več nezadovoljstva in zaskrbljenosti za socialno varnost? Ali je želel kdo še dodatno podžgati radikalizem med delavci v Tamu in celotnem Mariboru, ki velja za "socialno bombo"? V čigavem interesu so bile neresnične informacije pla-

neusklajene gospodarske politike v Sloveniji. Zavzel se je za učinkovito uresničevanje zakona o sanaciji Tama ter poudaril, da je Tamu potrebna nova uprava, saj ima sedaj samo predsednika uprave.

neusklajene gospodarske politike v Sloveniji. Zavzel se je za učinkovito uresničevanje zakona o sanaciji Tama ter poudaril, da je Tamu potrebna nova uprava, saj ima sedaj samo predsednika uprave.

Kriza vodenja v mariborski industriji

Branko Medik je dejal, da je informacija o stečaju Tama razburila tudi druge kovinarje v Podravju, saj bi stečaj Tama potegnil za seboj tudi številna druga kovinskopredelovalna podjetja v regiji, ki jih je gospodarska kriza že tako

Branko Medik je dejal, da postajajo razmere v mariborski industriji nevzdržne. Po njegovem mnenju je krivda za takšno stanje tudi na gospodarski zbornici in različnih združenjih, pa tudi na mariborski univerzi, ki daje gospodarstvu neuporabne nasvete namesto dobrih kadrov. Ravno kadri, ki bi bili sposobni voditi firme, so največji problem mariborskega gospodarstva. O vseh teh vprašanjih namerava Medik vspodbuditi razpravo tudi v mestnem svetu, saj je njegov član.

Stečaj – najslabša rešitev za podjetje, delavce in upnike

Tudi Edi Ozimič je dejal, da stečaj za Tam ne more biti rešitev, saj imajo kovinarji v Podravju s stečaji v zadnjih letih mnogo grenkih izkušenj. "Stečaj Tama bi bil najslabša rešitev za podjetje, delavce in upnike." Ozimič je prav tako opozoril, da so delavci v kovinski in elektro industriji v Podravju čedalje bolj nezadovoljni

Vodstvo tiskovne konference Skei o Tamu.

nežno pred očmi prizadevanja za sanacijo podjetja in da so pripravljene odgovorno sodelovati pri reševanju problemov.

Vodstvo Skei je že konec prejšnjega tedna pozvalo vse delavce v Tamu, naj upoštevajo stališča in usmeritve Skei ter kljub nezadovoljstvu normalno delajo in ne ukrepajo na svojo roko.

"Če pa pogajalski skupini Skeja ne bo uspelo doseči dogovora in izplačila plač do konca tega meseca, bomo prisiljeni decembrske plače izterjati z radikalnimi sredstvi," je dejal predsednik Skei v Tamu.

Komu je v interesu prilivanje "olja na ogenj"?

V zvezi z neresničnimi vestmi v nekaterih sredstvih javnega obveščanja, ki so prejšnji teden povzročile veliko sivih las vodstvu in

KO PRIDE VOJNA, SO SINDIKATI NEMOČNI

Uredniki glasil sindikatov kovinarjev iz številnih evropskih držav, povezanih v Mednarodno organizacijo kovinarjev (IMF), so se konec prejšnjega tedna na povabilo Skei srečali na Bledu. Predsedniki kovinarskih sindikatov Makedonije, Hrvaške, Bosne in Hercegovine in Slovenije, ki so se srečanja tudi udeležili, so jih seznanili z gospodarskimi in političnimi razmerami v svojih državah. Misel, ki smo jo zapisali v naslovu, povzema odgovore sindikalnih predsednikov na vprašanja urednikov, ki vojne sami niso doživeli. Povedali so jim tudi, da njihovi evropski sindikati niso dovolj pritisnili na agresorje in da ob grški blokadi Makedoncem niso nudili nobene pomoči.

Aleksa Kiprovič, predsednik makedonskih kovinarjev, je med drugim povedal, da jim v času, ko so doživljali grško blokado in ko so bili oškodovani tudi zaradi blokade ostan-ka bivše Jugoslavije, Evropa ni pomagala. Menil je, da se sindikalno gibanje ni potrdilo kot internacionalno. Kiprovič je urednike opozoril, da kapitalisti, ki iščejo le profit, lahko ogrozijo enotnost Evrope. Kovinska

industrija Makedonije je zaradi blokade povsem obstala, proizvodnja se je zmanjšala za 80 odstotkov. Politiki in gospodarstveniki so govorili o tehnoloških presežkih delovne sile, ki jih sindikat ni priznaval, saj ni šlo za nove tehnologije, ampak le za opuščanje proizvodnje.

V takšnem položaju so delavci začeli množično stavkati. Kritizirali so jih, da stavkajo iz političnih, ne pa iz gospodarskih in socialnih razlogov. Ker ni bilo dela, ni bilo niti plač. Dvajsetim tisočim delavcem dolgujejo podjetniki tudi po šest plač. Ker ni plač, ni dotoka članarine in sindikat je zato zelo siromašen. Kljub temu živijo le od članarine, veliko dela opravijo volonterji.

Na ceste je morala polovica kovinarjev. V Makedoniji deluje velika množica strank, prav vse pa gradijo na nacionalnih čustvih, za obnovo gospodarstva se ne briga nobena. Prav v takšnih razmerah se je sindikat moral preobraziti in naučiti dela v novih razmerah. Pomagali so mu predavatelji iz švedskih in nemških sindikatov.

Ob vsem hudem jih je doletela še privatizacija. Delavcem so najprej rekli, da jim od nekdanjih njihovih tovornikov pripada niti ena opeka. Kasneje so jim dopustili drobnice. Pravico do 30-odstotnega deleža bodo plačali šele po dveh letih s popustom, ki je odvisen od delovne dobe. Večinskega deleža podjetij so se brez plačila polastili tisti, ki so ob spremembi ureditve pokradli velik del nekdanjega družbenega premoženja. Za delavske pravice nove »gazde« slišijo zelo neradi.

Sindikatu v podjetjih so načelno dovolili le nadzor nad pogoji dela. Na

državni ravni so se dogovorili tudi za najnižjo ceno dela. Kolektivne pogodbe pa podpisujejo le v podjetjih.

Hrvaški kovinarji niso veliko na boljšem od makedonskih, je povedal njihov predsednik Ivo Jakopčević. Po ustanovitvi hrvaške države so podpisali dve kolektivni pogodbi. Lani so hoteli še tretjo, pa niso mogli, saj niso imeli več partnerja. Takšen položaj na delodajalski strani je posledica privatizacije. Kar 90 odstotkov podjetij je v lasti države, le desetina ima prave lastnike. Vlada se je odločila za zadrževanje plač na decembrski ravni. V tem položaju so se hrvaški kovinarji odločili za pritisk na poslovodstva podjetij, podjetniške pogodbe so že podpisali v 50 od 400 podjetij.

Sindikat kovinarjev je povezan v Zvezo samostojnih sindikatov Hrvaške, ki združuje veliko večino delavstva. Zaradi nerazumevanja vlade za težave zaposlenih se pripravljajo na množični protestni shod, po potrebi bodo organizirali tudi splošno stavko.

Sshodi pa imajo tudi slabe izkušnje, saj jih je politika praviloma označevala za protidržavne in na ta način velik del delavstva od njih odvrnila.

Množično bodo skušali protestirati tudi proti novemu zakonu o delu, ki je poslabšal položaj zaposlenih in otežil delo sindikata. Po zakonu lahko sindikati v podjetjih nastopajo le s soglasjem. To pa je težko doseči, saj ima skupina desetih delavcev načelno enake pravice kot večinski sindikat. Drugi sindikati, teh je kar precej, se do oblasti ne obnašajo opozicijsko. Jakopčević ocenjuje, da skuša oblast sindikat izriniti iz podjetij. Zdjaj potekajo priprave za ustanovitev svetov

zaposlenih. Zaradi slabih izkušenj s samoupravljanjem so delavci do nove oblike zelo nezaupljivi.

Tudi predsednik hrvaških kovinarjev je očital evropskim sindikatom, da mu v najtežjem obdobju niso pomagali. Na več pisem ni dobil nobenega odgovora. Izjema je bil le CGIL, konfederacija kovinarjev Italije. Urednike sindikalnih glasil je prosil, naj pomagajo pritisniti na hrvaške oblasti in medije. Slednji sindikat povsem ignorirajo, tudi plačane oglase neradi objavljajo.

Ismet Bajramović, predsednik kovinarjev Bosne in Hercegovine, je orisal delo sindikata med dolgotrajno vojno. Ves čas so delali volonterško, saj delavci niso delali in niso dobivali plač. Zdaj skušajo zgraditi nov sindikat, ki ne bo politično vezan na nobeno stranko. Pričakujejo pomoč kolegov iz držav, nastalih iz bivše Jugoslavije, in tudi od IMF. Državlani in zaposleni prebivalci te države – Bosni in Hercegovini po podpisane mirovnem sporazumu ni podobna nobena druga – bodo še najmanj pet let lahko preživeli le od zunanje pomoči. Tudi Bajramović se je pritožil nad neodzivnostjo uradnikov iz evropske in mednarodne sindikalne centrale. Na eno od pisem so mu odgovorili, naj priskrbi še za prevod. Predstavnice IMF je prosil za takojšnji sprejem v to organizacijo, enako bo predlagal tudi konfederaciji evropskih kovinarjev (IMF). Obe sindikalni centrali naj bi bosanskim kovinarjem pomagali obnoviti zaradi vojne prekinjene zveze s podjetji v drugih državah.

Albert Vodovnik je predstavil šestletno zgodovino Skei in njegovo sedanjo politiko. Ker o tem v DE redno poročamo, smo tokrat dali prednost gostom iz drugih držav bivše Jugoslavije. Kot nam je povedal moderator srečanja Len Powell iz IMF, so se prav zaradi njih odločili za srečanje na Bledu, po katerem so si ogledali še železarno v Sisku, ki jo je vojna krepko prizadela.

Franček Kavčič

Člani svetov delavcev in drugi delavski predstavniki! Sindikalni zaupniki! Kadrovske delavce in pravnike v podjetjih!

Končno bomo lahko ustregli vašim željam in zadostili vašim potrebam po praktično uporabni strokovni literaturi s področja uveljavljanja novega sistema sodelovanja delavcev pri upravljanju podjetij. V založbi ČZP Enotnost in študijskega centra za industrijsko demokracijo »Studio participatis« je izšel

SPLOŠNI PRIROČNIK ZA DELAVSKO SOUPRAVLJANJE

Napisala sta ga Mato Gostiša in Gregor Miklič. Namenjen je ljudem iz prakse za prakso. Vsebuje preko 200 strani predpisov s celotnim besedilom zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, navodil za vodenje volilnih in drugih postopkov, obrazcev, vzorcev splošnih aktov (poslovnik sveta delavcev, participacijski dogovor, statut, dogovor o oblikovanju sveta delavcev kapitalsko povezanih družb, dogovor o medsebojnih razmerjih med sindikatom in svetom delavcev), priporočil in odgovorov na najbolj pereča odprta vprašanja praktičnega uresničevanja zakona. Obsega 35 poglavij v 5 delih, ki nosijo naslov: 1. del - Predstavitev sistema delavske participacije, 2. del - Kako aktivirati sistem delavske participacije v podjetjih, 3. del - Pristojnosti in način dela sveta delavcev, 4.

del - Avtonomna pravna ureditev delavske participacije z vzorci splošnih aktov, 5. del - Aktualne dileme in vprašanja v zvezi z uresničevanjem zakona.

Imeti bi ga moral prav vsak novoizvoljeni član sveta delavcev, predstavnik delavcev v nadzornem svetu in delavski direktor, sindikalni zaupniki pa bodo brez njega težko učinkovito izpeljali akcijo za izvolitev sveta delavcev in vzpostavitev drugih mehanizmov delavskega soupravljanja v svojem podjetju ter se kasneje tudi aktivno vključili v njegovo delovanje. Novosti je namreč preveč, prav v tako tudi odprtih vprašanj. Zato bo priročnik lahko dobrodošel pripomoček tudi pravnikom in kadrovske delavce, ki se z uveljavljanjem zakonskega sistema delavske participacije ukvarjajo na strani delodajalcev (podjetij).

Cena priročnika je 6.900 SIT, naročite pa ga lahko pri ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, Ljubljana.

Sindikalna lista

Prvi del

	februar 1996
1. Dnevnice	
- cela dnevnicca (nad 12 do vključno 24 ur odsotnosti)	3.500,00
- polovična dnevnicca (nad 8 do 12 ur odsotnosti)	1.750,00
- znižana dnevnicca (od 6 do 8 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa in konča dve uri po njem)	1.218,00
2. Kilometrini (od 7. 6. 95 dalje)	23,00
3. Ločeno življenje	42.422,00
4. Prenočišče - Povračilo stroškov prenočevanja do višine zneska po predloženem računu, ki ga odobri delodajalec	
5. Regres za prehrano	10.605,00

Drugi del

V drugem delu objavljamo povprečno plačo za obdobje avgust-oktober 95 kot osnovno za uveljavljanje pravic iz neposredne skupne porabe. Povprečna plača v preteklih treh mesecih v gospodarstvu Slovenije znaša 68.128 SIT.

1. Jubilejne nagrade	
- za 10 let	34.064,00
- za 20 let	51.096,00
- za 30 let	68.128,00
2. Nagrada ob upokojitvi	204.384,00
3. Solidarnostne pomoči	68.128,00

Vir: Zavod RS za statistiko

Strokovna služba ZSSS

Opomba:

Objavljena višina nagrade ob upokojitvi je rezultat kolektivnega pogajanja. Sprejeta sprememba uredbe Vlade RS o stroških, ki se priznavajo kot odhodek (Ur. l. RS, št. 7/95), pa omogoča to nagrado do višine treh bruto plač v gospodarstvu RS.

KAJ DELAJO

V republiških odborih

Sindikati obrtnih delavcev

Plača po KP med delavci in zasebnimi delodajalci

Skladno s 35. členom Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo (Ur. list RS, št. 39/93 in 23/94) in tarifno prilogo k splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo za leto 1995 ter skladno s 46. členom Kolektivne pogodbe med delavci in zasebnimi delodajalci Republike Slovenije znaša izhodiščna plača (IOD) od 1. januarja 1996 naprej:

Skupina	Indeks	Bruto IOD za polni delovni čas
I.	1,00	44.060
II.	1,12	49.347
III.	1,25	55.075
IV.	1,50	66.090
V.	1,65	72.699
VI.	1,90	83.714
VII/1	2,15	94.729
VII/2	2,52	111.031

Plača po KP med delavci in podjetji drobnega gospodarstva

Skladno s 35. členom Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo (Ur. list RS, št. 39/93 in 23/94) in tarifno prilogo k splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo za leto 1995, ter skladno s 35. členom Kolektivne pogodbe med delavci in podjetji drobnega gospodarstva RS, znaša izhodiščna plača (IOD) od 1. januarja 1996 naprej:

Skupina	Indeks	Bruto IOD za polni delovni čas
I.	1,00	44.060
II.	1,20	52.872
III.	1,40	61.684
IV.	1,60	70.496
V.	1,80	79.308
VI.	2,00	88.120
VII.	2,30	101.338
VIII.	2,70	118.962
IX.	3,20	140.992

V razpredelnih navedenim zneskom je treba prišteti dodatek za skupno delovno dobo (0,5 odstotka za vsako leto delovne dobe) in morebitne dodatke zaradi naporov in težkih pogojev dela.

Ne glede na omejitve sredstev za plače, ki izhaja iz dogovora o politiki plač in drugih prejemkov zaposlenih v gospodarstvu (Ur. list RS, št. 22/95), najnižja plača za polni delovni čas ob doseganju predvidenih delovnih rezultatov, ne more biti nižja od 47.147 tolarjev bruto. Vanjo pa ni vključeno izplačilo za delo prek polnega delovnega časa.

Sindikati komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Včasih so zaslužili več

Seje izvršnega odbora sindikata Komunalne Novo mesto sva se udeležila sekretar območne organizacije Jožetom Miklič in podpisani. Iz podjetja so ji prisostvovali direktor in strokovni sodelavci. V središču obravnave je bila problematika plač in pogajanj o tarifnem delu kolektivne pogodbe. Delavci so namreč precej nezadovoljni s plačami, saj so v preteklosti imeli že relativno boljše in še vedno veljajo za eno najboljših in dobro organiziranih organizacij. Žal jim zakonska omejitev mase skupnih sredstev ne omogoča boljših izplačil, čeprav je čutili pripravljenost vodstva za to, saj imajo tudi bistveno boljše kvalifikacijsko strukturo. Zato zahtevajo, naj si v pogajanjih izborimo tako izhodišče, kot smo ga že imeli, in nasprotujejo sprejemu dogovora o politiki plač, saj dosedanj ne upošteva plačilnih razredov, stimulacije in podobnega.

Dogovorili smo se za sklic zbora delavcev, na katerem jim bo pojasnjena plačna stimulacija, možnosti za izboljšanje ter perspektive podjetja in zaposlenih.

Miloš Mikolič, sekretar

Sindikati poklicnih gasilcev

Bodite pozorni na januarske plače!

Vse sindikalne zaupnike opozarjam, da je v Uradnem listu RS št. 2/96 objavljen tale ugotovitveni sklep odbora za spremljanje KP za negospodarske dejavnosti: "Na podlagi določil 4. člena aneksa h kolektivni pogodbi izhodiščna plača za prvi tarifni razred (količnik 1,00) za negospodarske dejavnosti za prvo tromesečje leta 1996 znaša 34.170 SIT."

Na osnovi navedene izhodiščne plače mora biti obračunana januarska plača. Bodite pozorni.

Konec decembra se je sestel svet Sindikata poklicnih gasilcev in sprejel dva pomembna sklepa. Z novim letom prehajamo na 1-odstotno članarino, rok uveljavitve pa je tri mesece. Podrobno obrazložitev in navodila bodo zaupniki še prejeli. Drugi sklep pa se nanaša na morebitno potrebnost sprememb kolektivne pogodbe za poklicne gasilce. Skladno s tem pozivamo organizacije, naj nam pošljejo predloge ali pobude, kaj naj pri novelaciji upoštevamo.

Miloš Mikolič, sekretar

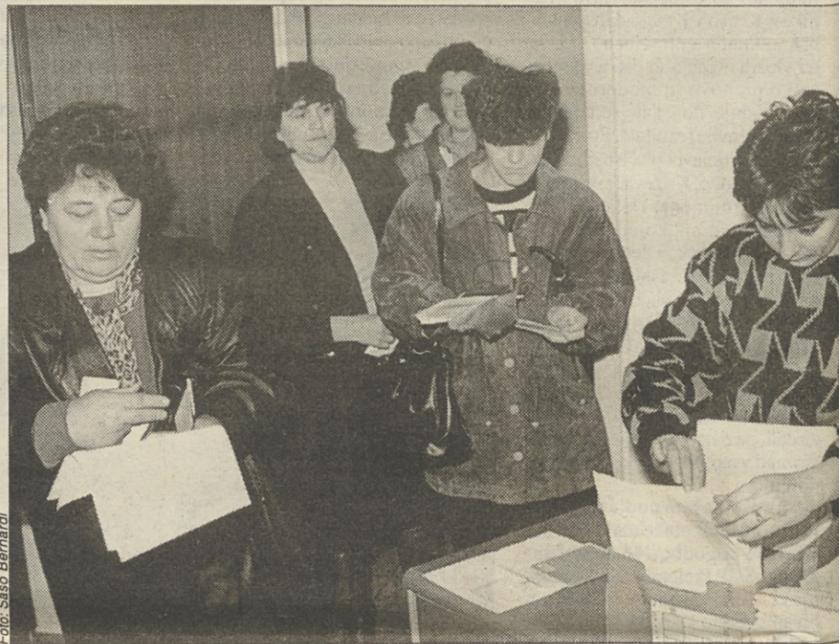
sindikalni

POSLANKE POMAGAJO TEKSTILKAM

ROS delavcev v tekstilni in usnjarski industriji je imel minul tork zanimiv sestanek. Poslanke Mateja Kožuh Novak, ki je že pred časom z dvema kolegicama obiskala nekaj podjetij iz teh dveh dejavnosti, je sindikatu predlagala srečanje s poslankami državnega zbora. Na njem naj bi se poslanke seznanile z gospodarskim in socialnim položajem v obeh dejavnostih in s predlaganimi ukrepi ter povedale, ali lahko kaj pripomorejo k hitremu sprejetju pravih, učinkovitih ukrepov. Vabilu Mateje Kožuh Novak sta se od dvanaajstih vabljenih poslank odzvali le Danica Simšič in Breda Pečan. Vse tri so se potem, ko so imele kaj slišati o položaju v teh dejavnostih ter o pravnem, socialnem in materialnem položaju v njih zaposlenih, močno ogrele, da bi s svojih poslanskih sedežev in na podlagi članstva v raznih odborih in komisijah državnega zbora lobirale v korist tekstilne in usnjarske predelovalne industrije.

Poslanke so veliko slišale: o gospodarskem položaju v panogah, o dolgoletnem prizadevanju sindikata, da bi oblast prepričal o nujnosti obstoja obeh dejavnosti in zato upravičenosti do pomoči države, o nizkih plačah, o protizakonitem metanju delavk na cesto, o deset urnem in še daljšem delovniku, o krutih delovnih normah in tako naprej. Zvedele so na primer, da imajo delavke v tekstilni industriji na leto še vedno 90 ur daljši delovnik (42-urni delovni teden) kot drugod, in to za nič večjo plačo, in 18 dnevni najnižji dopust, čeprav je drugod v kolektivnih pogodbah že zapisan 20-dnevni najnižji dopust. Ana Križanič, pravnica, jim je razložila, kako delodajalci izkoriščajo pravno praznino in mečejo zaposlene na cesto brez odpravnin ali izpolnitve drugih pravic. Povedala je, kako so izkoriščani delovni invalidi, za katerih težave vodstva podjetij ne kažejo veliko poslušati. O višini plač v teh dejavnostih je morda še največ povedal medklic »To je pa veliko, huuu!«, ki ga je bilo deležno mnenje Forta Turka za območnega sindikata Celje, češ da imajo tekstilci na njegovem območju slabe plače, 36 do 45000 tolarjev neto. V nekaterih podjetjih so plače v resnici tudi pol nižje... Alojz Omejc, predsednik ROS in sekretarka ROS Branka Novak sta poslankam posredovala bistvene podatke o položaju v dejavnostih, o slabih obetih v prihodnje, če se nič ne bo zgodilo, ter dosedanjih poteh sindikata, da bi oblast prepričal, da je pomoč potrebna.

Če bi bile poslanke med svojimi obiski v tekstilnih tovarnah priče tudi takim prizorom, kot je vračanje knjžic (slika je iz pokojne Pletenine), bi bil njihov vtis o razmerah gotovo še grozljivejši...

Skratka, poslanke so poslušale žalostno zgodbo o usihanju dejavnosti, ki imata trg, imata na tem trgu ime, imata blagovne znamke, poleg tega pa zagotavljata ta hip številna delovna mesta v nerazvitih krajih in državi prinašata nekaj sto milijonov dolarjev neto deviznega priliva. Poslanke so pokazale pravo žensko odločnost, ko je bilo treba konkretno reševati položaj. Podprle so sindikalne zamisli o reševanju dejavnosti, Breda Pečan pa je dejala, da so pripravljene v državnem zboru sprožiti postopke, če vlada ne bo primerno ukrepala. Potreben pa je dogovor z Združenjem tekstilne in usnjarske predelovalne industrije pri zbornici za prodor teh stališč v državni zbor: vlado in državni zbor da je treba prisiliti, da popravita tiste zakone, ki bi lahko olajšali položaj tekstilcev in usnarjev ter čevljarjev. Gre za zakone o dokapitalizaciji Izvozne družbe, zakon o delovnih razmerjih, zakon o

prisilni poravnavi in stečaju podjetij, zakon o nadomestilu prispevkov za socialno varnost, zakon o subvencioniranju obrestnih mer in še katerega. Mateja Kožuh Novak kot zdravnicu po izobrazbi in dolgoletni praksi najbolj skrbi izčrpavanje žensk zaradi dolgega delovnika in trdih delovnih norm. Ker delovna sposobnost proti koncu delovnika pada, se ji 15 ur dolg delovnik ne zdi produktiven. Kaj ukreniti zdaj, ko je ministrstvo za gospodarske dejavnosti kot glavni tvorec ukrepov »obglavljeno«? Morda bi veljalo izkoristiti delovni zalet, ki traja še nekaj časa tudi po odhodu šefa. Morda bi bilo mogoče izkoristiti tudi trenutno šibkost vlade, saj si premier še enega podobnega primera, kot je bil Tamov, ta trenutek verjetno ne more privoščiti. Na koncu je Mateja Kožuh Novak sindikatom priporočila, naj se bolj povežejo s tistimi političnimi strankami v parlamentu, ki branijo delavske pravice. Članicam

delovnih invalidov, odborov, vstvom, dom in družini. Poslanke pa kajpak dobro gradivo, rim bi lahko še pravi človekovi tvoritvi prodrla na zaslišanje državnega zbora. Sindikat je bil ponujen moči vesel, saj naj bi vladna četrtak končno razpravila ukrepih za pomoč tekstilni usnjarsko predelovalni industriji, ki jih je pripravilo ministrstvo za gospodarske dejavnosti. Toba in ki so jih ministrstvo naj bi še sodelovala pri sprejemanju ukrepov, dobila dinacijo pred štirinajstimi dnevi. Premier dr. Janez Drnovšek je pred dnevi navedel skladne ukrepe za pomoč dvema dejavnostima med drugim za svoje nezadovoljstvo z ministrstva za gospodarske dejavnosti dr. Maksa Tajnikarja bodo po Dmovoškovo sprejeti ukrepi kaj bolj primerni, kot koviti, bomo pisali prihodnje dni.

KORAK NAPREJ

Po uspešno končanih pogajanjih smo 22. januarja v Kopru naposled le podpisali tarifno prilogo h kolektivni pogodbi za špedicijsko, skladiščno in pomorsko agencijsko dejavnost.

Pogajanja za spremembo kolektivne pogodbe smo začeli že maja lani, vendar so bila neuspešna, ker so sindikati vztrajali pri izhodiščnih plačah vsaj v razmerju do SKP za gospodarstvo, doseženem ob sklenitvi panožne pogodbe. Delodajalci na to niso pristali, zato so bila pogajanja prekinjena. Ponovno smo se sestali v novembru, ko smo obra-

vnavali vsa odprta vprašanja, ki so se pojavila ob izvajanju kolektivne pogodbe. Takrat smo bili sindikati "postavljeni ob zid", naj pristanemo na spremembe, ki jih predlagajo delodajalci, ali pa bodo odpovedali kolektivno pogodbo. Po temeljitem premisleku smo na predlagane spremembe pristali z zahtevo za dogovor tudi o novi tarifni prilo-

gi, pri kateri smo vztrajali na 15 odstotkov višjih izhodiščnih plačah, kot so v SKP za gospodarstvo. To nam je v pogajanjih, ki so temeljila zlasti na analizi obstoječih plač, končno uspelo. Izhodiščne bruto plače za polni delovni čas, ki se izplačujejo od 1. januarja letos, so takšne:

Tarifni razred	Izhodiščna bruto plača v SIT
I.	50.669
II.	55.736
III.	62.323
IV.	69.416
V.	78.537
VI.	93.738
VII.	106.405
VIII.	126.673

In kakšne novice so vam pisali z aneksom? - V 25. členu se črtata do dveh dni dopustna dela na računalniški pravico, ki smo jo sindikati opravičevali z zdravjušnim delom, se praktično dobi s tretjo alinejo, pravico do dveh dodatnih dni dopusta za delo v zdravjušnem okolju). - V 84. in 89. členu glavnega odredbo vlade o čilih stroških v zvezi s dopolnjenimi, da je osnovna plača, kar prej ni bilo opredeljeno in so bile dileme ali bruto ali neto.

NEUSKLAJENOST V DRNOVŠKOVI VLADI JE VIR MNOGIH TEŽAV V DRŽAVI

*Franc Feri Horvat,
dolgoletni direktor
Radenske, nekaj časa
zvezni minister,
podpredsednik
Gospodarske zbornice
in zdaj poslanec, član
poslanske skupine
Združene liste*

"Pozvali smo tudi vlado, da ne bi vsa priprava teh ukrepov obtičala samo na ministrstvu za gospodarske dejavnosti, ki pokriva to branžo, ampak naj se v to vključijo tudi drugi resorji. Tudi druga ministrstva imajo namreč škarje in platno, imajo tudi v proračunu določena sredstva za te namene, zato mora priti do medresorskega vključevanja in vključevanja ukrepov med vlado in drugimi institucijami, na primer zbornico.

Jaz celo trdim, da se ministri morajo neposredneje angažirati tudi na področju poslov, tudi sklepanja poslov s tujino, kajti podobno počnejo ne samo ministri, ampak tudi predsedniki vlad v drugih državah, ko pomagajo podjetjem pri sklepanju poslov, posebno še v takih državah, kot je Rusija, kot je Kitajska, kjer igra država veliko vlogo tudi pri samih poslih."

PANORAMA

»TOVARIS SLOBODAN, DOBRO RAZMISLI«

Miloševićeva protibirokratska
revolucija (julij 1988–marec 1989)

Anderlič za volanom

"Dolenjec Anderlič si je drznil na štajersko magistralo! Na desnopolističnem krilu so znabiti reagirali z ironijo: končno se je med eldeesovci našel nekdo, ki ima jajca (govor je seveda o Ljerkki Bizilji, ki je v zadevi pokazala nekaj ogorčene odločnosti, in ne o Tonetu Anderliču). Kakšen politolog bi utegnil po pihanju v balonček in po Ljerkini reakciji pozornost posvetiti problemu že zdaj zelo bogato razraščene eldeesovske politične podrasti (sottogovernno pri sosedih): vprašanju namreč, s kakšnimi metodami palice in korenčka naj bi LDS skušala pripraviti Biziljevo do tega, da se umakne na izhodiščne pozicije."

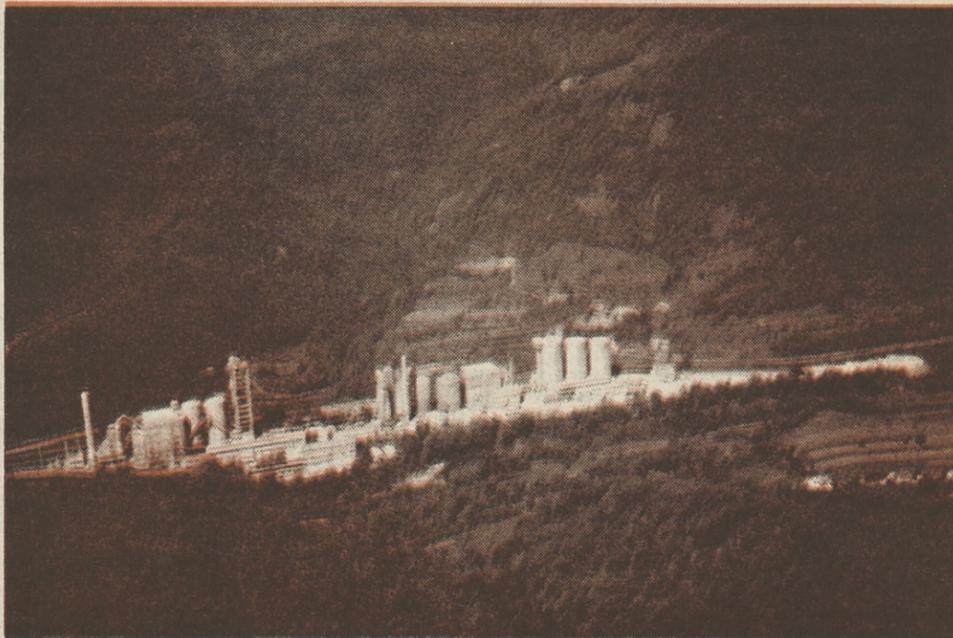
PETERLOVŠKOVA VLADA

"Tisti pa, ki so izgubili oblast, so se pa navadili postati oblastniki, se bodo morali navaditi zdaj postati opozicija. Ta opozicija, ki sedaj nastopa, se bo močno okrepila in bo nova mnogo hujša, kot je bila prejšnja. Odslej bo za vse kriv Peterlovsek, ne več posamezni ministri, kajti oni bodo samo tehnično orodje stroke."

Kot strela z jasnega je konec leta udaril podatek z Golnika: za azbestozo oziroma boleznimi dihal, ki jih povzročata azbest, je lani zbolelo 18 ljudi, približno toliko pa je tudi primerov, pri katerih sumijo zahrbtno bolezen. Seveda je v Anhovem, Desklah in Goriških brdih, kjer so doma delavci anhovskega Salonita, završalo. Ne da se prej niso zavedali semena smrti, ki ga morada nosijo v sebi. Živeli so z njim, kot živijo z grožnjo jamske nesreče knapi po vsem svetu, kot se ob nedeljah vozimo na izlete, čeprav vemo, da so ceste nevarne, da, celo pijemo in nato sedemo za volan.

Kako zelena je dolina smrti?

ZAHRBTNI AZBEST

VLADNA KOALICIJA, VČERAJ, DANES IN JUTRI

Demagogija in bankrot – kdo ogroža državo

Med polemimični mnenji zadnjih dni še posebej izstopata oceni liderja Liberalne demokracije in slovenskega premiera dr. Janeza Drnovška ter predsednika Združene liste socialnih demokratov Slovenije Janeza Kocijančiča o tem, kdo s svojo politiko ogroža Slovenijo.

Janez Drnovšek je dejal, da igra Združena lista na karto demagoškega pridobivanja predvolilnih glasov upokojencev... Potrebujemo uravnovešene finance, ki jih je Združena lista s svojim pristopom podirala. »Po Drnovškovem mnenju gre pri sporu za to, ali bo vlada volivce vlekla z demagogijo, z nejasnimi in neutemeljenimi obljubami, ali pa jim bo ponudila državo na trdnih temeljih. 'Usluge, ki jih želi dati Združena lista, s tem da upokojencem obljublja hitrejšo rast pokojnin od plač, se običajno končajo s finančnimi polomi, kar za Slovenijo ni sprejemljivo'...« (Slovenec, 27. januarja 1996.)

Predsednik Združene liste Janez Kocijančič je po sklepu stranke o izstopu iz vladajoče koalicije izjavil, da je poslanska skupina Združene liste v parlamentu dosledno nasprotovala tistim predlaganim rešitvam, ki niso bile poprej usklajene z upokojenci »ter bi očitno poslabšale položaj in pravice tega širokega sloja prebivalcev«. Janez Kocijančič je dejal, da je za Združeno listo nesprejemljiva nova usmeritev vlade »v vodenje brezobzirne liberalistične gospodarske in socialne politike«.

Janez Kocijančič poudarja, da so Drnovškove ocene »močno pretirane«, saj pri poziciji Združene liste ne gre za »nikakršno politično demagogijo ampak za povsem realen odnos do kategorije ljudi, ki ji ni nič podarjeno«. »Pokojnine niso darilo države, ampak so trdo zaslužene z dolgoletnim delom... Napoved, da bi Združena lista oziroma vsaka politika, ki skrbi za interese temeljnih slojev prebivalstva, pripeljala državo do bankrota, je zelo ostra. Rekel bi, da je prej nasprotno. do zloma jo lahko pripeljejo prej tisti, ki bodo zaostri socialna protislovja od tiste mere, da se jih ne bo več dalo obvladati.« (Janez Kocijančič v intervjuju za Republiko.)

»Razjasnjevanja« med Drnovškom in Kocijančičem opozarjajo na bistvo sedanega spora. Gre za najpomembnejše vprašanje – po kakšni poti in s kakšnimi žrtvami naj Slovenija udejanja svojo tržno pozicijo in nove ekonomske odnose. Glede tega so očitno bistveni razločki med politiko Liberalne demokracije in Združene liste, ki so bili doslej marsikdaj prikriti tudi po zaslugi Združene liste, ki je brez pretiranega samoreklamiranja v vladi obvladovala socialni sektor. Odgovor na Drnovškovo dilemo – ali država na »trdnih temeljih« ali »država finančnih polomov« se pač ne skriva zgolj na socialnem področju, predvsem pa ne v nekritičnem prenašanju najrazličnejših restriktij socialnih pravic iz najbolj krutih modelov kapitalizma, ki jih celo v razvitem kapitalizmu zavestno presegajo in skušajo popravljati.

Združena lista se je še zlasti na svojem lanskem kongresu zelo nedvoumno opredelila do vrste odprtih vprašanj na socialnem področju in škoda, da le-ta niso bolj zaznavna v aktualnih polemikah. Prav tako ni širše znano, da razlike v pogledih na socialno politiko med premierom Drnovškom in Združeno listo niso zgolj novejšega datuma. Zaradi teh razlik je morala pred dvema letoma predčasno zapustiti položaj ministrice za delo in socialne zadeve Jožica Puhar iz Združene liste.

Vsekakor bo morala zdaj tudi Liberalna demokracija konkretnije povedati, za kakšno Slovenijo si prizadeva.

Iskanje krivca – kdo je bil prvi

Premier dr. Drnovšek je te dni kategorično izjavil, da je Združena lista »prva kršila koalicijski sporazum o proračunu in o spremljajočih zakonih« Drnovšek je dejal, da je znano, da je nov način usklajevanja pokojnin z odpravo poračunov predlagalo njihovo ministristvo in da so ga na začetku podprli ter podpisali dogovor, »nato pa so nas pustili na cedilu.«

Janez Kocijančič, predsednik Združene liste, pa v odgovoru na Drnovškove očitke zatrjuje, »da ZLSD ni kršila sporazuma o proračunu, saj je v njem zapisano, da bodo dopolnila k pokojninskemu zakonu sprejemali pred sprejetjem proračuna in

na osnovi usklajevanja z upokojenci. Vlada pred sprejemom proračuna ni predlagala dopolnil k pokojninski zakonodaji in zato ta del sporazuma ne more nikogar obvezovati.« Kocijančič je tudi zavrnil Drnovškovo trditev, da je Združena lista najprej predlagala še bolj restriktivne predloge za upokojence in potem spreminjala svoja stališča. Poleg tega ZLSD zavrača oceno o »poceni politični demagogiji s ciljem pridobivanja glasov«, saj gre, kot pravi Kocijančič, v tem primeru za odgovoren odnos do ljudi, ki so ustvarili večino materialnega bogastva družbe in države.

Novi minister – po čigavi meri

Drnovškov kandidat za novega gospodarskega ministra je Metod Dragonja, prvi človek ljubljanskega Leka. Pred tem je Drnovšek ministristvo za gospodarske zadeve ponudil prof. dr. Jožetu Mencingerju, ki pa je ponudbo zavrnil, med drugim tudi zato, ker ne ve, »koliko je v tem ministristvu sploh mogoče narediti«.

Dnevnik komentator tone Krašovec piše, da je prihod Dragonje »v pisarno ministra za gospodarske dejavnosti morda možnost za novosti v delovanju. Prvič v šestem letu od demokratičnih volitev prihaja v najpomembnejši gospodarski resor odlični menedžer z visokimi priporočili iz prakse, potem ko sta se na istem ali podobnem stolčku zamenjala dva univerzitetna profesorja.«

Komentator pravi, da je bil »Tajnikar garač, v svojem delu do skrajnosti predan in v svojih ukrepih dobronameren, kadar je šlo za pomoč matere države podjetjem v stiski. Kljub temu ali pa morda prav zaradi velike želje po pomoči gospodarskim bolnikom je ta segment državnega gospodarskega intervencionizma vendarle precej zašel s poti, ki vodi k normalni tržni ekonomiji. Težko je presojati, koliko so bile njegove poteze samo sad njegove volje in prepričanja, koliko pa so se mu v posel vmešavali in vsiljevali drugi politični interesi, kot sam trdi. Toda dejstvo je, da za tržno gospodarstvo niso sprejemljivi intervencijski zakoni, pisani tako rekoč na table bolnih firm, v Evropi pa so prepovedani. Nekatere poteze so bile tudi strokovno premalo domišljene in je zato pomoč podjetjem še danes neuporabna (prestrukturiranje težkih bančnih posojil firmam). Preveč je bilo parcialnih in premalo linearnih ukrepov, preveč skrbi samo za gospodarske bolnike in premalo za spodbujanje vitalnih firm, ki lahko gospodarstvo potegnajo v prihodnost. Na ta način še nikjer niso uspeli.«

Po nekaterih drugih mnenjih zastopa Dragonja »prav nasprotno politiko, kot jo je minister Tajnikar«. Zavzemal naj bi se zgolj za kapitalsko uspešna podjetja, medtem ko naj bi mu bila socialna povsem tuja...»

Le kam bi prišla Slovenija, če bi upoštevala zgolj nasvete o »normalni tržni ekonomiji«, saj ti pogosto ne vidijo realnih in specifičnih razmer v Sloveniji. Za Tajnikarjevo reševanje posameznih velikih sistemov, denimo železarn, pač ni moč kar tako reči, da je bilo zgolj nedopustno državno samaritanstvo, ampak ohranjanje pomembnih nacionalnih gospodarskih struktur in vsaj omejenega števila delovnih mest na novih, zdravih ekonomskih osnovah. Namesto da se nekateri ka naprej ukvarjajo z ugovori proti pomoči države velikim podjetjem in posameznim gospodarskim panogam, ki se marsikdaj niso samo po svoji krivdi znašli v velikih težavah, bi se morali kdaj tudi vprašati, kaj smo v samostojni Sloveniji (lasti in prvih letih) izgubili s preprostim »odpisovanjem« in stihijnim »reševanjem« oziroma propadanjem posameznih podjetij in sistemov, kakršen je bil npr. Iskra.

Hkrati tudi upamo, da novega gospodarskega ministra ne bodo zanimala le »kapitalsko uspešna podjetja« in da mu socialna politika ne bo »povsem tuja«. Sicer bodo socialni pretresi, ki jih doslej (na srečo) ni bilo v drastičnih oblikah, neizbežni.

Škofje se jezijo – kaj je rekel premier

Slovenski škofje so sporočili, da so bili na svoji 29. seji v Ljubljani, 22. januarja 1996, »zelo začudeni in neprijetno presenečeni nad ocenami, ki jih je o odnosih med državo in Cerkvijo dal predsednik slovenske vlade dr. Janez Drnovšek

v pogovoru za sobotno prilogo Dela 30 decembra lani. Štiri mesece pred papeževim obiskom predsednik slovenske vlade trdi, da so odnosi med Cerkvijo in državo tako slabi, da 'bi težko postali še slabši, kot so v zadnjem času'.

Res so še skoraj vsa odprta vprašanja med državo in Cerkvijo nerazrešena, res pa je tudi, da sta dve koalicijski stranki (LDS in ZLSD) pokazali za cerkvene potrebe in zahteve premalo razumevanja, da bi lahko prišlo do sporazuma. Res je tudi, da delo Mešane krovne komisije še ni dalo pomembnih sadov. Parlament je izglasoval nekatere zakone, ki so povsem obšli in ignorirali delo komisije, tako da se nekaterim njenim članom zastavlja vprašanje, ali naj ga sploh nadaljujejo. V tem pogledu pogrješamo prav tisto, o čemer pravi predsednik vlade, da je zaželeno, namreč partnersko sodelovanje in partnerski odnos. Do sedaj so nam bile nekatere zakonske rešitve vsiljene in niso bile rezultat partnerskega dogovora. Res je tudi, da že več kot eno leto trajajo siloviti napadi na Cerkev, v katerih se njene zahteve prikazujejo kot zahteve po bogastvu in oblasti. Katoliška cerkev ne želi nič drugega in nič več kakor tiste možnosti, ki jih ima za svoje delovanje Cerkev v vseh evropskih demokratičnih državah

in katere bi imela tudi v Sloveniji, če ne bi bilo 45 let trajajočega komunističnega, ateističnega in totalitarnega režima...«

Katoliški škofje prav tako »odklanjajo očitke o agresivni politizaciji Cerkev in opozarjamo na dvojna merila, ki jih uporablja predsednik vlade, ko ocenjuje nekatera dejanja posameznih članov Cerkev v bližnji preteklosti. Predstavniki in člani Cerkev so se sestajali s skoraj vsemi strankami, tudi s stranko, ki ji predseduje predsednik vlade. Ni nobenega utemeljenega razloga, zakaj bi se ne smeli sestajati tudi z nekaterimi opozicijskimi strankami in se pogovarjati o vprašanih, ki so še vedno odprta in Cerkev že predolgo čaka na njihovo rešitev...« piše v izjavi Slovenske škofovske konference.

Premier Drnovšek je konec decembra na vprašanje Delovega novinarja, ali bodo zaradi sprejetega moratorija na vračanje gozdov odnosi s Cerkvijo »postali še bolj tegobni«, odgovoril, da bi »težko postali še slabši, kot so v zadnjem času«. Cerkev je po Drnovškovem mnenju začela zelo agresivno posegati v politično življenje, ta »politična agresivnost« pa naj bi onemogočala normalen dialog »tudi glede tistih vprašanj, ki zadevajo prav njo in ki bi jih morali ustrezno rešiti tudi v njeno korist in z njenim sodelovanjem«. Klerikalizacija slovenskega političnega prostora je nesprejemljiva, je še izjavil v pogovoru za Sobotno prilogo Dela dr. Drnovšek.

Začudenje škofov nad izjavo predsednika vlade dr. Drnovška je res nenavadno. Drnovšek je v bistvu ponovil samo kar naprej ponavljajočo se in očitajočo ugotovitev iz cerkvenih krogov, da so odnosi slabi, celo slabši kot v prejšnjem sistemu... Cerkev posamične napade nanjo posplošuje v »silovite napade na Cerkev« in to izenačuje z vladajočo politiko, doslej predvsem z LDS in Združeno listo, čeprav ima pri vladanju zelo pomemben delež (in pomemben vpliv) tudi Slovenska krščanska demokracija.

Seveda ni nobenega utemeljenega razloga, ki bi lahko Cerkvijo preprečeval sestajanje z opozicijskimi ali pozicijskimi strankami, še zlasti, če načelno propagira enako distanco do vseh in če vernikom pušča svobodo izbire pri njihovem političnem udejstvovanju. V resnici pa Cerkev v zadnjem času kar naprej kritizira vernike, ki so oddali svoj glas za »neprave politike« in »neprave stranke« in ki odkrito poziva, naj svojo napako na naslednjih volitvah popravijo in dajo svoj glas za »prave stranke« in »prave ljudi«. Samovoljno razvršča stranke na tiste, ki so spoštljive do Cerkev, in tiste, ki so do nje nedríguezne, sovražne. Tako smo pred nedavnim v Družini lahko prebrali, da so dobre le »stranke slovenske pomladi«... In to torej ni »agresivna politizacija Cerkev«?

Narod ne bo oropan – čigavi so gozdovi

Slovenski škofje tudi v svoji najnovejši izjavi opozarjajo, da letijo na Cerkev grdi očitki v zvezi z njenimi zahtevami po vračanju nacionaliziranih gozdov in drugega premoženja. Cerkvene zahteve naj bi se prikazovale kot »zahteve po oblasti in bogastvu«. Škofje pravijo, da Cerkev ne želi nič drugega in nič več kakor tiste možnosti, ki jih ima za svoje delovanje v vseh evropskih demokratičnih državah...

Prav zaradi tega pa je čudno, da Cerkev tako trmasto vztraja zgolj pri eni obliki »zagotavljanja možnosti za delovanje«, konkretno pri vrnitvi gozdov, ko pa je moč – tako kažejo tudi izkušnje iz drugih držav, tudi iz sosednje Hrvaške, te stvari urejati na različne načine. In vloga moratorija naj bi bila tudi v tem, da bi omogočil čas za iskanje najbolj ugodnih in najmanj bolečih rešitev za vse partnerje v zgodbi o cerkvenih gozdovih.

Sicer pa so nekateri avtorji, ki so blizu Cerkvij, poskrbeli za nova »teoretična« dokazila, da pri cerkvenih gozdovih sploh ne gre za nekakšno cerkveno lastnino, za lastnino »cerkvenih oblastnikov«.

Tako je Rudi Koncilja, nadškofijski referent za versko izobraževanje odraslih, v pogovoru za Dnevnik izjavil, »da je lastnik cerkvenega premoženja Cerkev, ne kak cerkveni oblastnik. Cerkev pa smo vsi njeni člani. Zato je cerkveno premoženje cerkvena skupna lastnina in je krivično gledati nanjo kot na vračanje fevdalizma. Vrnitev cerkvenih gozdov zato ne more pomeniti vračanja v fevdalizem. Zato je tudi krivično enačiti vračanje gozdov Cerkvij z vračanjem gozdov posameznim grofom. Grof je lastnik kot ena oseba. V Cerkvij pa so lastniki župnijskega premoženja vsi župljani in lastniki škofijskega premoženja vsi škofljani...«

Franci Feltrin v Slovincu piše, da »ne smemo pozabiti, da je po najnovejših raziskavah že 76 odstotkov (lani še 72 odstotkov) državljanov Slovenije, ki se imajo za pripadnike Rimokatoliške cerkve. Zato je neresnica, da bo, če se gozdovi vrnejo Cerkvij, narod oropan. Če gozdove dobi Cerkev, bodo v lasti samo slovenskih vernikov, ker so ti njeni ljudje. Ko je gozdove imela partija, ni nihče govoril, da so v lasti ruske Kominterne...«

Obeta se nam torej nova izvirna oblika lastnine, vsaj tako »enkratne« in še bolj neotipljive, kot je bila družbena lastnina!

Morilec je »znan« – kdo je ubil Krambergerja

Slovenec piše, da nas je dne 3. januarja 1996 šokantna oddaja o Krambergerjevi smrti na kanalu A dvignila na noge in okrepila sume o političnem ozadju tega gnusnega hudodelstva. Specialist za balistiko je potrdil, da ni bilo materialnih sledi, ki bi dokazovale, da je strel prišel iz Rotarjeve domačije oziroma puške (Rotar pa je bil obsojen za umor Krambergerja - op. p.)

Slovenec piše, da »nam šokantna razkritja oddaje nujno potrjujejo sume, ki jih je v nas že tedaj sprožila ta nenavadna in v dvomljive okoliščine zavita nasilna smrt ždobjega človeka iz Negove«... Je bil Rotar ena zadnjih žrtev tedaj še nedotaknjene in nekdanjemu režimu vdan kriminalno-policijske naveze, in to žrtev, ki je bila ob nekaj navidezni materialnih dokazih vendarle obsojena predvsem na podlagi lastnega priznanja, iztrganega v več kot sumljivih okoliščinah? In ali sploh lahko upamo, da bi to bila zadnja žrtev? Niso morda v nevarnosti tudi tisti, ki v tej zadevi preveč vedo ali ki o njej preveč govorijo, pa tudi tisti, ki se v to podzemlje tako ali drugače zaletavajo...»

Avtor teksta v Slovincu je »sume« kratkoma prekvalificiral v »verjetnejša« razkritja tako, da jim je dodal še nekaj svojih spekulacij.

Kramberger naj bi bil »edajle bolj moteča« osebnost za »skrite režiserje sestopa oziroma prestopa z oblasti«. Zato naj sploh ne bi bilo izključeno, da se ne bi v takih okoliščinah samodejno zganilo kriminalno politično podzemlje, ki ga ustvarja sleherna zasedena oblast (in totalitarni režimi še posebej), ter spravilo s političnega odra navidez čudaško, vendar zato politično nič manj nevarno osebnost. Te črne misli se človeku vsiljujejo tudi spričo dejstva, da nam ni v petih letih uspelo razčistiti in pospraviti ene same samcate umazane afere. Niti tiste ne, kjer so bila kriminalna dejanja in škodljive posledice povsem na dlani...»

Ob tako »pronikljivih« in kategoričnih komentatorskih in političnih inšpektorjih pri nas očitno ne potrebujemo ne preiskovalnih organov ne sodišč, tožilstev in pravobranilstev.

Lahko pa bi rekli tudi drugače. Na povsem prepoznavni desni strani slovenske politične scene se za diskreditiranje in onemogočanje »starih političnih sil« dopušča uporaba vseh sredstev, tudi najbolj ne-navadnih skonstruiranih zgod. Kar naprej svoje politične nasprotnike opozarjajo, da pri nas ni pravnega reda, hkrati pa ga ravno sami najbolj izigravajo in tep-tajo.

Franc Feri Horvat, dolgoletni direktor Radenske, nekaj časa zvezni minister, podpredsednik Gospodarske zbornice in zdaj poslanec, član poslanske skupine Združene liste

NEUSKLAJENOST V DRNOVŠKOV VLADI JE VIR MNOGIH TEŽAV V DRŽAVI

Premislek je potreben v tekstilni in usnjarsko predelovalni industriji • Dolga zgodba o Tamu • Tajnikar je pravzaprav pokazal dobro voljo in sprejel le moralno obvezo s svojim podpisom • Aferaški pristop pri razčiščevanju razmer v podjetjih škodi • Zaletavi zakon o denacionalizaciji • Na naših ambasadah je premalo gospodarskih svetnikov

V pogovoru s Ferijem Horvatom smo se dotaknili številnih vprašanj našega vsakdanjika. Toda najprej nas je zanimalo, kako ocenjuje sedanje gospodarske razmere. Horvat je odgovoril: »Gospodarski položaj je sorazmerno dober, vendar ne tako dober, da bi bil lahko to razlog za kakršnokoli samozadovoljstvo. Nekatera gibanja so si tudi nasprotujoča, pozitivno oceno je možno dati doseženim rezultatom na področju omejevanja inflacije, pozitivna so gibanja v zunanji trgovini, vendar to predvsem s pomočjo storitev, kajti vidimo, da se stanje v tekoči plačilni bilanci v zadnjem obdobju slabša, povečuje se trgovinski primanjkljaj. Relativno pozitivni so v zadnjem obdobju bili dosežki na področju proizvodnje v primerjavi s padcem, ki smo ga doživljali po osamosvojitvi, vendar tudi tu so v zadnjem obdobju, v zadnjih mesecih gibanja, ki upravičeno vzbujajo skrb, posebno še, če bodo držale napovedi ekonomskih institutov, da konjunktura v svetu na naših glavnih tržiščih polagoma peša. Pozitivno je, da se vendarle tudi z letošnjim proračunom delež javne porabe v bruto domačem proizvodu zmanjšuje. Predvsem je pozitivna za 2,7 % zmanjšana obremenitev podjetij pri prispevkih, ki sicer ni zadostna, vendar je pomembna, kajti to je nadaljevanje trenda razbremenjevanja gospodarstva, ki se je začel že v letu 1993.«

Panorama: Kar zadeva izvoz, klasični izvoz in njegovo pešanje ter trgovinsko menjavo, se dostikrat ponuja teza, da so vzrok za nekonkurenčnost predvsem preveliki stroški dela. Kakšno je vaše mnenje?

Horvat: Tudi jaz soglašam s tem, da so stroški dela eden izmed glavnih razlogov za sanacijo izvoza. To kažejo primerjave s tujino, predvsem z državami, ki se na novo ponavljajo tudi na zahodnoevropskih tržiščih. Toda to ni edini razlog. Problem je predvsem v podjetjih, ki se niso dovolj hitro po osamosvojitvi prilagodila novim razmeram na tujih trgih. Takšen primer je tekstilna in usnjarskopredelovalna industrija. Tisti, ki so zmanjšali del dodelavnih poslov, kjer je najbolj občutljivo vprašanje stroškov delovne sile, kajti nizki stroški dela so bili glavni motiv za tuje partnerje, da so te posle prenesli v Slovenijo, sedaj te posle prenašajo v druge države, kjer je cenejša delovna sila in stroški dela. V teh podjetjih so težave. Uspešnejša pa so podjetja, ki so začela razvijati lastne blagovne znamke, lasten dizajn, ki so šla v bolj ofenzivno trženje na tujem trgu in ki so imela velik poudarek na kakovosti.

Panorama: Koliko je sedaj približno lon poslov v tekstilni in usnjarski industriji v celoti?

Horvat: To je zelo različno po podjetjih. Ponekod okrog tretjine, ponekod tudi do dve tretjini in v posameznih primerih tudi več, vendar se obseg teh poslov zmanjšuje, kar je tudi prav. Stališče parlamentarnega odbora za gospodarstvo je, da mora država tudi finančno podpreti prizadevanja podjetij za razvoj blagovnih znamk, dizajna in pa trženja v tujini.

Panorama: V tekstilni in kovinskopredelovalni industriji je bilo do sedaj največ lomov. Prestrukturiranje v kovinskopredelovalni industriji se bliža koncu, v tekstilni industriji pa očitno ta čas še prihaja?

Horvat: Ta ugotovitev je točna. Ostra selekcija se je v kovinskopredelovalni industriji začela že prej, tudi zaradi tržnih razmer, same sestave te industrije in izgube trga, medtem ko v tekstilni ta čas prihaja in pričakovati je, da se stanje ne bo preko noči popravilo, kljub ukrepom, ki jih pripravljata vlada in deloma tudi državni zbor.

Panorama: V tej industriji nimamo več velikih podjetij, razen Mure. Vse drugo se je nekako že razpršilo.

Horvat: Praviloma so manjša podjetja bolj prožna, bolj prilagodljiva. Vendar samo razbijanje velikih podjetij gotovo ni izhod, bistveno je videti, kaj se v kakovostnem smislu dogaja. Mura je kljub temu, da je velika, še vedno sorazmerno uspešna zato, ker je dajala vedno poudarek kakovosti proizvodnje, kakovosti upravljanja in trženja, to je prava pot. V Muri bo potrebno dodatno prilagajanje in še bolj

intenzivno oziroma ofenzivno trženje. Najbrž bo tudi v vsej tej dejavnosti treba proučiti možnost, podobno kot so ravnali konfekcionarji zlasti v zahodni Evropi, da se bodo prenašali poceni programi z velikim deležem dela, z relativno nizkimi cenami v države,

Panorama: Gospod Horvat, kaj bo storila vlada in kaj parlament za izboljšanje pojava za gospodarjenje v tekstilni in usnjarskopredelovalni industriji?

Horvat: V pripravi je cel paket ukrepov. Nekateri so linearni, splošni, veljajo za vse gospodarske dejavnosti, za to industrijo pa bo še posebej dobrodošlo znižanje prispevkov za socialno varnost za 2,7 odstotka. V proračunu so vendarle predvidena minimalna sredstva za subvencije obrestnih mer, kjer bo kriterij predvsem izvoz. Ta subvencija bo tudi v veliki meri namenjena tekstilcem. Predvideno je, da se vendarle pomaga podjetjem, ki so izgubila mnogo premoženja v državah nekdanje Jugoslavije, kar velja še posebej za tekstilce in usnjarskopredelovalno industrijo. Sprememba dveh zakonov, to je sprememba zakona o poroštvih, ki je že v parlamentarni proceduri, in pa sprememba zakona o restrukturiranju dolgov, bo tudi dobrodošla. Namreč, vrsta podjetij tudi iz te branže se je zaradi izgube trga, zaradi izgube premoženja, zaradi drugih težav, likvidnostnih, morala zadolževati, plačevati visoke obresti in to je povečevalo stroške, tako da bodo ti zakoni pomagali pri določenih finančnih razbremenitvah. Potem bo pomemben ukrep pomoč države prav pri trženju, pri uvajanju blagovnih znamk, pri uvajanju sodobnega kakovostnega dizajna, tu je parlamentarni odbor poudaril tudi potrebo po skupnih aktivnostih te branže in pa tudi po večjem sodelovanju Gospodarske zbornice, zlasti pri promociji v tujini. Odbor je ocenil, da bo treba dati še večji poudarek skrbi za usposabljanje vodilnih in nosilnih strokovnih kadrov. Predlagali smo tudi sindikatno, naj, kolikor je možno, kar se da konstruktivno sodelujejo v procesu sanacije in prestrukturiranja, kajti ta podpora je prav za vodilne kadre zelo pomembna. Brez dobrih vodilnih kadrov, pa tudi ob pomoči države, seveda rešitev ne bo. To nam kažejo primeri tudi iz drugih dejavnosti, kot je denimo Tam. In še eno vprašanje je pomembno: mislim na neparirsko zaščito, kar je še posebej aktualno sedaj, ko sklepamo prostotrgovinske sporazume. Gre za to, da po eni strani zaradi odpiranja našega tržišča oziroma opuščanja carinskih in drugih davčnih zaščit prihaja na tržišče iz uvoza tudi dosti nekovostnega blaga. Zato bomo po vzoru drugih držav sprejeli ukrepe, ki bodo to preprečevali.

Panorama: Sta parlamentarni odbor in vlada usklajena pri teh vprašanjih ali prihaja do kakšnih nesoglasij?

Horvat: Ministrstvo za gospodarske dejavnosti je pripravilo prvi predlog ukrepov, vmesna faza je bila prav naša obravnava v parlamentu, z namenom, da ocenimo, ali so ti ukrepi pravi, ali so ti ukrepi dovoljni. Pomembno je, da so pri tej razpravi v parlamentu sodelovali tudi predstavniki sindikata, ki so bili pobudniki te obravnave, in predstavniki Gospodarske zbornice. Pozvali smo tudi vlado, da ne bi vsa priprava teh ukrepov običala samo na ministrstvu za gospodarske dejavnosti, ki pokriva to branžo, ampak naj se v to vključijo tudi drugi resorji. Tudi druga ministrstva imajo namreč skarje in platno, imajo tudi v proračunu določena sredstva za te namene, zato mora priti do medresorskega usklajevanja in usklajevanja ukrepov med vlado in drugimi institucijami, na primer zbornico.

“Pozvali smo tudi vlado, da ne bi vsa priprava teh ukrepov običala samo na ministrstvu za gospodarske dejavnosti, ki pokriva to branžo, ampak naj se v to vključijo tudi drugi resorji. Tudi druga ministrstva imajo namreč skarje in platno, imajo tudi v proračunu določena sredstva za te namene, zato mora priti do medresorskega usklajevanja in usklajevanja ukrepov med vlado in drugimi institucijami, na primer zbornico.”

Panorama: Zdi se, da odnos do Tama, ki je najhujši bolnik ta hip v Sloveniji, med strankami pozicije v parlamentu in tudi v vladi ni usklajen. Kakšno je vaše stališče do reševanja celovitega Tama? Ali sodite, da ga je možno rešiti, vsaj v veliki večini? Zanima me tudi vaš odnos do interpelacije glede ministra Tajnikarja.

Horvat: Dodaten problem pri Tamu je, da se je celotna zadeva spolitizirala tako znotraj pozicije, še posebej pa ob aktivnostih opozicije, in to povzroča dodatne težave pri njegovi sanaciji. Ne mislim, da je možno Tam v celoti ohraniti, kakršen je bil, kajti razmere na trgu so se tako drastično spremenile prav za Tam, da to ne bi imelo ekonomskega rezona in za to ni možnosti. Mnenja sem, da je možno rešiti posamezne programe, ki imajo tržne možnosti in ki so tehnološko ustrezni. Predvsem pa, in to je bila ena od napač tudi samega vodstva Tama in programa sanacije, se je dajalo premalo poudarka komponentam, premalo intenzivno so se iskali strateški partnerji prav za proizvodnjo komponent. Po sprejemu zakona o sanaciji Tama je kasnila tudi vlada s sproščanjem posameznih trans za poročstva, kot je bilo to predvideno po zakonu, kar je bil tudi eden od razlogov, da se je sanacija zavlekla oziroma da ni dala pričakovanih rezultatov. Nastali so seveda še notranji problemi s samim poslovanjem in prav tu se vidi, kako pomembno je imeti tudi ustrezno vodilno ekipo ob podpori države.

Kar se interpelacije tiče, mislim, da ta ni upravičena. To dokazujejo vse raziskave, ki so bile opravljene. Vlada je skupaj s posebno delovno skupino opravila temeljito raziskavo, zbrala vrsto dodatne dokumentacije in iz tega se vidi, da so vse obtožbe, ki so jih vlagatelj interpelacije uporabili, ovržene kot netočne, neresnične, nepopolne ipd.

Panorama: Pa vendarle je stališče vlade do interpelacije dvoumno. Ali gre za politično trgovino med strankami?

Horvat: Po mojem mnenju stališče ni dvoumno, kajti argumentirano zavrača vse točke interpelacije. Sporen je le podpis papirja, ki se v narekovanju imenuje garancija, v bistvu pa to ni. Vlada ugotavlja, da to ni povzročilo nobenih materialnih ali drugih obveznosti, niti za državo niti za samo firmo Tam. Toda formalno gledano je ta podpis vprašljiv, kajti ni stvar ministra, da take papirje podpisuje. Formalno to sicer lahko drži, vendar je bila dejanska situacija takšna, da je tuji partner zahteval garancijo banke za izvršitev posla, se pravi za izdobavo avtobusov, če pa do izdobave ne bi prišlo, pa vrnitev avansa, banke pa take garancije, ki bi bila potem dejansko tudi čvrsta obveza, čvrsta garancija, niso hotele dati. Tajnikar je pravzaprav pokazal dobro voljo, sprejel je nekakšno moralno obvezo, da bo kot minister pomagal pri realizaciji tega posla, kar je tudi normalno, ker je navsezadnje kot minister zadolžen za izvajanje zakonov o sanaciji in je s tem storil dobro delo, ne da bi povzročil kakršno koli škodo. Jaz celo trdim, da se ministri morajo neposredneje angažirati tudi na področju poslov, tudi sklepanja poslov s tujino, kajti podobno počnejo ne samo ministri, ampak tudi predsedniki vlad v drugih državah, ko pomagajo podjetjem pri sklepanju poslov, posebno še v takih državah, kot je Rusija, kot je Kitajska, kjer igra država veliko vlogo tudi pri samih poslih.

Panorama: Če bi bili vi minister, bi to podpisali?

Horvat: O tem bi razmislil, gotovo bi pa magal in storil vse, da bi posel, ki je že sklenjen, stekel. V teh razmerah je treba upoštevati še to, da ni bilo na izbiro drugih poslov, da bi se lahko Tam nekemu poslu kar odpovedal. Navsezadnje je šlo za pogodbeno obvezo Tama, tako da ta zahteva ruskega partnerja ni bila nič kaj nenormalna, lahko bi zahteval bolj čvrsto jamstvo kot pa nekakšno moralno zagotovilo ministra. Ob tem je treba povedati še, da je bila napačna trditve v interpelaciji in tudi v nekaterih medijih,

da je bila ta garancija dana posredniku Tameksu oziroma Zariču. Ta izjava je bila naslovljena direktno na rusko firmo Gaskomplet Impexs.

Panorama: Očitno je, da je bila v Tamu tudi Sova. Ali o tem kaj veste, ste tudi o tem kaj govorili v parlamentu?

Horvat: O tem vem samo to, kar je bilo možno prebrati v medijih. O tem sem povprašal ministra in tudi minister Tajnikar za to ni vedel. Če pa je kdo karkoli vedel, bi bil dolžan obvestiti ministra in ga opozoriti, vendar se to očitno ni zgodilo.

Panorama: Očitno je, da brez afer v Sloveniji ne moremo prav ničesar reševati. Nekoč so hoteli narediti afero pri vas v zvezi s prekinitvijo pogodbe z avstrijsko firmo za deit. Sodišče je seveda potem vse to spravilo v normalne tirnice. Tam je Radenska izšla kot zmagovalca. V zadnjem času je afera v enem izmed najbolj razvijajočih se podjetij, Hitu, afera je v Tamu, kaže, da je afera tudi v Litostraju. Vsi ti aferški pristopi pri obravnavanju občutljivih gospodarskih sistemov verjetno škodijo!

Horvat: Gotovo škodijo, tako posameznim podjetjem kot tudi ugledu države. Zato mislim,

“Jaz celo trdim, da se ministri morajo neposredneje angažirati tudi na področju poslov, tudi sklepanja poslov s tujino, kajti podobno počnejo ne samo ministri, ampak tudi predsedniki vlad v drugih državah, ko pomagajo podjetjem pri sklepanju poslov, posebno še v takih državah, kot je Rusija, kot je Kitajska, kjer igra država veliko vlogo tudi pri samih poslih.”

da bi morali politiki, ki v času pred volitvami, razumljivo, predvsem opozicija, poskušajo vsako situacijo izkoristiti in sebi nabirati pozitivne točke oziroma političnemu nasprotniku ustvarjati negativne točke, kar je legitimno, upoštevati tudi neka pravila politične kulture. In predvsem mislim, da bi se morali politiki bolj zavedati odgovornosti o posledicah takega aferškega obravnavanja zadev in misliti na negativne posledice in na škodo, ki jo s tem povzročajo posameznim podjetjem in tudi državi. Kajti dostikrat se potem v tujini nihče ne spušča v globino, kaj je dejanska resnica, ampak samo ugotavlja, da nekaj ni v redu. Žal jim tukaj pomagajo tudi posamezni mediji ali pa posamezni novinarji. Tega ne poslušujem na vse medije, vendar posamezni to počnejo in po mojem gre za pomanjkanje elementarne profesionalne etike in morale, kajti splošno pravilo je, da ni mogoče nekoga obtožiti ali celo obsoditi, dokler zadeve niso razčiščene in niso dokazane.

Panorama: Zelo dolgo časa je potrebna, da se dokaže, da teh dejanj ni, ali da ni tako, kot je bilo v začetku lansiran.

Horvat: Dolgo časa, in nekaterih stvari, tudi če se potem pokažejo za neresnične, ni možno popraviti. Predvsem pa ne škode, ki je nastala.

Panorama: Prej ste omenili, da imamo težave oziroma da je v upadanju zunanjetrgovinska menjava, predvsem izvoz. Glede na gospodarsko strukturo Slovenije me zanima, kje ima Slovenija možnosti. V industrijski proizvodnji, klasični, ki smo jo imeli do sedaj, velikih možnosti verjetno nima. So pa tu storitvene dejavnosti, turizem, malo gospodarstvo, ki se lahko priklaplja s svojimi komponentami na proizvodnjo velikih sistemov. Zanima me, ali imamo to v strateškem smislu pokrito.

Horvat: Jaz mislim, da je strategija gospodarskega razvoja Slovenije zadeve dobro postavila. Dobro je, da ni a priori določala papirnatih prioritete posameznih dejavnosti, kot smo to včasih

Nadaljevanje s prejšnje strani

počeli, da ni tudi nobene dejavnosti kar a priori odpisala, ampak da omogoča, da se posamezni tržni subjekti s svojo kakovostjo, inovativnostjo, s svojim trženjem prebijejo na trgu in iščejo tržne niše. Mislim, da je odlika slovenskega gospodarstva, kar se je še posebej dokazalo po osamosvojitvi, da se je v tako enormni izgubi trga, kot jo je malokdo doživel, uspelo dobro prilagoditi večini podjetij, in zaradi tega preživeti. Seveda je to tudi posledica tega, da smo že prej prakticirali tržno gospodarstvo in samostojnost podjetij in podobne prvine tržnega gospodarstva. Tu nas ni možno primerjati, kar nekateri aktualni politiki radi počnejo, z drugimi državami vzhodne in srednje Evrope. Dobro je tudi to, da se je sorazmerno zgodaj pričelo prestrukturiranje. Posledica tega je sicer večja stopnja brezposelnosti, kot je na primer na Češkem, vendar te primerljive države to prestrukturiranje šele čaka. V tem pogledu sem optimist. Bo pa ta proces seveda treba intenzivno nadaljevati in pri tem bo poleg podjetij in njihovih združenj vendarle potrebna tudi podpora države. Jaz sicer zagovarjam, da naj bo večina ukrepov linearnih, vendar se v tej fazi ni možno odpraviti posameznim selektivnim ukrepom, toda po ekonomskih in po tržnih kriterijih. Predvsem mislim, da mora ta selektivna podpora biti na področju spodbujanja podjetništva, razvoja novih podjetij in zagotavljanja nove strukture gospodarstva, na področju spodbujanja znanosti, tehnologije in inovacij, da mora ta podpora biti tudi pri trženju, ki je še vedno sorazmerno šibka točka za veliko naših podjetij, vključno z malim gospodarstvom. Delež malega gospodarstva se močno povečuje v zaposlenosti, vendar pa vidimo, da je delež malega gospodarstva še vedno zelo majhen prav v mednarodni menjavi, kar je sicer normalno. To so novi, mali subjekti, ki niti strokovno niti finančno niso sposobni sami mednarodno tržiti, in zato je tu potrebna pomoč države. Problem regionalnega razvoja je eden večjih problemov Slovenije. V preteklosti je politika policentričnega razvoja dala pomembne rezultate in tudi pomagala pri gospodarski osamosvojitvi Slovenije ter tudi pri prebolevanju posledic izgube trgov. V zadnjih letih je ta politika opuščena, in zato tudi vidimo, da se zadnje desetletje razlike v razvitosti med slovenskimi regijami povečujejo. Tudi vrsta drugih zadev je povzročila, da je večja koncentracija in centralizacija finančnih sredstev in upravljanja v centru, in to postaja vse večji problem. Država pri nas daje za pospeševanje skladnejšega razvoja dosti manj sredstev, kot jih dajejo primerljive države v Evropi. Tam se delež giblje tudi okrog 0,50 odstotka bruto domačega proizvoda, pri nas pa je ta delež komaj 0,10 odstotka in se v zadnjih letih celo zmanjšuje. Tu pričakujemo pomemben impulz od novega zakona, ki je v parlamentarni proceduri, o skladnejšem regionalnem razvoju. In še nekaj: perspektiva je v razvoju storitev, predvsem turizma. Tu možnosti še vedno nismo izkoristili. Napredek je, sprejeta je bila strategija razvoja turizma v državnem zboru in program za izvajanje te strategije, vlada je pripravila tudi vrsto programov, vključno s

“Na področju severovzhodne Slovenije in v zahodnem delu, kjer so vinogradniška področja, so bila učinkovita, uspešna vinogradniška in kletarska podjetja, ki so razvila visoko kakovost, razvila blagovne znamke, se uveljavila na tujem in domačem trgu, in prav tem sedaj grozi, da bodo uničena.”

programom trženja, s programom blagovne znamke slovenskega turizma, celostne podobe ipd., vendar je očitna tudi odsotnost državne podpore pri razvoju turizma. To pa je dejavnost, ki vključuje toliko različnih dejavnosti, kjer brez državne podpore na področju organiziranja in trženja ne gre, še zlasti ne pri razvoju turistične infrastrukture.

Panorama: Aktualno je tudi vprašanje razvoja kmetijstva. Imamo za to področje dobro zasnovo ali je nimamo?

Horvat: Čeprav kmetijci niso zadovoljni z državno podporo kmetijstvu, se vendarle obseg te podpore iz leta v leto povečuje. Tudi v letošnjem proračunu je prav kmetijstvo resor, kjer gre za največje povečanje državne intervencije. Pozitivno se mi zdi, da se odgovorni za kmetijstvo, tako v ministrstvu kot tudi v sami stroki, lotevajo zadev dokaj študijozno, analitično. Dokaz za to je recimo študija, ki je bila pravkar objavljena, o posledicah in potrebnem prilagajanju slovenskega kmetijstva in politike na področju kmetijstva ob vključevanju v Evropsko skupnost. Študija je postavila na realna tla dostikrat izraženo preveliko bojazen ali pa preveliko evforijo ob vključitvi v Evropsko skupnost in dokazuje, da to ne slabša položaja slovenskega kmetijstva, ampak mu daje celo večje možnosti. Seveda pa bo treba prilagoditi tako kmetijsko politiko kot tudi obnašanje samih kmetijcev in pa samih subjektov predelovalne industrije.

Panorama: Vprašanje denacionalizacije je tisto, ki najbolj zavezuje v lastninske in sploh v družbene odnose v kmetijstvu.

Horvat: To je točno in prav tu so napake narajene že pri samem sprejemu zakona. Upam, da bo končno imela vlada toliko poguma, da bo pod pritiskom problemov in tudi po razpravi v parlamentu vendarle realno ocenila, kje so vzroki, kje so pravi problemi že v samem zakonu, kaj so problemi v izvajanju, in predlagala tudi ustrezne spremembe oziroma dopolnitve zakona ter potem pospešila postopke denacionalizacije. Na področju severovzhodne Slovenije in v zahodnem delu, kjer so vinogradniška področja, so bila učinkovita, uspešna vinogradniška in kletarska podjetja, ki so razvila visoko kakovost, razvila blagovne znamke, se uveljavila na tujem in domačem trgu, in prav tem sedaj grozi, da bodo uničena. Vprašljiv je nadaljnji obstoj teh znamk.

“In predvsem mislim, da bi se morali politiki bolj zavedati odgovornosti o posledicah takega aferiškega obravnavanja zadev in misliti na negativne posledice in na škodo, ki jo s tem povzročajo posameznim podjetjem in tudi državi. Kajti dostikrat se potem v tujini nihče ne spušča v globino, kaj je dejanska resnica, ampak samo ugotavlja, da nekaj ni v redu.”

To bo imelo gotovo negativne posledice ne samo za ta podjetja, ampak tudi za kmetovalce, tudi za vinogradnike, kajti brez uspešne blagovne znamke ne bo možno prodajati. Zavrtje so naložbe, kajti podjetja so bila v negotovosti. Podobno se dogaja tudi na področju turizma in gostinstva. Tu se vidi, da smo se s tem zakonom dejansko zaleteli, da druge primerljive države vzhodne in srednje Evrope, vključno z Nemčijo, niso šle v take rešitve. V naravi so vračale samo tam, kjer so bile čiste situacije, kjer to ni povzročalo gospodarske škode. Tam pa, kjer gre za gospodarske celote, bodisi v kmetijstvu ali pa tudi v industriji, niso vračale v naravi, ampak so se odločile za odškodnine, predvsem delnice, ali za druge oblike povračila nadomestila.

Panorama: Takrat ko so bili odnosi med Slovenijo in Hrvaško najbolj na trhljih nogah, ste se vi sestali s hrvaškim odborom za gospodarstvo. Katere ključne stvari motijo odnose na gospodarskem področju med Hrvaško in Slovenijo in kaj bi morali po vaši presoji narediti, da bi se z južno sosedo gospodarski tokovi normalno razvijali?

Horvat: Prepričan sem, da je v interesu obeh držav, da čimprej uredita sporne zadeve in omogočita normalno gospodarsko sodelovanje. Če poenostavljeno povem, je zaradi padca blagovne menjava in gospodarskega sodelovanja sploh in zaradi neizkoriščenih možnosti celo več škoda, kot je vrednost spornih zadev.

Panorama: Kdo vztraja, naj se problemi rešujejo v paketu?

Horvat: Očitno je to stališče na obeh straneh. In bojim se, da se premalo upoštevajo gospodarske posledice in da politika obremenjuje ekonomski rezon in ekonomske interese. Zato mislim, da bi morali čimprej skleniti sporazum o prosti trgovini, sporazuma o obmejnem sodelovanju, kar bi bilo zelo ugodno ne samo za olajšanje življenja in normalizacijo življenja ob meji, ampak tudi za gospodarsko sodelovanje. Sprostiti bi bilo treba ta interes in to iniciativno, ki obstaja. Vrsto stvari, ki se jih ne da urediti med prestolnicama, posebno še, če se jih politizira, bi bilo možno urediti tudi na lokalni in na regionalni ravni. In končno, urejanje teh medsebojnih odnosov je potrebno tako Sloveniji kot Hrvaški tudi zaradi urejanja odnosov z Evropsko unijo in s tretjimi partnerji nasploh. Mi pozabljamo, da v tujini nihče nima rad za partnerja državo, ki imajo s svojimi sosedi neurejene razmere. Tako mislim, da bi predvsem vladi morali biti še bolj sporni, še bolj aktivni na področju urejanja teh spornih zadev kot tudi drugih odprtih zadev. Ob tem seveda pričakujem tudi še večjo aktivnost gospodarskih asociacij, zbornic na obeh straneh. Tu ni političnih ovir, da ne bi zbornici lahko bili še bolj aktivni. In predvsem pričakujem nove subjekte, mala podjetja, da se bodo še bolj vključevala v to gospodarsko sodelovanje. Zanimiva je izkušnja iz gospodarskih odnosov s Hrvaško, da je prišlo pri velikih podjetjih, ki so imela svoja predstavništva ali podjetja v drugi državi - tako pri slovenskih na Hrvaškem kot obratno - do najmanjšega padca menjave, da je tu bilo sodelovanje tudi v kritičnih obdobjih sorazmerno dobro. Naj tu samo omenim Ino, Petrol, Lek, Krko in podobna podjetja.

Panorama: Očitno pa je problem slovenske lastnine na Hrvaškem?

Horvat: To je velik problem, ker je te lastnine dosti, dosti več kot seveda hrvaške lastnine na Slovenskem. Zato bo treba čimprej priti do sporazuma o premoženjskih odnosih.

Panorama: Nekatera podjetja, ki so do sedaj bila v slovenski lasti, je država Hrvaška kar nekako podržavila.

Horvat: Podržavila jih je. Dogajajo pa se tudi čudne privatizacije. Reševanje zadev od primera do primera tu ni dobro, morali bi jih rešiti po enakih principih, po načelu recipročnosti, z meddržavnim sporazumom.

Panorama: Pa še o gospodarskem sodelovanju z drugimi državami, s Srbijo, Bosno.

Horvat: Mislim, da kljub temu, da ni realno pričakovati, da bi bil obseg tega gospodarskega sodelovanja takšen kot v preteklosti, ni zanemarljivo, tako po količini kot zaradi našega sodelovanja s tretjimi partnerji, tudi zahodnoevropskimi. Ni slučajno, da tuji, ki prihajajo sem, bodisi gospodarstveniki ali politiki, najpogosteje sprašujejo, v kakšni meri in kdaj bomo normalizirali gospodarske odnose z državami bivše Jugoslavije. V tem vidijo prednost Slovenije in možnost, da s tem posredno poveča svoj sorazmerno majhen tržni potencial.

Panorama: Je naše zunanje ministrstvo sposobno trsirati te poti?

Horvat: Ne samo zunanje ministrstvo, tudi vlada je na tem področju premalo storila. Bil sem med najbolj gorečimi kritiki vlade vsa ta

leta po osamosvojitvi, da se pri svoji dejavnosti v tujini premalo posveča ekonomskim vprašanjem in da premalo sistematično podpira, tako finančno kot organizacijsko, naše trženje v tujini, našo gospodarsko promocijo v tujini. Vsa ta leta, tako rekoč do lanskega leta, se v Sloveniji nismo mogli dogovoriti o organiziranosti gospodarske promocije med vlado in Gospodarsko zbornico. In ne samo med vlado in Gospodarsko zbornico, ampak celo znotraj vlade med posameznimi resorji. In še danes ta zadeva ne funkcionira dovolj dobro, čeprav je boljše, kot je bilo prej, tako za področje splošne gospodarske promocije kot za področje turizma. Tudi sredstva, ki jih za to namenjamo, so še vedno daleč premajhna, še posebej to velja za turistično promocijo. V naših diplomatsko konzularnih predstavništvih se je do nedavnega dajalo premalo poudarka gospodarskemu aspektu, razen nekaj izjem, kjer so taki ambasadorji, da imajo afiniteto za gospodarstvo. Premalo imamo gospodarskih svetnikov, zato večkrat omenjam Avstrijo, ki ima samo v Ljubljani za dvomilijonski trg v svojem trgovinskem oddelku šest ljudi. Mi donedavna nismo imeli niti toliko ekonomskih svetnikov v vseh naših ambasadah. Zato pa je seveda Avstrija tako uspešna na našem trgu. Zato izvoz toliko povečuje. Zato ima tako velik presežek na našem trgu. In zato se hvali, da je poleg Švice izvoz na prebivalca v Slovenijo največji. Torej, treba je biti aktiven. Res, da je država dosti naredila pri sklepanju sporazumov, prostotrgovinskih in pa tudi drugih, vendar samo sklepanje sporazumov ni dovolj. Tudi v odnosih oziroma v pripravah na pridruženost članstvo v Evropski uniji je zastavljen ta gospodarski vidik. To smo ugotavljali tudi na odboru za gospodarstvo, ko smo nedavno obravnavali aktivnosti in program vlade pri vključevanju v Evropsko unijo. V programu je pre malo poudarjeno gospodarstvo, njegovo pripravljanje, prepočasni teče prilagajanje zakonodaje, kasniji analize pozitivnih in negativnih učinkov vključitve ali ne vključitve. Tudi v dnevni politiki in v političnih razpravah pretirano dominirajo posamezni dogodki. Odnosi z Italijo so pomembni, vendar niso edini, in ni samo od tega odvisno, kako hitro se bomo vključili v Evropsko unijo. Čaka se na to, kdaj se bo pokadil beli dim ali pa kdaj bo dana zelena luč, kdaj bo deloblokada Italije in podobno, premalo pa se govori o vsem drugem, kar je treba narediti, da se bosta gospodarstvo in predvsem država prilagodila Evropski uniji. Od tega pa je odvisno, kdaj bomo pridruženi člani in kdaj bomo lahko polnopravni člani.

“Po sprejemu zakona o sanaciji Tama je kasnila tudi vlada s sproščanjem posameznih tranš za poročta, kot je bilo to predvideno po zakonu, kar je bil tudi eden od razlogov, da se je sanacija zavlekla oziroma da ni dala pričakovanih rezultatov. Nastali so seveda še notranji problemi s samim poslovanjem in prav tu se vidi, kako pomembno je imeti tudi ustrezno vodilno ekipo ob podpori države.”

Panorama: Kar zadeva balkanski kotel, kot se mu pravi, ali tu vlada premalo stori zato, ker se boji konkretno očitkov o nekakšni jugozatnostaljši in podobnem?

Horvat: Tudi v tem je del vzroka, tako v zunanem ministrstvu kot v vladi, vendar je to nespametno. Biti moramo realisti, upoštevati moramo predvsem svoje interese in se po teh interesih ravnati. Tudi prah, ki je bil dvignjen ob priznanju ZRJ in ob odpravi embarga oziroma spremembi zakona o embargu, kjer ni šlo za nič drugega, kot za priznanje tega, kar je mednarodna skupnost pravzaprav naredila, me je spominjalo na tiste čase v jugoslovanski državi, ko je bila ta država ali pa so bili posamezni vplivni ljudje zelo zadržani do vzpostavljanja normalnih odnosov z državami, ki so se na novo uveljavljale v svetu, predvsem na področju gospodarstva, ker so vedno imeli ideološke ali drugačne pomisleke ali predsodke. Tako smo bili med zadnjimi, ki smo normalizirali odnose z Izraelom, med zadnjimi z Južnoafriško republiko. Ko sem bil sekretar za gospodarske odnose s tujino, sem brez vednosti drugih v Beogradu vzpostavil prve kontakte s predstavniki Južnoafriške republike, in to na slovenskih tleh, kar ni javno znano. Kasnili smo pri Koreji in tudi drugih državah. Drugi so s temi državami pridno normalizirali odnose in trgovali, mi pa smo tu bili med zadnjimi, in zaradi tega smo gotovo utrpeli tudi ekonomsko škodo. Mislim, da bi naredili napako, če bi sedaj enako ravnali.

Panorama: Proračun je pod streho. Ste zadovoljni?

Horvat: Ne v celoti, verjetno tudi nihče od poslanskih kolegov ni v celoti zadovoljen s proračunom. Sem realist, to je tisto, kar je bilo v tem trenutku možno strokovno in politično doseči. Odlika tega proračuna je predvsem to, da je bil zgodaj sprejet, da je bil po obsegu še v zadnji fazi nekoliko zmanjšan in se tako dejansko zmanjšuje delež javne porabe in tudi proračuna v bruto domačem proizvodu. Pozitivno je, da je prišlo do zmanjšanja prispevkov za gospodarstvo, tako da lahko rečemo, da je v večji meri tudi razvojno naravnano, kot so bili dosedajni proračuni. Slaba stran tega proračuna pa je še vedno, da se povečuje delež proračuna za klasično državo, kar pa ni samo stvar proračuna, ampak slovenske politike in slovenske države, da se razvija po Parkinsonovem zakonu. Kar naprej rastejo nove paradržavne institucije, skladi, povečuje se število uradnikov, vlada premalo uporablja druge institucije in poverja določene posle bodisi prek koncesij ali na drug način drugim interesnim in drugim organizacijam civilne družbe.

Panorama: Vas poznajo tudi v poslovnem svetu, kjer ste veliko sodelovali. Ali mislite, da bi za podjetje Horvat d. o. o., če

bi ga ustanovili, dobili 22 milijonov mark za dokapitalizacijo?

Horvat: Res je, da v mednarodnih poslovnih odnosih igra veliko vlogo tudi osebni vidik, ugled menedžerjev in njihove reference, vendar dvomim, da bi kdorkoli dobil posebno velik znesek tujega kapitala kar na ime v razmerah, v katerih je Slovenija in slovensko gospodarstvo. Poslovni svet je še vedno zadržan, v Sloveniji ni velikega navala tujih neposrednih naložb iz različnih razlogov. Glavni je ta, da proces privatizacije še vedno ni končan. Se bolj po mojem mnenju vpliva to, da je še do nedavnega bila v neposredni bližini vojna in se je to dejansko šlo za nestabilno območje. Poleg tega pa se Slovenija še ni uspela v tujini dovolj uveljaviti, dovolj ustvariti podoben zanesljivega, varnega, solidnega gospodarskega partnerja. Razen seveda posameznih podjetij, ki že dolga leta sodelujejo s posameznimi tujimi podjetji. Vidimo, da je tudi največ tujih naložb prav v podjetja, kjer že obstajajo dolgoletni poslovni odnosi in zaupanje. Najprej morajo biti ustvarjeni ti generalni pogoji, potem je realno pričakovati tudi večje direktne tuje naložbe. Enako velja tudi za tuje banke.

Panorama: Ste primer Litostroja s kom komentirali?

Horvat: Dvomim, da bi kdorkoli dal denar na ime direktorja ali pa tudi firme, na da bi pri tem imel druge interese. Sprašujem se predvsem, kakšna so lahko dejanska poročta, kajti vidimo, da brez čvrstih poročtev tuje banke ali tuji finančeri ne pridejo z denarjem.

Panorama: V pokoj še ne boste šli. Se nameravate vrniti v gospodarstvo ali bi vas zanimalo preživeti še en mandat v parlamentu?

Horvat: Čeprav mislim, da ta posel korektno opravljam, je tisto, kar sedanjega poslanca lahko demotivira za naslednji mandat, slab ugled, ki ga ima ta parlament. Deloma po lastni krivdi, deloma pa tudi ne. Moram reči, da še nisem opravljal službe, od podjetja do države, ki bi bila tako na slabem glasu kot ta služba, ki jo sedaj opravljam.

Panorama: No, ampak večina krivde je vendarle na poslancih...

Horvat: Zato sem na prvem mestu omenil, da so dosti krivi posamezni poslanci ali tudi parlament kot celota. Dosti je stvari, ki me v delu tega parlamenta tudi motijo, enako kot javnost in kot državljane. Res pa je tudi to, da je vrsta vzrokov tudi izven parlamenta, tudi pri sami vladi. Kajti med tema dvema vejama oblasti vendar mora biti profesionalni fair play, tudi če so spori ali

če je včasih kakšna določena konkurenčnost. Neka osnovna pravila, ki spadajo v domeno politične kulture, morajo veljati. Pa ne veljajo, ker dostikrat kdo misli, da si bo ustvaril večji ugled v javnosti na račun drugega. Vendar je to kratkega daha in oba izgubljata pri ugledu, da o učinkovitosti ne govorim. To velja tudi za odnos med parlamentom in vlado. Dostikrat pride do razhajanj v koaliciji pri praktičnem obnašanju ob posameznih zakonih ali pri drugih zadevah, in to preprosto zaradi tega, ker ni bilo opravljenih potrebno usklajevanje v koaliciji. Ta organizacijski vidik manjka, ne gre pa za tako velike razlike med strankami. Pokazalo se je, da tudi takrat, ko so razlike velike, po opravljenem usklajevanju ponavadi najdemo kompromis in se potem dogovorimo. K vprašanju ugleda parlamenta bi rekel še to, da so tudi nekateri mediji dosti pripomogli, da je ta ugled tak, kot je. Najprej pogrešam iz parlamenta celovitejšo, realnejšo poročanje o tem, kaj se dela. To predvsem velja za tako imenovane nacionalne medije, zlasti nacionalno televizijo, ki daje zelo velik poudarek ekscesom, kar se kaže tudi v izsekih iz razprav, medtem ko ne da kolikor toliko realnega prikaza tega dogajanja, kar se dela. Sicer poslanci ne delajo samo takrat, kadar so seje zborov. Več poslancev več naredi dostikrat izven sej zborov, bodisi na delovnih telesh ali drugje.

Panorama: Poslanci so največ izgubljali zaradi plač in drugih bonitet, saj je šlo za nerazodne pobude.

Horvat: Treba je dodati, da nikoli ni bila povedana celotna resnica o plačah poslancev, ki so sorazmerno dobre, in tudi omejitev, kakršnih drugi nimajo. Celovito državnih uradnikov do ministrstev. Poslanec ne more biti član nobenih nadzornih svetov, upravnih odborov ali biti v drugih organih, da ne more opravljati neke pridobitnih dejavnosti. Mislim, da je za državo pametna taka rešitev: poslanec naj bo dobro plačan, naj bo odgovoren in naj dela samo to, pa nič drugega. Kajti če bi imel nizko plačo in bi mu bilo dovoljeno delati druge stvari da dela druge zadeve, mislim, da bi bilo to za državo sumarnum dražje, ker bi se potem posvečal drugim zadevam, ker bi se ukvarjal z različnimi takimi zadevami, kjer bi dejansko lahko tudi zlorabljal svoj poslanski položaj za pridobitne namene in podobno.

Panorama: Samo mora pa imeti strokovno in moralno integriteto?

Horvat: Tako je, to pa mora imeti.

Panorama: In tu, se bojim, je med poslanci, predvsem strokovnega znanja premalo.

Horvat: To je res. So pa razlike med poslanci tako po delu kot po odgovornosti velike.

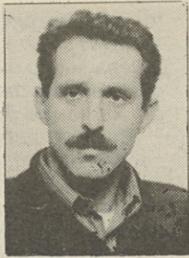
Panorama: Povprašal bi vas še, ali spadate v predsedniško organizacijo. Mediji nam lansirajo, kdo vse sodi v Kučanov tabor.

Horvat: S predsednikom imam že tako rekoč od otroških let zelo dobre, lahko rečem prijateljske odnose. Z istega konca, z Goričkega v Prekmurju sva doma, spadava v isto evangeličansko faro Križevci, kjer se dobimo vsako leto na pikniku nekdanjih mladincev. Več se druživa družabno, prijateljsko kot pa politično. Če je to to, potem da.

Marjan Horvat

“V preteklosti je politika policentričnega razvoja dala pomembne rezultate in tudi pomagala pri gospodarski osamosvojitvi Slovenije ter tudi pri prebolevanju posledic izgube trgov. V zadnjih letih je ta politika opuščena, in zato tudi vidimo, da se zadnje desetletje razlike v razvitosti med slovenskimi regijami povečujejo.”

Piše: Martin Ivanič

KOALICIJSKE MEGLE

Grafičar oblikovalec Miljenko Licul je optimistično izjavil, da so politične stranke podobne podjetjem, ki se obnašajo vedno bolj tržno. Prodajajo to, kar imajo na zalogi; volitve pomenijo nekakšen sejem, kjer svoje "blago" ponujajo na ogled, njegova vrednost pa se pokaže v praksi.

Ni kaj, posrečena, a prav nič zavezujoča razlaga. Vendar je jasno, zakaj si je Licul pustil toliko maneverskega prostora. Če bi stranke bolj naravnost hvalili, bi padel v čudno luč. Česa bolj jedkega, kar mu na rovaš strank brez dvoma roji po glavi, pa ne sme povedati, saj tudi zanj velja, da se volitve (predvolilna kampanja) naglo bližajo. Vsekakor pa ima njegova primerjava resno hibo. V poslovnem svetu se nekakovost in prevara vsakemu podjetju prej ali slej maščuje, v politiki pa se - če že ne vedno, potem vsaj zelo dolgo izplača. Ko izigrani "kupci" naposled opazijo svoja oslovstva ušesa, prodajalci megle že zdavnaj sedijo v gnezdu, ki so si ga pletli med mandatov z različnimi podpornimi in navezami.

Lahko se sicer ustavimo ob domnevni moralni oblikovalci in drugih "izvajalci" političnega marketinga, toda to bi bilo najbolj nesmiselno moraliziranje. Ali naj M. Vipotniku, M. Liculu in vsem drugim mečemo naprej, da s svo-

jimi "predvolilnimi kreacijami" zavajajo oziroma pomagajo zavajati nedolžne in nevedne volilce? Prvič: oni so se nečesa učili v pričakovanju, da bodo od tega živeli. Drugič: svojo obrt dobro obvladajo, kar dokazuje povprševanje po storitvah. Nemara postavljajo previsoke cene, vendar naročnikom ne grozijo s samokresi, da bi njihove usluge sprejeli. Na to je odgovor povsem preprost. Stranke ne trošijo svojega težko prigranega denarja, temveč proračunska sredstva, sredstva raznih "donatorjev" in seveda ne prav veliko, toda nikakor zanemarljivo članarino. To je denar, do katerega pridejo zlahka, še najlažje do proračunskega. Bralci so bržčas opazili, da se poslanci in stranke še nikoli niso prav krvavo zrasvale ob določanju "poslanske glavarine".

No, ni res, da stranke ne prodajajo prav ničesar razen gole sle po oblasti. Prodajajo nekaj na videz manj nečednega: svoje programe. Volilci strankarske programe "kupujejo" kot nekakšne loterijske srečke. Vsaka stranka trdi, da vsaka njihova srečka zadene. Toda ko stranke enkrat prodrejo v parlament, se začnejo pravila spreminjati. Kakor hitro pa so posamične prešibke, da bi same vladale, so - pač zaradi ene sle po oblasti - prisiljene sklepati kravje kupčije, ki se jim reče

koalicijski sporazumi. Ne spominjam se, da bi stranke pred volitvami ("sejmi") svoje sladostrastne obljube omejevale v smislu "če bomo po volitvah prisiljeni sklepati koalicijske sporazume, bomo naslednje svoje obljube skrčili... toda le do te in te meje, sicer bomo raje ostali v opoziciji". Kar pomeni, da kljub še tako iskreno mišljenim "načelnim" programom in obljubam volilce zavajajo na samem začetku. Lahkotnost takšnega početja omogočata vsaj dve "sistemski" varovalki. Ena je dejstvo, da odpoklic poslanca formalnopravno sploh ni predviden oziroma je praktično neizvedljiv. Druga pa je dejstvo, da poslanec kljub polni abstinenci s svojega sihta osnovne plače ne more izgubiti; odbijajo se mu zgolj razmeroma simbolični odstotki za nepristotnost na samih sejah parlamenta in delovnih teles. Dodatki za vsako dodatno dolžnost so seveda več kot simbolični.

Lahko sicer načnemo teoretično razpravo o prednostih večjega števila manjših in bolj izenačenih strank v primerjavi z izrazito prevlado ene same stranke (primerjaj Hrvaško!). Toda o takšnih prednostih je smiselno govoriti v tradicionalnih demokratičnih družbah s čisto in ostro konkurenčnostjo ter pozitivno tekmovalnostjo. Tam, kjer velja pravilo, da vrana vrani ne izkljuje oči (glej doseđanje koalicije in nenehno odhajanje krščanskih demokratov iz nje!) in kjer se konkurenca oziroma domnevna tekmovalnost zoži samo na kritiko dejanske in domnevne nesposobnosti in pokvarjenosti političnih tekmecev ali pa na razdrilno ubadanje s preteklostjo, tam seveda omenjena prednost hipoma zbledi. Že relativna moč ene stranke, ki izigrava bebasta nasprotja šibkejših koalicijskih zaveznikov,

lahko močno izniči morebitne prednosti koalicije.

Torej se nam volilcem postavlja vprašanje, čemu je bil potem odmik od programa, katerega smo na volitvah podprli, sploh smiseln. Kajti najprej je bil reducirana kot cena za sklenitev koalicije, nato pa se še dodatno razvodenel zavoljo samih odnosov v koaliciji. Volilcu se smiselnost vsega tega popolnoma zaplete ob razdoru koalicije tako rekoč na predvečer volitev. Četudi se mi zdi poteza združene liste upravičena, moram reči, da je po moji presoji prepozna. Ne toliko "visa a vis" Drnovšku, ki je zadevo tvegal zato, ker je presodil, da so redne volitve sedaj dovolj blizu in da zato kriza vlade najbrž ne pride v poštev. Bolj zaradi drugih strank, ki bodo združeni listi skušale njeno tudi principialno potezo zreducirati zgolj na predvolilni manevar. Drugo je seveda vprašanje, koliko Drnovška skrbi morebitna blokada dela parlamenta. Vsekakor je/bo zanjo polno odgovoren in upam, da volilci tega ne pozabijo!

Če je bila združena lista morda res prepričana, da njenim volilcem več prinaša sodelovanje in konstruktivna drža v koaliciji, pa ne more zanikati, da je predolgo ostajala v vlogi revnejšega sorodnika, ki tu in tam požira tudi žalitve. V nekem smislu je prav Maks Tajnikar kot minister posebej takšno držo in vlogo celotne stranke. In tako kot se ima npr. Janez Janša za vse, kar je doslej res dosegel, zahvaliti svoji aretaciji in obsodbi, se ima Tajnikar svojem najvsemu prevzemanju odgovornosti za Tam zahvaliti za ne prav časten zaključek ministrske kariere. Seveda si z njim ne skuša umivati rok samo Drnovšek!

arena

Piše: Boža Gloda

Gregor Miklič

Koalicija ali tisto, kar je od nje še ostalo, je v zraku, gnoloba, ki jo je vztrajno razžirala, da je zadnje čase kar močno zaudarjalo od nje, pa tudi prihaja na dan. Oni dan je v državnem svetu sindikalist Gregor Miklič dejal, da so očitno v tej državi pomembnejši metri in kilometri cest kot pa položaj zaposlenih, kot položaj prebivalcev, in je seveda očitno, da ta država temelji na mrtvi in ne na živi naravi.

BOTANIK

Seveda v tej debati ni šlo za ceste, ampak za tisto, kar nas čaka na socialnem področju. Povrh vsega pa je za celo milijardo tolarjev manj denarja za aktivno politiko zaposlovanja, to je za pomoč pri samozaposlovanju, za presežke v državnih podjetjih, za prispevke delodajalcem za nove zaposlene, za priprave brezposelnih za zaposlitev, za pospeševanje novega zaposlovanja itd.

Gre torej za to, kako politiki razporejajo davkoplačevalski denar. Koliko so vredni, politiki namreč, je bilo najbolj opazno pri pokojninski debati, ko je nekaterim šlo predvsem za lasanje preteklosti, namreč kdo je kriv, da je z upokojenci sedaj križ.

Pa ne samo z upokojenci. Da Demosova vladavina ni imela pojma o nujnem ravnotežju med ekonomsko in socialno politiko, je jasen dokaz porušeno razmerje med aktivnim in vzdrževanim prebivalstvom. Vedela je, da bo kriza povzročila zmanjšanje aktivnih, in vendar je sprejela zakone, ki so omogočili tako upokojevanje, da se pri tem križa cel svet.

Miklič se je obregnil bo ceste, toda njegova prispevka z mrtvo naravo močno drži tudi za socialno področje. Zato, da bi si krščanska demokracija lahko postavila spomenik, bezijamo s cestami, delovno silo za gradbeništvo pa smo tako in tako morali vedno upazati. Toda Bog ne da da bi imel kdo kaj proti cestam. Čim hitrejša bodo, manj možnosti bo, da bi vozniki opazili prazne tovarne ob njih, kajti državna birokracija, ki je je največ na cestah, ko v svoji vnmni in pomembnosti dirja po deželi gor in dol, takih žalostnih reči noče videti.

In tako bomo imeli krasne nove ceste, da bomo lahko po njih čim hitreje prevažali Lohnarbeit in tisto, kar lahko naredimo na čisto nič krasnih in zastarelih strojih, brezposelni pa so lahko presrečni, ker ima šolski minister toliko denarja, da ne ve, kam bi z njim.

Peter Glavič

Po drugi strani pa v državnem svetu gospod dr. Peter Glavič še kar naprej vztrajno razlaga, da so za vse tegebe te države največ krive plače, pokojnine in podobne vsakdanje reči. Če bi pri vsaj tej lhti gospod glavič enkrat javnosti razkril, koliko je zaslužil letno, denimo v zadnjih petih letih, bi lahko ugotovili, kakšnega farizeja se gre. Tako pa bi znižal plače in penzije in razne druge socialne pravice in po kratkem postopku rešil državo.

KAMNOSEK

Gospod Glavič je menda kemik. Za to državo bi bilo precej bolj koristno, če bi se denimo lotil kakšnih tehnoloških izboljšav. Da bi denimo končno lahko začeli delati tako enostavno reč, kot je krema za britje, ki bi jo kupoval tudi razvajeni moški svet, kar seveda pomeni, da bi morala biti veliko kvalitetnejša od tiste, ki jo delajo sedaj, pa kaj krema, saj še poštenega mila domača kemija ni sposobna skupaj spraviti.

Gospod državni svetnik pa, namesto da bi mesil baze in kisline ter podobne reči, vztrajno meša tolarje, dolarje, marke, trende, zamrznitve in drugo šaro in menda misli, da bo s premetavanjem številke rešil državo. Reševal bi jo pa res lahko s kakšnimi dobrimi predlogi kaj naj se dela, da se bo zaradi kakovosti dobro prodajalo, in v kaj naj se investira, da bo prinašalo dobiček.

Gospod glavič ima kajpak vso pravico ukvarjati se s politiko. Toda kot za milo lahko rečemo, da je zanič, če je zanič, lahko to rečemo tudi za politiko. In politika, ki jo skrbijo samo plače in pokojnine in še kakšne socialne pravice povrh, seveda ni kakšno milo, je kvečjemu lug, v katerem so včasih stare mame prale umazane cunje.

Glavni problem te države - to je ugotovil že prejšnji režim - je kakovost. Seveda najprej v naših glavah. Medtem ko teatralno letamo za nekakšno udobnostjo, se nam pred očmi kotijo že nekaj časa razni novopečeni finančni špekulanti, ki za udbo še slišali niso, so pa pravočasno zavohali, da se v tej občinski državi nima prav nobene zaveze smisla truditi s proizvodnjo in prodajo, ko pa se da bajne vsote zaslužiti s pomočjo še vročih finančnih informacij. Poslanska ali menedžerska plače so pravi drobci v primerjavi s tistim, kar se dogaja na menjalniškem trgu ali pa borznih špekulacijah. Tistih s previsokimi Glavičevimi plačami in pokojninami tu ni zraven.

Piše: Jože Smole

MIROTVOREC

Državnik, ki je z agresivno politiko "velike Srbije" izval vojno na Hrvaškem in zatem v Bosni in Hercegovini, se danes prikazuje kot veliki mirotvorec. Srbski uradni mediji ga označujejo kot glavnega dejavnika miru in stabilnosti na Balkanu. Slobodan Milošević, ki je bil dejanski pobudnik etničnega čiščenja, danes postopno spreminja stališče do mednarodnega sodišča v Haagu. Izvajalec skrajnega nacionalističnega koncepta "totalne srbizacije", ki so mučili in pobili na tisoče civilistov, je danes pripravljen obravnnavati kot vojne zločince. S takšno novo držo postopno pridobiva pozitivno publiciteto v mnogih zahodnih medijih. Ugledni ameriški dnevnik "The Washington Post" je objavil, da komandant sil NATA v BiH admiral Leighton

Smith ni hotel zagotoviti potrebne vojaške varnosti visokemu ameriški diplomatu Johnu Shattucku, ki raziskuje srbske množične poboje Muslimanov v Srebrenici. Potrebno varnost pa mu je zagotovil predsednik Milošević preko svojih najbolj odgovornih ljudi v BiH. Ob tej informaciji komentator omenjenega časopisa dodaja, da "srbska stran spoštuje obveznosti, ki jih je prevzela z daytonskim sporazumom". Še pred kratkim so mnogi zahodni politiki in publicisti Slobodana Miloševića obravnavali kot vojnega zločinca, danes pa ugotovljajo, da je prav on najbolj zaslužen za konec krvave morije v BiH. In skladno s to ugotovitvijo so začeli vse bolj igrati na karto Srbije.

Po ukinitvi gospodarskih sankcij zoper Zvezno republiko Ju-

goslavijo so na obzorju še drugi ukrepi, ki naj bi pomagali srbsko-črnogorski federaciji. Značilno je, da je Nemčija že odmrznila premoženje Jugoslavije v svojih bankah. Predvidevamo lahko, da bodo temu kmalu sledile še druge države. In lahko se zgodi, da bo to lastnino upravljal Zvezna republika Jugoslavija sama, nove neodvisne države, med njimi še posebej Slovenija, pa bodo opeharjene. Naši uradni predstavniki, ki vodijo pogajanja o delitvi skupnega premoženja nekdanje SFRJ, se tega globoko za vedajo. Potrebno pa bi bilo o vsem tem, kar se kuha v ameriški in v evropskih političnih kuhinjah, celovito in podrobno seznanjati našo javnost, da ne bo kaj kmalu doživela še kakšnega velikega presenečenja. Nedavno obravnavanje ruske zahteve za članstvo v Evropskem svetu je za nas poučno tudi glede naših premoženjskih zahtev. V razpravah je prevladovala nesporna ugotovitev, da današnji režim v Rusiji še zelo daleč od demokratičnega, da torej Rusija ne izpolnjuje osnovnih kriterijev za članstvo v Evropskem svetu, zlasti ne zato, ker vodi brutalno vojno proti Čečencem. Toda kljub takšni nesporni oceni so se opredelili za sprejem Rusije v članstvo Evropskega sveta.

Ravnali so se po nenačelni pragmatični logiki in obrazložili, da bi v nasprotnem primeru lahko prišlo do mednarodne osamitve Rusije, kar bi imelo hude posledice tudi za Evropo. Naš predstavnik Borut Pahor je glasoval za to solucijo. Bojim se, da bo takšne nenačelne pragmatične usmeritve vse več politiki ZDA in držav članic Evropske unije do srbsko-črnogorske federacije. Žal se v mednarodni politiki veliko bolj upošteva kvantiteta kot pa kvaliteta države. Na specifično težo posamezne države gledajo z vidika številčnosti njene prebivalstva. S tega nenačelnega vidika bo za mnoge Zvezna republika Jugoslavija veliko pomembnejša kot pa, na primer, Slovenija. Za Slovenijo se tako in tako meni, da je trdno na Zahodu, ter ji zato ni treba dajati nobenih koncesij in ne nuditi posebnih ugodnosti. Drugače pa je s srbsko-črnogorsko federacijo, kjo je treba šele pridobiti na stran Zahoda in ji je zato potrebno dajati koncesije in ji nuditi ugodnosti. Predsednik Slobodan Milošević to dobro ve in bo kot novopečeni mirotvorec spretno igral na to karto. To pa pomeni resno nevarnost, da bo pri delitvi skupnega premoženja nekdanje SFRJ izigral vse novonastale države, še posebej pa Slovenijo.

Piše: Branko Zihert

SURSUM CORDA - LE POGUM!

V italijanski politični zgodovini bi lahko našli kar nekaj klavnih dogodkov, kakor pač takšna dogajanja tudi sicer ne priznavašajo nobenemu narodu. Letos bo - med drugim - minilo natanko sto let, odkar je toliko opevani italijanski kolonializem doživel hud poraz v Etiopiji in sprožil intenzivnejša politična razhajanja, ki so kasneje oblikovala novo stalnico v zunanji politiki Italije, povezano z naraščajočim nacionalizmom. Ta klavnica obletnica označuje odločno preusmeritev naših zahodnih sosedov v t. i. evropske zadeve, kjer so letos prevzeli predsedujoče mesto, a obenem tudi prekinitve garibaldinske tradicije, kar so še kako čutili naši predniki na svoji koži. Izraža dolgoročno zunanje-politično usmeritev Italije, ne glede na posamezna odstopanja, ki so bolj taktičnega kot strateškega pomena. Svojo t. i. vzhodno poli-

tiko so namreč Italijani doslej udeleževali z bolj ali manj srečno roko, vendar se nikoli niso iskreno odrekli želji po dominaciji na Jadranskem morju. Niti danes ne! Zato bi bilo kratkovidno, če bi pozabili na omenjena italijanska hotenja.

Kot je znano, so se italijanski nacionalisti na začetku stoletja postopoma uveljavljali v frakcijah liberalne stranke, pri čemer so že zgodaj organizirali takšna združenja, kot so bili prvotovjni bataljoni Sursum corda. Sprva so se navdihovali z gesli rimskega imperija, kasneje pa oblikovali tudi bolj zaokrožene politične programe. Izbruh prve svetovne vojne so razumeli kot prilžnost za rešitev t. i. vzhodnega vprašanja, pač v skladu s svojimi maksimalističnimi pričakovanji. Italijanski liberalci so to delaj večinoma že obračunali z narodnostnimi pogledi iz obdobja risorgimenta, zlasti s pravico

vsakega naroda do samoodločbe in združitve. Vzhodno mejno črto, ki jo je takrat zahtevala Italija, lahko označimo kot izrazito ofenzivno, česar italijanski politiki niti niso skrivali. Ta sistematična nacionalistična propaganda je ustvarila med avstrijskimi Slovenci, Hrvatimi in Bosanci vtis, da gre pri vojni proti Italiji za obrambo njihovih nacionalnih ozemelj. Šele katastrofalen poraz italijanske vojske pri Kobaruju (24. oktober 1917) je prisilil propagandiste v Italiji na omejevanje iredentistične gonje in spremembo taktike, da bi tako vsaj nekoliko zmanjšali pritisk na fronti. Toda časopis Sidneyja Sonnine je že 6. decembra 1918 objavil: "Vprašanje Jadrana je kapitalno vprašanje za Italijo, za katero je imela vojna dva cilja: izpolnitev narodne enotnosti in osvojitve pravičnih in varnih meja na Alpah in na Jadranskem morju. Italija ne bo nikoli v resnici svobodna in varna, dokler ne bo gospodar Jadrana. Kako je torej mogoče sprejeti na tem morju jugoslovanski kondominij, ki mora ustvariti položaj, zaradi katerega smo stopili v vojno. Avstrija ali Jugoslavija - za nas je to eno in isto!" Italijani so nato okupirali velik del slovenskega in hrvaškega etničnega ozemlja, kar so na mirovnih pogajanjih vsestransko izkoriščali. Kljub formalnim zagotovitvam

o prijateljstvu si je italijanska diplomacija tudi kasneje, kot je to počela že od samega nastanka Jugoslavije, prizadevala, da bi oslabil mednarodni položaj nove države in njene notranje razmere, kar naj bi ji zagotovilo politični in gospodarski patronat nad celotnim jadranskim bazenom. Takšno dvoletno politiko do Jugoslavije je nato nadaljeval Mussolini, da bi jo čimprej razkosal in si podredil t. i. vazalne državi. Svojo zavojevalsko politiko je jasno deklariral, brez olepševanja ali političnega slepomišljenja, ne meneč se za mednarodne sporazume in druge listine, ki jih je tudi sam podpisal. O tem, kaj so takrat doživljali Slovenci v Julijski krajini, je bilo napisanih že mnogo knjig, zato mi tega tukaj ni treba ponavljati. Sledila je druga svetovna vojna in mirovna pogodba z Italijo. Kasnejša italijanska odstopanja od maksimalističnih zahtev v razmejitvenih pogajanjih so bila spet prej posledica blokavske delitve in razmerja vojaške moči kot dolgoročne preusmeritve zunanje politike. Vsega tega pa sedaj - hvala bogu - ni več! Nastopil je čas gospodarskega prilaganja ali nove razporeditve politične moči, kar spet oživlja navedene stalnice italijanske zunanje politike v odnosih do držav ob Jadrani. Veljava papirnih dokumentov torej znova postaja nekaj relativnega.

Zapisi iz bližnje tujine (4)

TRAMVAJ

Ni ga mesta, v katerem se ne bi mestni očetje pridušili, da so pripravljene za zimo, ko pa pride zima in zapade sneg, tramvaji od presenečenja obstanejo, sesujeta se električna in računalniška sistema. Človeku, ki želi v službo, ostanejo na voljo ali noge ali obupani pogledi skozi okno. V novi vseučilišni knjižnici so mi našli nekaj zgodovinskih knjig ter me prosili, naj jih pogledam. Naglo sem se oblekel in planil v belo zimo. Sneg je padal iz nebeške vreče kot strjena, mokra moka. Na cesti je bila poledica, na končni oziroma začetni postaji na Jarunu sem ujel tramvaj, a namesto v mesto sem se odpeljal na Savski most. Tramvaj je naredil slovesno pirueto in obstal, ker je zmanjkalo elektrike. Na sedežih smo ostali samo brezcilnejši. Dva študenta v jaknah sta prezblo prestopala in preklinjala. Jutranji pijanec, ki je zgubil kompas, ni vedel, ali gre že od doma ali šele domov. Dva upokojenca za mojim hrbtom sta se pogovarjala na ravni skupščinskih debat. Bil je klavrn pogled na novo Hrvaško: češki tramvaj na zagrebški ulici je deloval kot žalostna podoba Poljske iz leta 1956.

– Si poslušal razgovor v skupščini? Gledaš te upokojenca? Debelimi listnicami? To je generacija izgubljenih komunistov, ki se več ne bo naučila hrvaško. Si slišal kako govorijo? Stalno ponavljajo »po tom pitanju«, pravilno pa je »o tem vprašanju«...

Nisem se ozrl. Oživel pa je pijanec.

– O tem potem, o tem potem, je ponavljal, ne da bi dvignil glavo.

– Če lahko predsednik pozdravi Clintona v srbsčini in namesto, da je »sretan«, reče, da je »srečan«, potem je jasno, da pri nas še vedno prevladujeta srbofilstvo in jugonostalgija...

Sprevodnik in voznik v

eni osebi je odprl vrata in kot neodgovoren kapitan poplajene ladje zapustil tramvaj.

– Prejšnja generacija je bila boljša. Dajala je družbi, zdajšnja ji želi odvzeti in imeti samo zase...

– O tem potem, je znova zagodrnjal pijanec, ko da bi se prerokal z ljudmi iz svojega halucinacijskega podzemlja.

Zagledal sem se v snežinke, v razočarane obraze ljudi, ki so postopali na končni postaji, ujeti v prometni nered...

– Kjer ni dokazov, nam pomaga logika, je za mojim hrbtom rekel drugi upokojenec. Nisem se hotel ozreti, čeprav je imel prijeten, napovedovalski glas. – Mar bi Todorović lahko odprl svoj Super Konzum, če mu Valentić ne bi držal sveče. Pomočnik obrambnega ministra, tisti Juras, je pokupil pol Šibenika. Šarinč je dobil provizijo od prodaje Dalmacijacementa. Radić se pogaja kot minister za obnovo s Konstruktorjem, pri čemer je znano, da je sam lastnik tega podjetja! Valentić kot bivši predsednik vlade je dal svoji tvrdki koncesije za uvoz nafte. Gospodična Nevenka Tuđman je postala v zelo kratkem času ena najbogatejših žensk v Evropi.

– Človeška fantazija je brez meja. Še bolj pa bolna fantazija. Res je, da imamo kriminala kot snega, vendar trdim, da država s tem nima nobene zveze. Kriminali bomo preganjali, kaznovali.

– Kje pa živiš? Na luni?

– O tem potem, je znova zasmrčal pijanec.

Vstopil je človek v neidentificirani uniformi. Glasno je pozdravil.

– Se bomo predstavili? Legitimiral?!

V človeku smo prepoznali inšpektorja. Torej na dan z vozovnicami.

– Si ti pri zdravi pameti?!

– Vidiš, da se ne vozim, samo sedim. Ko bomo speljali, ti bom pokazal vozovnicol

– Briga mel je bil prišlek

oster. Pogledal je v konec tramvaja.

Oglasil se je človek z napovedovalskim glasom. Jecjal je.

– Nič takega nisem rekel. To ni prekršek! Prijatelju sem bral del članka iz Novoga lista!

Človek je imel prestrašen glas.

– Briga me, kaj bereš! Zanima me, če imaš denar?!

– Je to rop? Je vprašal drugi upokojenec.

– Ne seri! Rad bi prodal neke stvarčice!

In razpel je svoj službeni zimski plašč. Na notranji strani so mu pod desno in levo roko visele ure, granate, noži samokrese, dinamične palice.

– Časi so težki. S temi stvarmi si lahko uredita življenje. Svoje in drugim!

Pijanec je dvignil glavo in odprl oči.

– Si nor?! Misliš vreči v zrak tramvaj, ki ne greje, ki ne vozi?!

Zgrešil si prostor. Izginil Tihotapec z orožjem je zaprl plašč in zapustil tramvaj. Od nekod se je vrnil tramvajar:

– Prišla je elektrika, gremo!

– O tem potem, je rekel pijanec, se naglo dvignil in planil na zrak.

– Kako lepo bi se vozili, če bi novi predsednik vlade kupil tramvajski vozni park!

– To ni njegova stvar. To je mestni tramvaj. O njegovi usodi odloča župan mesta. Ta pa še vedno ni izvoljen.

In potem se je med upokojenecem razvil pogovor o tem, kaj bo storil Tuđman, ali bo potrdil novega kandidata za župana ali ne. Če bi v tramvaju sedel Jozo Radoš, bi izvedel, kaj vse ga čaka. Upa ukojenca sta še dalje brala časopis, v časopisih pa vse piše, mar ne?!

Ko sem prišel v novo vseučilišno knjižnico, se nisem mogel vpisati, ker računalniški sistem ni imel zveze s pošto. Peš sem se vračal proti domu. Sneg je kar naprej padal in potem sem se spomnil človeka s potujočo orožarno. Kaj če bi ga poiskal, saj je rekel, da nam je pripravljen pomagati, da si uredimo življenje. Svoje in tujel

Branko Šömen

Naj se temu še tako upirajo, se tudi po litikom včasih zgodijo, da jih javnost zaloti s spuščeni hlačami - kot se je ondan na štajerski magistralski zgodilo visoko v njenemu Tonetu Anderliču. Kritične reakcije na takšno draženje javnosti, ki o novokomponirani politiki že tako ali tako nima najboljšega mnenja (glej povpraševanja javnega mnenja), imajo lahko širok razpon. Na političnoetičen način se je odzvala Ljerka Bizilj in zagrozila, da bo odkorakala iz stranke, če njeno vodstvo Anderliča ne bo za ušesa. Pri kakšnem od novomeških šankov je bilo morda slišati ugotovitev, da gre v

to svojo nepregledno podrast, v kateri se ob vsem drugem sklepa tudi o človeških usodah; pa o tem morda kdaj drugič ali pa kje drugje.

Služaj je kriv, da sem se zadnji čas precej ukvarjal z esejem, v katerem starosta italijanske filozofije prava Norberto Bobbio razmišlja o vprašanju, ki ga vsa prehodna obdobja, vključno s sedanjim slovenskim, potiskajo na obrobje. Gre za vprašanje razmerja med politikom in etiko. S stališča občečloveške in zlasti občeslovenske, do alkoholizma zelo strpne etike ni Anderlič zagrešil nič takšnega, kar bi presevalo okvire vsakodnevnne slovenske črne kronike. Če človeška življenja vinjen za krmilom ogroža Janez Kdorkoli, je pri Slo-

ali vsaj ne govorijo resnice ali vsaj ne povedo vse resnice in samo resnice, lahko kršijo dogovore in tako dalje. Vendar pa je meja, ki jo je poznal celo Machiavelli v času, ko makiavelistov sploh še ni bilo. To mejo predstavlja tista »velika reč«, ki je sam avtor Vladaarja sicer ni definirala, ki pa jo omenja, ko pravi, da so »velike reči« dosegli ravno vladarji, ki jim je bilo malo mar za dano besedo, se pravi verolomni vladarji/politiki. Če so torej politiki »nemoralni« z gledišča občečloveške morale (za naša kraje bi človek dejal, da gre v veliki meri za krščansko, evangeljsko moralo), je to znosno le, če s takšnim odstopanjem utirajo pot k »velikim rečem«, k obči blaginji, k res publica.

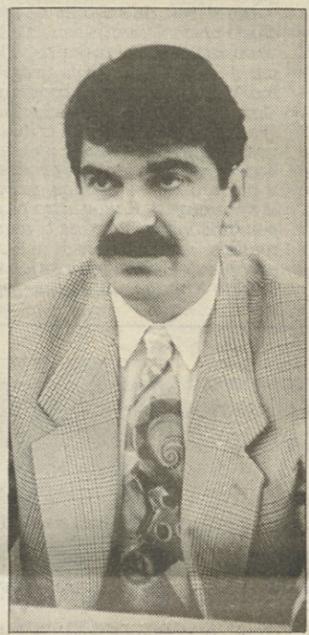
Prav LDS je tista, ki jo še posebej tepe glas samopašnosti: Mladina je javnost že pred časom vznemirjala s Kopačevo hišo; ker je prvi krog volitev sedanjemu predsedniku državnega zbora spodletel, so volitve ponovili; Omerzovega pritiskanja na tuj gumb pa ni moč označiti drugače kot z izrazom pobalinstvo, in kar je najhuje, pobalinstvo v najvišjem predstavniškem telesu države. Nekoliko drugačen utegne biti primer poslanca Tanciga, ki mu nekateri dokazi očitajo takšno manipulacijo s finančnimi sredstvi ministrstva, da so se ta sredstva na koncu znašla v strankarski blagajni. Primer je drugačen zato, ker zazdaj ni govora o osebni okoriščanju, marveč o manipulaciji v prid stranki (kot podoben primer naj navedemo afero Flick, v kateri je šlo za nedopustno pretakanje denarja iz podjetij v strankino blagajno in zaradi katere je moral v osemdesetih letih odstopiti tedanji nemški gospodarski minister grof Lambsdorff; ker pa ni šlo za osebno okoriščanje, je Lambsdorff še dolga leta potem brez težav predsedoval nemški liberalni stranki). Tancig je skratka grešil po občečloveških moralnih merilih, politična etika pa mu utegne odpustiti, ker je grešil za stranko, ki v tem primeru posebej javno blaginjo (kako da so doslej ujeli samo njega?).

Če bi torej Tone Anderlič naltit drvel po štajerski magistralski, ker bi imel na krovu hučo bolno deklico, ki bi jo bilo treba najhitreje spraviti v bolnišnico, bi bil za javnost - naltit ali ne - junak. Ker pa je kot politik, ki bi s cesta moral preganjati potencialne vinjene morilce za volani, sam vinjen sedel za volan, je za javnost samopašnež, še zlasti, ker je njegova najboljša obramba zdaj njegova politična funkcija; tako očitno menijo njegovi prijatelji, kajti razen Ljerke Bizilj mu še nihče ni rekel javne žal besede. In ker večina sestavljenk, ki se v slovarju slovenskega knjižnega jezika začnajo s predpono samo-, ponavadi ne označujejo

Glosa

Anderlič za volanom

resnici za regionalno nestrpnost: Dolenjec Anderlič si je drznil na štajersko magistralsko! Na desnopopulističnem krilu so znabiti reagirali z ironijo: končno se je med eldeesovci našel nekdo, ki ima jajca (govor je seveda o Ljerki Bizilj, ki je v zadevi pokazala nekaj ogorčene odločnosti, in ne o Tonetu Anderliču). Kakšen politolog bi utegnil po pihanju v balonček in po Ljerkini reakciji pozornost posvetiti problemu že zdaj zelo bogato razraščene eldeesovske politične podrasti (sotogovorno pri sosedih): vprašanje namreč, s kakšnimi metodami palice in korenčka naj bi LDS skušala pripraviti Biziljevo do tega, da se umakne na izhodiščne pozicije. Med vsemi novimi strankami je namreč prav LDS tista, ki je najbolj razvila

“Dolenjec Anderlič si je drznil na štajersko magistralsko! Na desnopopulističnem krilu so znabiti reagirali z ironijo: končno se je med eldeesovci našel nekdo, ki ima jajca (govor je seveda o Ljerki Bizilj, ki je v zadevi pokazala nekaj ogorčene odločnosti, in ne o Tonetu Anderliču). Kakšen politolog bi utegnil po pihanju v balonček in po Ljerkini reakciji pozornost posvetiti problemu že zdaj zelo bogato razraščene eldeesovske politične podrasti (sotogovorno pri sosedih): vprašanje namreč, s kakšnimi metodami palice in korenčka naj bi LDS skušala pripraviti Biziljevo do tega, da se umakne na izhodiščne pozicije.”

Zgodovina po naročilu in proti plačilu

DE, Panorama, 18. januar 1996

Nisem soavtor znanstvenega poročila "Ključne značilnosti slovenske politike v letih 1929-1955", katerega je po naročilu Državnega zbora RS pripravila skupina zgodovinarjev - raziskovalcev z Inštituta za novejšo zgodovino v Ljubljani. Tudi nisem pravni ali kakšen drugačen zastopnik inštituta ali avtorjev, pa vendar ne morem molče mimo v naslovu citiranega sestavka Mitje Ribičiča. Morda lahko rečem, da se oglašam zavoljo poklicnega čuta človeka, ki nekoliko bolj pozna delo zgodovinarjev - in prizadetih še malce bolj - četudi ima lahko k njemu kopico pripomb.

Na sestavek M. Ribičiča se nikakor ne odzivam zato, ker bi med nama obstajala kakšna zamera. Vsaj sam nikoli, niti v času mojih nekdanjih jezičnih spisov na rovaš prejšnje ureditve in (politične) oblasti, nisem začutil, da bi bil Ribičič do mene nekorekten. Niti se

ne odzivam zato, ker bi menil, da ni prav, ker se je oglasil. Nasprotno, metoda "s knjigo proti knjigi" je še vedno najprimernejša tudi za obravnavo znanstvenih spisov. Edino, kar me je spravilo v začudenje in pripravilo k temu pisanju, je - pravzaprav nekakšen moralni podton pisma, močno poudarjen v samem naslovu.

Iz njega namreč veje svojevrstna vrednostna sodba opravljenega dela, ki lahko pomeni moralno in profesionalno diskvalifikacijo avtorjev in njihovega dela: so plačanci, ki so opravili neko delo po okusu naročnika. Odpovedali so se torej svoji osebnosti in poklicni integriteti, zatajili so znanost za denar... Manjkala bi lahko samo če eksplicitna oznaka, da so režimski zgodovinarji. No, prav tukaj smo pri vprašanju načelnosti in korektnosti.

Skoraj brez izjeme so vsi soavtorji že v prejšnjem sistemu, po njegovi zamenjavi pa že prav nevzdržno, uživali laskave oznake "režimcev". Nekaj nekdanjih "režimcev" se je po spremembi sistema razmeroma hitro znašlo na "pravi" strani (sam bi za njih prav zato sprejel oznako režimski), mislim pa, da so avtorji poročila ostali približno tam, kjer so bili že prej, se pravi v zapriseženi stroki. Toda, glej ga zlomka! Sedaj jim, implicitno, režimskost očitajo ljudje, zaradi katerih so ta beneficij

uživali že poprej. Da se bomo prav razumeli: ne mislim, da so prej veljali za režimske zavoljo M. Ribičiča, vsekakor pa zavoljo svojega obravnavanja zgodovine, ki politikom tako ali tako že takrat ni bilo preveč povšeči, pa so pogosto na znanstvenih posvetovanjih raje kar oni sami sodelovali z "znanstvenimi" referati in razpravami...

Glede na nekdanji odnos politične oblasti do zgodovinarjev je nekoliko presenetljiv Ribičičev dvom o smiselnosti, da državni zbor naroči znanstveno ekspertizo. Po drugačni optiki bi prav to veljalo pozdraviti, saj bi govorilo, da se hoče državni zbor pri svojem presojanju in morebitnem odločanju izogniti voluntarizmu in diletantizmu, ki sicer že lep čas razsajata po parlamentu in deželi.

Ribičičeve konkretne navedbe (množinsko, v imenu neke anonimne skupine somišljenikov); zakaj pa se ne bi pogovarjal tudi z drugače mислеčimi? in dopolnitve k poročilu se mi zdijo koristne, saj pomenijo dodatno osvetljevanje več kot zagatnih vprašanj. Ni pa umestno avtorjev (vsaj posredno) grajati zavoljo tega, ker v poročilu niso zmogli (fizično in "mnenjsko") povsem iznansirati vseh pomembnih, nadvse zapletenih in v vidika "zategane" populacije še vedno zelo občutljivih pjasnil. Na podlagi pomanjkljivih, premalo

razumljivih ali kako drugače nedorečenih ocen in oznak avtorjem ni mogoče pripisovati kdove kakšnih vse zlih namer, da ne rečemo kar nestrpnosti.

Nikakor ni jasno, kaj je spornega, če inštitut posebej naročeno ekspertizo izdela proti plačilu. Dandanes se vse dela za denar, nekoč izdaten entuziazem na žalost naglo izumira. Ali naj se na splošno "podfinancirana" ustanova pusti kratkoma lo zastoj zmerjati desnici v dnevni politiki in parlamentu in tistim, za katere je njeno od desnice zmerjano delo še vedno premalo "levo"? Kar zadeva presojo ekvivalentnosti dela in plačila, bi jo morali prepustiti naročniku, saj nas, dejanskih plačnikov, tako ali tako nič ne vprašati takrat, ko troši veliko večji denar za neprimerno bolj vprašljive namene.

Moj sestavek je seveda preveč nesistematičen, napisan tako rekoč kot hipna reakcija. Nikakor noče spodbijati razprav o raziskovalnem delu, prej povsem nasprotno. Vendar nikakor ne diskvalifikatorsko, enostransko in zlasti ne tako, da kliče k veljavi stroke, a jo hkrati spodkopavama. Nekaj je zanesljivo: Dilem slovenske novejšje zgodovine politika ne bo odpravila - kajti njena navada je, da zakriva jasne in izkrljiva lepe stvari. Martin Ivanič

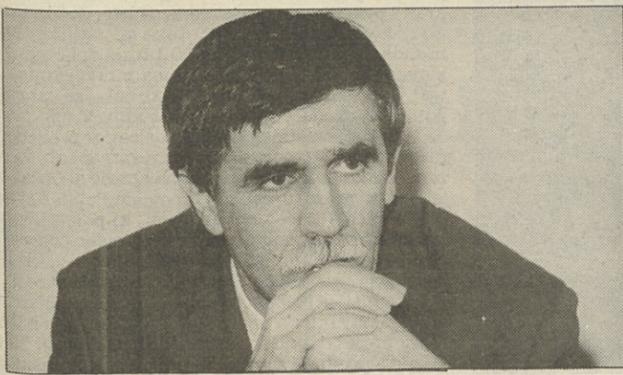
vencih sicer grdo, ni pa še politika. Bobbio v svojem pregledu različnih zgodovinskih pristopov k razmerju med etiko in politikom (od Kanta in Erazma, ki od vladarja/politika zahtevata, da se ravna po načelih občečloveške morale, do Machiavellija in makiavelistov, ki vladarju/politiku odpuščajo, če se ne ravna po občečloveški morali, če, denimo, ne spoštuje načela, da je treba govoriti resnico in da je laž zavržna - ubogi politik!) lepo pokaže in razloži, da veliko

“Gre za vprašanje razmerja med politikom in etiko. S stališča občečloveške in zlasti občeslovenske, do alkoholizma zelo strpne etike ni Anderlič zagrešil nič takšnega, kar bi presevalo okvire vsakodnevnne slovenske črne kronike. Če človeška življenja vinjen za krmilom ogroža Janez Kdorkoli, je pri Slo-

tistega, kar počno politiki, ni moč podvreči običajnim občečloveškim moralnim normam: kršitev dogovorov med politikom je takorekoč vsakodnevna stvar, kot kažejo tudi dogajanja v pravkar razpadli slovenski veliki koaliciji - težave se ne pojavijo, ko je treba ugotavljati, ali so bili dogovori kršeni, težave se pojavijo, ko je treba ugotoviti, kdo jih je v resnici kršil. Politiki zatorej lahko lažejo

skrbi za ljudstvo in njegovu blaginjo, je moč pričakovati, da bo imela ravno LDS v bližnjem predvolilnem obdobju - morda pa se je pravkar že začelo - še kar nekaj težav sama s seboj in s tistim nahrbtnikom volitev, ki bi ji radi bili blizu, ki pa ravno zaradi tega značilnega samo-odnosa vodilnega sloja LDS omahujejo med neopredeljenimi.

Marjan Sedmak

VLADNA KOALICIJA, VČERAJ, DANES IN JUTRI

Piše: Dr. Ciril Ribičič

"S to skorupirano sodrigo nočemo imeti nobenega opravka več..." S temi besedami so se prejšnji teden razšli dosedanji koalicijski partnerji, vendar ne v Sloveniji, ampak na Poljskem, dan pred razpadom koalicije v Sloveniji. Pri nas sta ZLSD in LDS po pogovoru, ki je spominjal na vaje o kulturi političnega dialoga ugotovili, da prva ne more ostati v koaliciji, če hoče obdržati svoje politično dostojanstvo in da predsednik druge ni pripravljen storiti ničesar (sedaj zanika celo, da bi ZLSD ponudil ministra brez listnice), prav ničesar za drugačen izid, razen da je bil pripravljen izvesti kakšen politični pritisk, da bi ZLSD v celoti sprejela sramotilne ukrepe, ki ji jih je namenil. Dr. Drnovšek je očitno prepričan, da je trpel njegov ugled zaradi nasprotovanja ZLSD znižanju pokojnin in nima niti najmanjšega razumevanja za nasprotni pogled. V ZLSD smo namreč prepričani, da je predsednik vlade s silovitimi lobiranjem in grožnjami med poslanci pozicije, opozicije (njihovi poslanci so z odsotnostjo omogočili sprejem sprememb upokojenskega zakona), narodnih skupnosti in novinarji dosegel, da je večina preglasovala ZLSD v zanj zelo pomembni programski usmeritvi, o socialni varnosti upokojene generacije. Meni bi bil bližji od takšnega zakulisnega delovanja, odločen in jasen nastop premiera v državni zboru, ki bi trdil, da brez znižanja pokojnin ne more prežeti odgovornosti za gospodarsko politiko vlade in bi vezal vprašanje zaupnice na odločitev o tem vprašanju. Vsekakor pa sem prepričan, da je več razlogov za slabo voljo na strani ZLSD, ki je bila preglasovana, kot pa na strani užaljenega premiera, ki je svojo zamisel uresničil.

Zelo podoben odnos kot do ZLSD je pokazal Drnovšek tudi do upokojencev samih. To je sprememba v politiki sedanje vlade. Nihče ne trdi, da reforma pokojninskega sistema sploh ni potrebna, toda vlada se je doslej z vsemi sloji (socialni pakt z delavci, sporazum s študenti po demonstracijah ipd.) pogajala in uspevala doseči sporazum, le pri upokojencih ravna drugače. Če se bo takšen pristop nadaljeval (Odlučili smo se, da za vsako ceno uveljavimo mojo odločitev in od nje ne nameravam odstopiti!) nas čakajo v naslednjih mesecih težki socialni konflikti. Dokler je bila ZLSD v vladi je bila vlada pobudnik in zagovornik sporazumevanja, sedaj postaja dejavnik vsiljevanja svojih odločitev parlamentu (prek strankarskega discipliniranja koalicijskih poslancev in kupovanja drugih poslanskih glasov) in celi družbi.

Koalicijo LDS in SKD si je Peterle vseskozi želel

Dr. Drnovšek in zlasti Peterle se trudita dokazovati, kako odhod ZLSD iz vladne koalicije nima nobenih posebnih posledic za vlado, ki naj bi tudi v naprej uživala zadostno podporo. Peterle si je tako koalicijo vseskozi želel. Vprašanje je le, kako visoko ceno bo vsak dan postavljal Drnovšku, da bo ostajal v vladi (pred nekaj meseci je na primer predlagal predčasne volitve, ker je hotel zrušiti Drnovška in ker je napačno menil, da bo za to svojo akcijo dobil podporo ZLSD). Drnovška pa ni odveč spomniti še na nekaj: iz vlade je nagnal stranko, ki je glasovala za njegovo izvolitve in podpirala njegove ključne politične usmeritve, v njej pa je obdržal stranko, ki je glasovala proti temu, da bi Drnovšek postal mandatar in ki je vseskozi glasovala proti vsem pomemb-

nejšim Drnovškovim predlogom. Dr. Drnovšek je potem, ko je zaradi Ogleja nehal govoriti o zgodovinski, liberalno-klerikalni navezi in nehal prikazovati Peterleta kot svojega najpomembnejšega političnega zaveznika in po odhodu Janše iz vlade, obravnaval oba koalicijska partnerja enako (negativno). Mile Šetinc imenuje takšno politiko izigravanja koalicijskih partnerjev "drnovškizem". Tako pravi: "Drnovšek je namreč pri politično-ideološko konfliktnih v parlamentu, kar pomeni, da je enkrat lahko izigral levega, drugič pa desnega partnerja v koaliciji. S tem se je vzpostavil svojevrsten slog vladanja, ki ustreza tudi znamenitim potezam sedanjega premiera..."

"Drnovškovi" so od poslancev ZLSD zvedeli za njegovo potezo

Dr. Drnovšek je napačno ocenil, da se lahko na enak način poigrava z ZLSD kot z SKD. Kar neverjetno se zdi, da ne zmore ločiti in hoče izenačiti Kocijančiča s Peterletom, Potrča s Polajnarjem, dr. Krefta z Mozetičem, Pahorja z Geržino, Kožuhovo s Skukovo in Pečanovo s Primožičevo, Horvata z Rejem, Jagodnika s Puckom. Je res pričakoval, da Kocijančič v svojem predsedstvu in predsedstvo

"Osebnostno menim, da se bo dr. Drnovšek le težko upiral zahtevam SKD, ker pri tem ne bo imel več podpore ZLSD. Njegova vlada je namreč po izstopu ZLSD prepuščena na milost in nemilost SKD, je njen talec. Ni mogoče izključiti juriša SKD na šolsko ministrstvo, čeprav je bolj verjetno, da bo kar LDS-ov minister realiziral zahteve SKD in cerkve na šolskem področju. Se bo sedaj dr. Drnovšek opravičil cerkvi za ravnanje svojih poslancev glede gozdov in za svoje ostre besede o cerkvenih zahtevah, ali pa bo zagovarjal dosedanja stališča kljub zgodovinskemu vladnemu zavezništvu z nasledniki klerikalizma na Slovenskem?"

med ministri ZLSD, ne bosta dobila podpore za predlog o izstopu iz koalicije? Za razliko od SKD v Združeni listi ne dajemo visokoletečih groženj; zato si je Drnovšek mirna in argumentirana opozorila, brez povzdigovanja glasov, razlagal kot izraz slabosti in neodločnosti. Prepričan sem, da velik del LDS misli o vsem skupaj precej drugače kot njen predsednik. Zanimalo bi me na primer mnenje Jožeta Školca, ki je postal predsednik državnega zbora zato, ker je dobil vse glasove ZLSD (in nobenega glasov SKD). Peterle je celo odstopil kot zunanji minister zaradi Školčeve izvolitve, Drnovšek pa je takrat menil, da ne gre za meriti SKD, če nasprotuje predlogu LDS! Dvojna merila, kaj hočemo. Pa kaj, ko je bila LDS, tako kot ZLSD, soočena z odločitvami Drnovška, ne da bi lahko prej o njih povedala svoje mnenje (Tone Anderlič, vodja poslanske skupine LDS, je na primer šele od poslancev ZLSD izvedel za predlog o zamenjavi dr. Tajnikarja). Drnovšek vsekakor upa, da bo lahko tudi v naprej sam sprejemal takšne odločitve in da se mu pri tem ne bo motala pod nogami nekakšna notranja strankarska demokracija. To je seveda notranja zadeva stranke, ki deluje kot "one man band". Huje od nje se mi zdi, da je tokrat dr. Drnovšek v ostrem nasprotju s svojim dosedanjim delovanjem ravnal instinktivno, bliskovito in ni pustil nobenega časa za razmislek in analizo, kaj šele za kolektivno tehtanje razmer in posledic zaostrijev. Presenetljivo je, da ni počakal niti na prvo merjenje javnega mnenja po sprejemu spre-

memb upokojenske zakonodaje in po napovedi ZLSD, da bo zapustila koalicijo. Ne da bi trenil z očesom je dal ZLSD ultimatum: ali plešite tako, kot igram jaz, prosite za odpuščanje, ker ste si drznili glasovati proti znižanju pokojnin, ali pa zapustite vlado.

In če bodo šle stvari tako naprej, bosta ZLSD in LDS z Drnovškovimi pismi na eni strani in izjavami kolektivnih organov ZLSD na drugi strani spiralno zaostrovali medsebojne odnose in kulturni razhod koalicije bo le še meglen spomin na daljno preteklost relativno uspešnega sodelovanja. Drnovšek je bil očitno prepričan, da je ZLSD njegov naravni zaveznik, ki mu je dolžan dati podporo ne glede na to, da se on do nje obnaša kot do mladotnega otroka. Gre morda za podzavestno reakcijo na neumne konstrukte skrajne desnice, ki trdi, da je LDS skrajno izpostava bivših komunistov?

ZLSD pa je prepričana, da lahko v opoziciji uspešneje uveljavlja svoj socialdemokratski program, kot pa če postane neenakopraven član vladne koalicije, ob katerega si premier po potrebi briše slabo vest. Če preberemo zadnje pismo, v katerem Drnovšek (ne morda vlada ali predsedstvo LDS) odgovarja na odločitve predsedstva ZLSD, si lahko zamislimo, kako se bodo stvari razvijale naprej. Približno tako kot opisuje Janez Menart v Časopisnih stihih (Izjave):

"Nihče ni za vojno in vsi so za mir in vsi so za bratstvo, nihče za preprič."

Od same ljubezni vsak čas na granatah bo vtisnjeno geslo: Darilo za brata."

Prepričan sem, da izgon ZLSD iz vladne koalicije na Peterletov predlog, ni dobra, predvsem pa ne zadostna podlaga za učinkovito delovanje vlade. Na sorvaštvu zgrajeno zavezništvo ponavadi ni preveč trajno in produktivno. Nekaj več možnosti, da ta koalicija do volitev preživi, pa čeprav za ceno precejšnje izgube volilne podpore, ji daje to, da sta se z izgonom ZLSD dve preostali vladni stranki zblížali v tem smislu, da sedaj obe zastopata stališče: za vsako ceno moramo ostati na oblasti, pa tudi če se povežemo z liberalnim Hudičem oz. SKD-jevim Bogom. Ob tem se velja spomniti, da sta bila SKD in LDS pogosto celo bolj medsebojno skregani stranki, kot pa z ZLSD, in je moral Kocijančič miriti koalicijska kolega Drnovška in Peterleta, ko sta si skakala v lase zaradi zunanje politike, pa še zaradi česa.

Pred leti vsebinsko dokaj sorodni stranki

Še pred nekaj leti smo si v ZLSD zelo težko predstavljali, da bi bili v pravi, vsebinsko prebližljivi opoziciji LDS, ker so si bila programska načela in delovanje v parlamentu preveč sorodni. Danes je precej drugače. Glede marsikaterega vprašanja

so si stališča LDS in ZLSD močno vsaksebi. Seveda le glede vprašanj, o katerih ima LDS svoje mnenje. Po mnenju Vlaste Jalušič je LDS stranka, ki "se ob nekaterih odločilnih načelnih vprašanjih preprosto znajde brez stališča", ker hočejo biti statistični seštevek povprečnega razmišljanja slovenskega moškega. Jalušičeva navaja kot primer odnos do žensk, vojne v BiH, cerkve in priznanja ZRJ. Tudi sam sem imel večkrat občutek, da je bistvo Drnovškove politike v prilagajanju anketam javnega mnenja (lokalne volitve so pokazale, da so nekatere stranke, med njimi zlasti LDS, dobivale na javnomnenjskih anketah bistveno večjo podporo kot na volitvah in druge, med njimi zlasti ZLSD, dobivale na anketah veliko manjši delež glasov, kot so jih zbrale potem na lokalnih volitvah). Zadnja dogajanja okoli pokojnin in razbijanja koalicije kažejo, da je predsednik vlade vendarle dal prednost svoji samoljubnosti, osebnemu prestižu in kredibilnosti pred uspehom njegove stranke na naslednjih volitvah.

Omeniti velja še druge teme, kjer so razlike med ZLSD in LDS vse izrazitejše. Razlike glede teh vprašanj se po mojem mnenju poglobljajo zato, ker je LDS v večji meri kot ZLSD dovolila, da zaradi vodenja pragmatične vladne politike odstopi od programske usmeritve stranke. LDS je bolj vladna, Drnovškova kot programska stranka. Začelo se je z lokalno samoupravo. Takrat se je LDS priklonila SKD in ji omogočila zmago na lokalnih vo-

litvah, sebi pa zakuhalo poraz. Morda se boste spomnili, to je bilo takrat, ko sem prvič pisal veliki koaliciji v slovo. Pa ne gre samo za pristajanje na drobtine Slovenije, gre tudi za regionalizem (LDS je naslednjica tiste stranke, ki je v ustavni razpravi 1990/91 zastopala alternativo o zboru pokrajin kot drugem zboru parlamenta), centralizem ipd. Drugi sklop razlik zadeva vprašanje socialne države (značilna je bila ocena Jožeta Leniča, da je proračun preveč socialdemokratsko naraven, ocena, ki je pravzaprav osnova za liberalno akcijo zoper upokojence), položaj zaposlenih in upokojencev, menedžerske plače, položaj ogroženih slojev itd. Tretji sklop razlik se nanaša na pojmovanje demokracije (LDS je vse bolj zastopnik partitokratičnih deformacij), kar je (proti volji mnogih svojih poslancev) demonstrirala v zvezi s predlogom za ukinitve nacionalnih list. Usodno se je spremenilo tudi stališče LDS do civilnodružbenih gibanj, čeprav si levi, ZSMS-jevski del LDS z Jožefom Školcem na čelu, prizadeva umetno vzdrževati stare vezi. ZLSD in Drnovškova stranka se bistveno razlikujeta tudi v odnosu do trgovine z orožjem, saj je sedaj, ko teče že drugo leto odkar je Janša v opoziciji, težko razumeti, zakaj se Drnovšek ne zavzame za obračun z deformacijami, do katerih je prihajalo pri trgovini z orožjem po osamosvojitvi in ne stori ničesar niti za to, da bi vlada odgovorila na 27 vprašanj, ki so jih ob poslancih ZLSD podpisali tudi poslanci LDS.

Programske razlike se bodo po izstopu ZLSD iz koalicije še poglobile

Napovedo lahko, da se bodo programske razlike po izstopu ZLSD iz koalicije še poglobile, in sicer ne samo zato, ker ZLSD ne bo več zavezana vladnemu kompromisarstvu, ampak tudi zato, ker je očitno, da bo šla LDS po volitvah na naslednje volitve. Eten od dokazov je glasovanje o ženskih kvotah na kandidatnih listah za naslednje volitve. LDS ni dopustila, da se večstrankarski in obojespolni predlog za uvedbo kvot sploh uvrsti na dnevni red zasedanja (o tem je bilo glasovanje neposredno po izstopu ZLSD iz koalicije) in to kljub temu, da smo uspeli "mačistični" del vodstva LDS prepričati, da bi bilo koristno in nujno vsaj finančno spodbujanje strank, naj uvrstijo na svoje liste čim več kandidat. Verouk, s katerim se hoče v slovensko zgodovino zapisati dr. Slavko Gaber, bo naslednja preizkušnja za LDS, kako daleč je pripravljena popuščati svojemu, odslej edinemu vladnemu partnerju.

Osebnostno menim, da se bo dr. Drnovšek le težko upiral zahtevam SKD, ker pri tem ne bo imel več podpore ZLSD. Njegova vlada je namreč po izstopu ZLSD prepuščena na milost in nemilost SKD, je njen talec. Ni mogoče izključiti juriša SKD na šolsko ministrstvo, čeprav je bolj verjetno, da bo kar LDS-ov minister realiziral zahteve SKD in cerkve na šolskem področju. Se bo sedaj dr. Drnovšek opravičil cerkvi za ravnanje svojih poslancev glede gozdov in za svoje ostre besede o cerkvenih zahtevah, ali pa bo zagovarjal dosedanja stališča kljub zgodovinskemu vladnemu zavezništvu z nasledniki klerikalizma na Slovenskem?"

Osebnostno menim, da se bo dr. Drnovšek le težko upiral zahtevam SKD, ker pri tem ne bo imel več podpore ZLSD. Njegova vlada je namreč po izstopu ZLSD prepuščena na milost in nemilost SKD, je njen talec. Ni mogoče izključiti juriša SKD na šolsko ministrstvo, čeprav je bolj verjetno, da bo kar LDS-ov minister realiziral zahteve SKD in cerkve na šolskem področju. Se bo sedaj dr. Drnovšek opravičil cerkvi za ravnanje svojih poslancev glede gozdov in za svoje ostre besede o cerkvenih zahtevah, ali pa bo zagovarjal dosedanja stališča kljub zgodovinskemu vladnemu zavezništvu z nasledniki klerikalizma na Slovenskem?"

★★★★★

PULSAR d.o.o.

**POOBLAŠČENA DRUŽBA
ZA UPRAVLJANJE VZAJEMNIH
SKLADOV IN INVESTICIJSKIH DRUŽB**

CETRIFIKATE ZBIRAMO do 31. 3. 1996

**Vlagateljem nudimo del provizije
v višini 0,8 % v gotovini.**

Informacije:
061/13 13 325 ali 062/224 756 ali 066/38 401

Ljubljana, Dalmatinova 2

Kako zelena je dolina smrti?

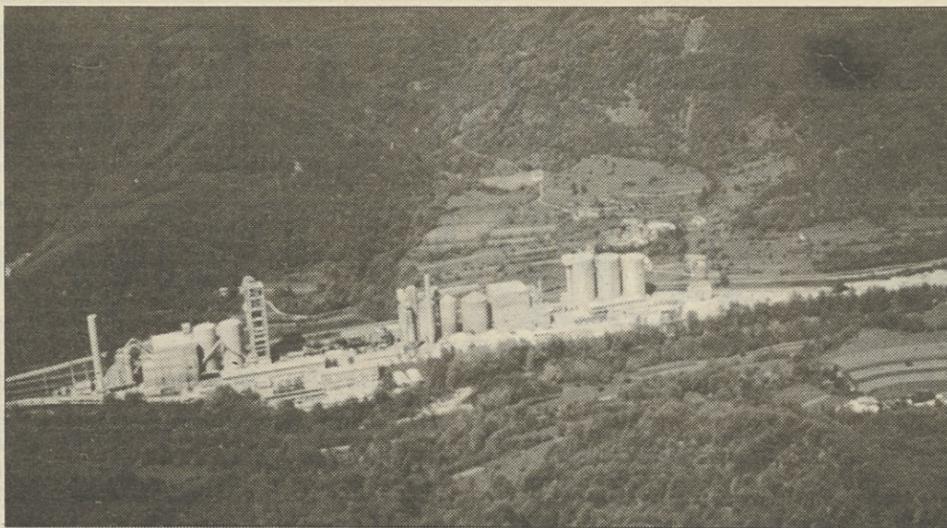
Kot strela z jasnega je konec leta udaril podatek z Golnika: za azbestozo oziroma boleznimi dihal, ki jih povzročata azbest, je lani zbolelo 18 ljudi, približno toliko pa je tudi primerov, pri katerih sumijo zahrbtno bolezen. Seveda je v Anhovem, Desklah in Goriških brdih, kjer so doma delavci anhovskega Salonita, završalo. Ne da se prej niso zavedali semena smrti, ki ga morda nosijo v sebi. Živeli so z njim, kot živijo z grozno jamske nesreče knapi po vsem svetu, kot se ob nedeljah vozimo na izlete, čeprav vemo, da so ceste nevarne, da, celo pijemo in nato sedemo za volan.

Dandanes je seveda vsakomur jasno, da utegneš zaradi mikroskopsko majhnega delčka azbesta, ki se ti je nekoč, morda pred desetimi, morda pred dvajsetimi leti zaril v dihala, dobesedno izdihniti. Kot pravi proletaec si seveda takrat kadil drino in niško moravo. Morda 57, zaradi nacionalnega ponosa. Medtem si nehal kaditi, po "epidemiji" azbestoze pred dobrih desetimi leti je tudi proizvodnja azbestnih izdelkov v Anhovem varna in predvsem neprimerno manj je je, saj pameten gradbenec teh izdelkov ne kupuje več. Cesar ne prodaja, ne izdeluje, in tako ne ogrožaš okolja niti delavcev.

In vendar se marsikateri salonitovec ponoči premetava v postelji. Mučijo ga vprašanja, koliko časa je delal neposredno z azbestom, zaradi magalomanske trme vodilnih po mnogo cenejšem "suhem" postopku. Italijani so že takrat uporabljali "mokrega"... Mi smo morali biti konkurenčni, mi smo morali biti produktivni, mi smo delavci Giganta ob Soči, uspeha združenega dela.

Nikoli niso pozabili azbestoze, le bolj ali manj glasno so negodovali. Niso je omenjali, saj bo sama prišla, če usoda tako hoče.

Novinarji, tisti z zelenim pridihom posebno, niso bili najbolj zaželeni. Da pa bi jim kdo še na nos nosil podatke o novih boleznih... nezasišano! Nekaj se je spremenilo. V salonitu so bili pobudniki posebne interdisciplinarne naloge z naslovom: "Stanje okolja na vplivnem območju industrijskega kompleksa Salonit Anhovo in ocena vplivov na okolje". Zajetno študijo naj bi minister za okolje že sredi januarja predstavil javnosti, pa so novinarji bili hitrejši. Tokrat jih za spremembo niso prijazno, a odločno napotili na pisanje o lastnjem ali o novih tehnologijah oziroma samo nanje. Morda tudi zato ne, ker so stireni, potrebnosti za izdelavo tesala, tudi strupeni. A ne zato.

ZAHRBTNI AZBEST

«Kaj bi skrivali, če je stanje takšno, kot je,» pravi generalni direktor Jože Funda. «Nočemo skrivati ali prikrivati podatkov, ki jih nismo zakrivali odgovorni za zadnje desetletje proizvodnje. Nasprotno, radi bi pomagali, kolikor je v naših močeh, zato študije in predvsem resna želja po prestrukturiranju proizvodnje. Mislim pa, da pri popravljanju škode, ki jo je Salonit povzročil okolju, ne smemo ostati sami.»

Iz vlečki iz interdisciplinarne naloge, ki jih je za Hidroinženiring podpisal dr. Miran Medved, diplomirani inženir kemije, so tako pričurjali v medijsko javnost, ne da bi na Salonitu koga zaradi tega prijavili organom pregona. Odgovorni za varnost pri delu, inž. Zvonimir Kristančič, pa je celo pripravljen »površnim« novinarjem razložiti, da inkubacijska doba traja lahko tudi 25 let, da gre pravzaprav za več bolezni, da vse še ni dokazano, da so podatki različni zato, »ker se medicinska stroka ne more dogovoriti za enotne kriterije«. Neredi omenjajo le imena, »zaslužna za suhi postopek, vendar med delavci še danes kroži krilatice takratnega generalnega, Milana Vižintina: »Saj nismo farmacija: »Saj nismo farmacija!« In kaj pravi interdisciplinarna študija?

Meritve onesnaženosti zraka so potekale od decembra 1994 do junija naslednjega leta z mobilno merilno postajo na petih lokacijah. Ves ta čas so merili še količino padavin in prašnih usedlin na treh lokacijah. Koncentracije azbestnih vlaken

so izračunali na podlagi tridesetih občasnih meritev v okolici tovarne. Tudi stiren pri bližnjih stanovanjskih objektih so izračunali s kombinacijo izmerjenih količin in optimalne proizvodnje. Merili so tudi hrup, ki ga povzročata obe peči, onesnaženost tal in voda.

Kaj so namerili?

Skozi Salonitove dimnike gre pri normalni proizvodnji v zrak okrog 270 ton prašnih delcev na leto. Preračunano je to okrog 700 kilo-

gramov prahu dnevno. Poleg tega oplemenitijo zrak s približno tonami stirena na leto, 850 tonami dušikovih oksidov, 700 tonami ogljikovega monoksida in (pozor!) 0,002 tone azbesta. Po slovensko sta to dva kilograma mikroskopskih igel, okoli katerih se vnamejo dihala, se zabrazgotinijo... Toda vrnimo se k študiji. V njej piše, da je posledica emisij prašnih delcev zaprašnost prizemnih plasti ozračja v koncentracijah, ki so značilne za industrijsko urbana območja. Občasno je preveč prahu samo na Gorenjem Polju. Največ prahu pride iz cementnih peči, ki poleg hrupa poskrbita za pokrajino z enotnejšo prašno preprogo na Gorenjem Polju, v Anhovem in Desklah, krajih torej, kjer stanujejo delavci in njihovi otroci.

Razumeti je treba ugotovitev interdisciplinarne študije, ki cinično ugotavlja, da so emisije azbesta v zrak tudi ob maksimalni proizvodnji usklajene s predpisi Evropske unije (in slovenskimi predpisi v pripravi). Znašajo manj kot 0,1 miligrama na kubični meter pri emisiji pol grama na uro. »Koncentracije azbesta v zraku v bivalnem okolju soseške srednje Soške doline so danes na ravni, ki je značilna za urbana, vendar malo prometna območja, kjer so hiše prekrita pretežno z azbestocementno kritino.« Žalostno postane dejstvo, da smrt kosi po Soški dolini še po stari jugoslovanski zakonodaji, ko so bile »zdrave« še mnogo večje količine. Predpisi o okolju namreč na vseh področjih zmanjšujejo najvišje dovoljene količine. V Londonu so bile ob koncu prejšnjega stoletja dovoljene vse količine, o čemer nazorno pišejo nekateri strokovnjaki delavskega gibanja.

Vsega tega se seveda vodstvo Salonita zaveda in ne prikriva ničesar, kar je že lep napredek. V pogovoru o zakonih je Zvonimir Kristančič jasno in glasno dejal, da zdravo to okolje ni, saj na primer »rak nima spodnje dopustne meje vsebnosti azbestnih delcev«. Morda je novi odnos vodstva Salonita ne le človeške, ampak tudi praktične narave. Kljub vsemu je treba namreč priznati, da se v Salonitu že lep čas dejansko trudi za okolju, predvsem pa ljudem prijaznejšo proizvodnjo. Seveda skrb za okolje pomeni obremenitev cene izdelka, ki potem ne bi zdržala konkurence

V interdisciplinarni študiji med drugim piše:

«Obolenje za poklicno boleznijo azbestozo (absolutno 98 prebivalcev iz vplivnega območja Salonita) je posledica takratnega načina proizvodnje in zaščite delavcev v sedanjem Fibrosalu od leta 1961 dalje do leta 1985. Od 19 obolelih za mezoteliomom 2 prebivalca nista bila poklicno izpostavljeni, vendar sta bila zaposlena v Salonitu.»

Pojav mezotelioma pri 4 prebivalcih iz okolice Salonita v preteklem obdobju, ki niso bili zaposleni v Salonitu, potrjuje možnost nastanka rakastega obolenja brez obzira na čas izpostavljenosti in vdihanih količin pri prebivalcih, ki živijo v okolici azbestocementne industrije. Na povečano verjetnost obolenja vplivajo še individualna občutljivost posameznika, imunološka obrambna sposobnost posameznega organizma v danem trenutku ter sinergijski učinki, kot npr. kajenje. Vsi ti prebivalci so bili deležni kontaktne kontaminacije.»

EVROOBVEZNICE RS NA MEDNARODNIH TRGIH, DOMA NIČ NOVEGA

Odslej bo tudi Slovenija neposredno prisotna na mednarodnih kapitalnih trgih in ne le posredno, preko tujih bank. Letos bo namreč Slovenija izdala dve emisiji evroobveznic (eurobond), ki bodo kotirale na luksemburški borzi. Pripravlja ju znana ameriška investicijska banka JP Morgan, ki je bila izbrana med 14 družbami, ki so se javile na mednarodni natečaj. Prav gotovo gre za velik korak majhne države, ki bo na ta način postala v mednarodnih finančnih krogih še prepoznavnejša. Evroobveznice bodo lahko kupovali zgolj insitucionalni investitorji. Emisiji bosta znašali od 150 do 200 milijonov dolarjev, z odplačilno dobo pet let. Pridobljena sredstva bodo namenjena financiranju slovenskega dolga v tujini in doma. Država je posredno priznala, da Ljubljanska borza vrednostnih pa-

pirjev ni sposobna pritegniti tujih institucionalnih investitorjev. Na Ljubljanski borzi kotira cela vrsta državnih obveznic, vendar se je ministrstvo za finance odločilo za drugačno kotacijo, ki pomeni tudi močno promocijsko dejavnost Slovenije. Kotacije na Ljubljanski borzi očitno še dolgo ne bodo odprte mednarodnim kapitalnim trgov.

Sicer pa dogajanje na Ljubljanski borzi spremlja stalen trend stagniranja ali padanja tečajev delnic. Grafikon gibanja slovenskega borznega indeksa kaže rahel trend padanja. Bolj kot gibanje tečajev delnic pa je zaskrbljujoče upadanje prometa z delnicami, ki se je v zadnjih dveh letih zmanjšal za 20 odstotkov. Kljub temu, da so v promet všteti tudi aplikacijski posli (vnaprej dogovorjen posel dveh strank pri istem borznem posredniku), se je v

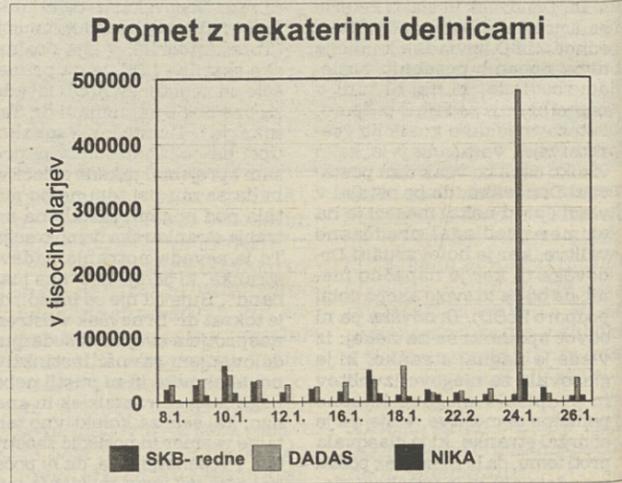
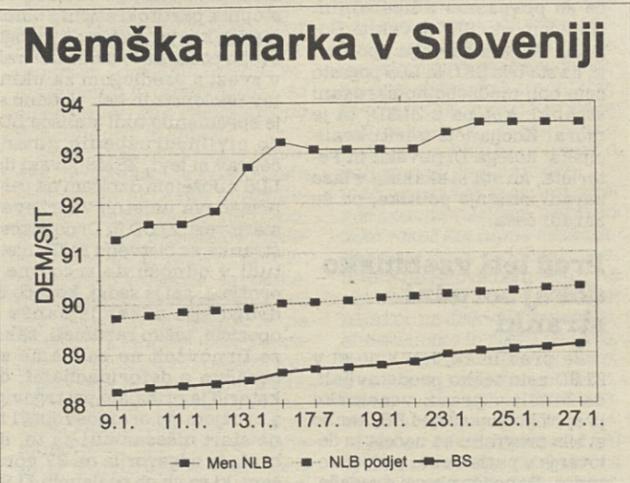
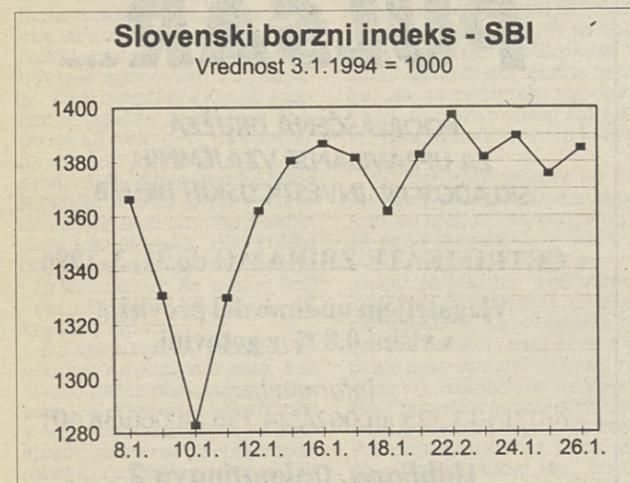
četrtletju prejšnji teden, z izjemo transakcije z delnicami Dadasa v višini preko 5 milijonov mark, promet gibal izredno skromno. Največ lastnikov je zamenjalo delnice Kolinske, katerih cena pa je kljub temu nekoliko padla. Ponovno se je začelo pospešena selitev denarja v nakupne bone Banke Slovenije četrte izdaje. Takšno stanje za nastajajoči kapitalni trg prav gotovo ni spodbudno.

Menjalniški tečaji so se umirili pri višini 93,5 tolarjev za nemško marko, kar pomeni, da se bo padanje šele začelo. Podjetniški tečaj in tečaj Banke Slovenije sta še vedno v velikem zaostanku za menjalniškim tečajem. Očitno še vedno ni jasno, kaj pripravlja Banka Slovenije za ureditev "kvazi menjalniškega trga". Predvidoma maja meseca bo Svet Banke Slovenije dobil no-

vega člana, ki mora nadomestiti odstavljenega Bogomirja Kosa. Na prvi redni seji državne zbornice bomo dobili namestnika guvernerja Banke Slovenije, Sama Nučiča, ki je trenutno direktor Poštne banke. Med kandidati za to mesto sta se omenjala tudi Stanislav Valant, direktor Nacionalne finančne družbe, in Aljoša Tomaž, namestnik direktorja Abanke. Očitno je tudi Svet Banke Slovenije razdeljen med politično interesne sfere in skrbi, da je zastopanost le-teh v neprestani kontinuiteti. Še pred nastopom novega člana Sveta banke Slovenije pa se bo morala ta institucija pozabavati z vlogo Hipotekarne banke Brežice, ki je vložila zahtevo za združitev banke Noricum. Skupščine delničarjev obeh bank so namreč sprejele sklepe, s katerimi se strinjajo o prevzemu. Zakon pa določa,

za upravljanje, ki vodi nekaj privatizacijskih skladov in kar tri vzajemne sklade. Na Ljubljanski borzi kotirajo njegove redne delnice NIKA in je dejansko eden najbogatejših Slovencev. Baj je zelo priljubljen tudi na Agenciji za trg vrednostnih papirjev, ki pa ni preveč priljubljena na Banki Slovenije. Zanimivo je, čemu gospod Sušterič kupuje Saftijeve deleže v banki Noricum. Glede na dejstvo, da je delniški trg zelo nelikviden, privatizacijski skladi še ne dajejo drugih rezultatov kot provizije, vzajemni skladi tudi niso več tako zelo donosni kot lansko leto in sploh ni veliko investitorjev, ki svoj portfelj dajejo v upravljanje borznim posrednikom, se lahko sprašujemo, kako bo Svet Banke Slovenije sprejel svojo odločitev. Vsekakor jim je bila v pomoč konsolidirana bilanca poslovnega sistema Nika, ki je neposredno ali preko povezanih družb, večinski lastnik Hipotekarne banke. Za strokovno utemeljeno odločitev o taki pripojitvi bo Banka Slovenije morala zahtevati od gospoda Sušteriča še marsikateri podatek.

Pripravil B. Krznar

na trgu. Posledica bi bilo odpuš-
čanje, saj v Sloveniji še pre-
dobro poznamo ta recept. Zelo
preprosto bi bilo tudi takoj in
nepreklicno ukiniti proizvodnjo
azbestocementnih izdelkov, po-
sebnost, ker jih skoraj nihče
ne mara, saj svoja nevidna žela
spuščajo v zrak tudi leta za-
tem, ko so streha ali cev. Po-
sledica bi bila enaka: cesta za
nekaj stotnih delavcev. Ne po-
zabimo, da Salonit že četrto sto-
letja pomeni socialno varnost
tisočim prebivalcem Soške do-
line, Brd in okolice.

Z zakonom nad azbest

Lotili so se prestrukturiranja
proizvodnje, pri čemer raču-
najo na pomoč države. Ra-
čunajo na ministrstva, predv-
sem tistega za okolje, pa tudi
trenutno brezglavega gospo-
darskega, ki naj bi odigralo
vlogo medresorskega uskla-
jevalca in nosilca aktivnosti
za zakonsko ureditev proble-
matike. Sodelovati bi morali
tudi ministrstvu za delo in zdra-
vstvo. Letos so ustanovili tudi
društvo prizadetih zaradi po-
sledic vplivov azbesta v Salo-
nitu. Poleg odškodnine zahte-
vajo predvsem beneficiran
delovni staž, saj pogoji dela do-
kazljivo niso bili normalni.
Direktor Funda računa tudi
nanje.

Delavci so - seveda - zaskr-
bljeni. Ne le zaradi azbestoze.
Prestrukturiranju ne verjamejo
najbolj, saj ne vedo, od kod naj
bi prišle ideje za izdelke, ki bi
ne morili ljudi, ki jih izdelujejo,
trg pa bi jih potreboval in to-
reji tudi plačal dovolj dobro, da
bi Anhovo lahko od njih žive-
lo. Dodatno jih skrbi tudi la-
stninstvo, saj so časi, ko smo
verjeli v pravljice, da bo lastnina
rešila podjetja, mimo. Medtem
v Sloveniji že vemo, da pomeni
lastninstvo razen v redkih
primerih predvsem ničvedno
potrdilo o vloženem certifikatu
v žepu, žep pa je skupaj z de-
lavcem lastnikom na cesti.
Posebno še, če se govori nemš-
ko. Lahko da zveni osladno,
toda v Salonitu ni tako redko
razmišljanje, češ: »V fabriki sem
pustil najlepša leta in zdravje,
malu bom na cesti in ta država
mi ne privoščiti niti piškave
odškodnine.«

Tak delavec najbrž ni ravn-
no vzor storilnosti in volje, stva-
ri postaviti na nove temelje, tr-
dne kot azbestocement, ki ga
izdelujejo in požirajo v dolini
že četrto stoletja. Več pričakujejo
od države kot od vodstva, saj
najbrž vedo, da čarobne paličice
le-to nima. Obojim, delavcem
in državi, vodstvo ponuja se-
daj torej program prestrukturu-
iranja proizvodnje in okoljevar-
stvene ukrepe, ki naj bi jih
Salonit Anhovo uresničil v na-
slednjih sedmih letih. Suhopar-
no program našteva:

- izdelava vlaknocementnih
izdelkov brez azbesta,
- dograditev čistilne naprave
za tehnološke odpadne vode,
- sanacija lope za klinker ali
njeno postopno opuščanje, pre-
nehanje odlaganja surovin na
prostem in zmanjševanje šte-
vila izpadov cementarne Skale,
- rekonstrukcija obrata za
proizvodnjo cevi Tesal z razgra-
dnjo odsesanih hlapov stirena,
- izdelava študije izvedljivosti
in ekonomske upravičenosti
protihrupnih ukrepov za obe
cementni peči,
- saniranje desne brežine
Soče,
- izdelava krajinsko-ureditve-
nega načrta za nadaljnje izko-
riščanje mineralnih surovin in
sanacijo opuščanih kopov.

Točkam, vodstvu in mini-
strom, predvsem pa delavcem
želimo, da bi program v Lju-
bljani podprli z denarjem. Klub
primorskih poslancev je s pro-
blematiko seznanjen, upajmo,
da ne bodo dodali dosedanjim
neuspehom za svojo volilno
bazo še enega, saj so volitve
pred vrati.

Še to: vse kaže, da anhovcev
ne izuči. Pred fotoaparati ali
kamero ne boste dobili niko-
gar, ki bi vam povedal, kaj
kurijo v pečeh. Če bi hoteli te
»meritvene podatke«, bi morali
imeti skrivne mikrofone in
kamere v tej ali oni zakotni go-
stalnici, ko postane ne le Slovenca,
ampak tudi Primorca toliko v
hlačah, da se pohvali s svojim
herojstvom, v kako nevarni
službi da dela. Upajmo, da az-
best, ko ga bodo odpravili iz
soškozele doline, ne bo imel
še zahrbtnjega naslednika!

Tomaz Dimic

Velika odkritja vesoljskega teleskopa

ROJEVANJE IN UMIRANJE ZVEZD

Potem ko je Hubblov vesoljski teleskop dobra tri leta opravil različna opazovanja in meritve s polovično zmogljivostjo, je po sijajno opravljenem popravilu poldruge leto pošiljal astronomom na Zemlji čudovite posnetke in druge podatke. Nato pa je iz orbite posnel do takrat nepredvidljive prizore nastajanja novih zvezd, kvazarjev na koncu vesolja in črne luknje v jedru galaksije.

Čeprav se človek že tisočletja ukvarja z astronomijo, mu je šele v preteklih dvajsetih letih uspelo odkriti najpomembnejše podatke o našem vesolju, kar lahko pripišemo predvsem kozmičnim plovilom in razvoju merilne tehnologije. Preučevanje sončnega sistema in t. i. oddaljenega vesolja je bilo v bližnji preteklosti precej zapleteno, v posameznih primerih celo nemogoče, še posebej zaradi zemeljske atmosfere, ki vpija večji del elektromagnetnih valov in tako omejuje rabo teleskopov, nameščenih na Zemlji, za opazovanje našega vesolja.

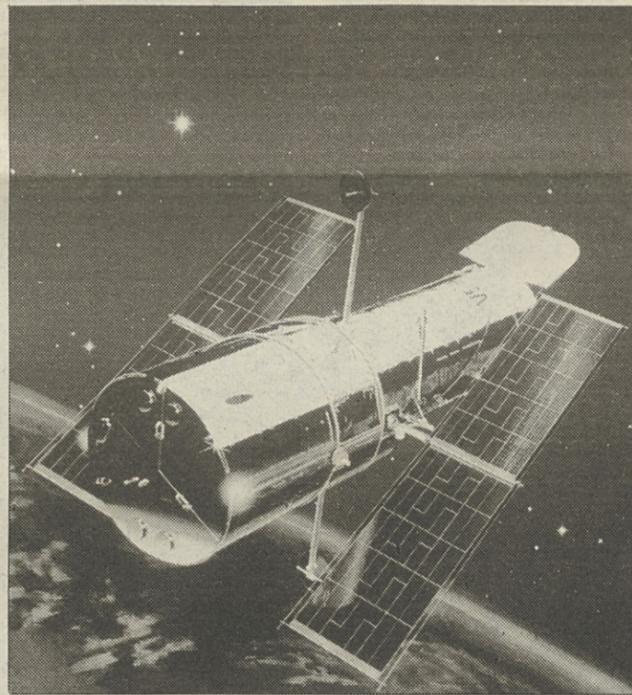
Takšnim omejitvam so se astronomi izognili šele s pomočjo dovršene astronavske tehnologije, ki je ponesla zelo občutljive merilne in opazovalne naprave daleč nad atmosfero in še naprej v kozmični prostor. Z medplanetarnimi sondami so obšli Sonce in vse njegove planete, razen Plutona, robotizirana plovila pa so spustili na Mesec, Mars, Venere in pred nedavnimi tudi na Jupiter. V letih 1969-1972 so astronomi večkrat "osebno" obiskali naš naravni satelit - Mesec. Astronomi so doslej izstrelili v orbito na stotine najrazličnejših satelitov, od katerih jih vsaj dvajset še danes opravlja meritve in snema v različnih območjih elektromagnetnega spektra.

Mlajše vesolje

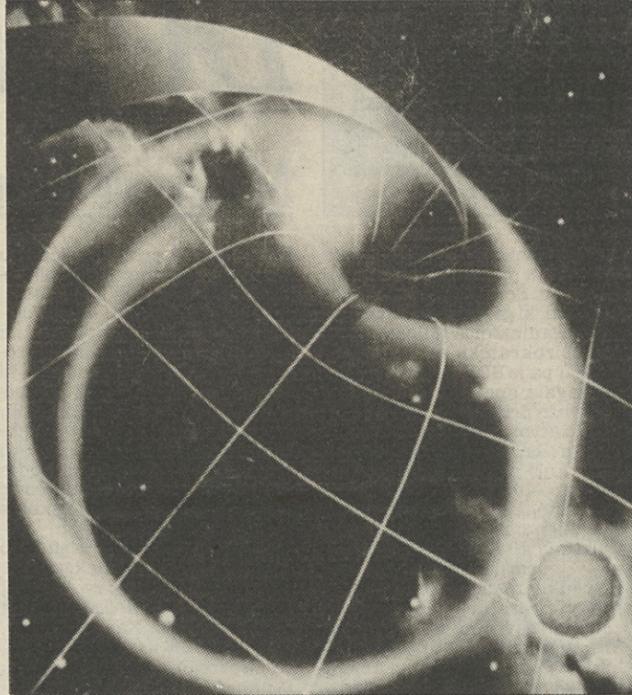
Med vsemi vesoljskimi plovili je tako po svoji velikosti kot pomenu in ceni, ki znaša poldruge milijardo ameriških dolarjev, najpomembnejši Hubblov vesoljski teleskop (HST). Ta kompleksen orbitalni satelit, poimenovan po slovitom astronomu Edwínu Hubblu (1889-1953), meri v dolžino 14 in širino 12 metrov, težak je nekaj čez 12 ton, sestavljen pa je iz približno 400.000 različnih delov. Takoj po izstrelitvi 24. aprila 1990 se je te naprave - "največastnejšega astronomskega instrumenta", kot so jo takrat imenovali astronomi in novinarji - prijelo zaničljivo ime

"največja vesoljska napaka", ker so se že tedaj pokazale mnoge pomanjkljivosti. Med njimi je bila gotovo največja "kratkovidnost", ki so jo povzročile resne deformacije teleskopsko-optičnega (reflektorskega) sistema. Toda decembra 1993 so ameriški astronomi opravili zelo zapleteno "misijo za popravilo" celotne naprave, saj jim je uspelo izvršiti celo vrsto optičnih popravil, korektur, dograditev in zamenjav posameznih delov na krovu vesoljskega plovila, raketoplana Endeavour.

Od januarja 1994 do danes je HST omogočil astronomom preučevanje planetov našega osončja s fantastično ostrino, s katero so dosegli tudi druge zvezde, oblake medzvezdnih plinov in prahu, galaksije in mnoge druge objekte, vse do najbolj globokih predelov vesolja. Februarja lani je HST, denimo, omogočil natančen izračun razdalje do galaksije M100 v jati Virgo (Devica), seveda s pomočjo sijaja 20 spremenljivih zvezd, cefeidov, ki so jih izbrali na osnovi izsledkov preiskovanj več kot 40.000 zvezd. Na osnovi dobljene vrednosti 56 milijonov svetlobnih let za galaksijo M100 so računsko prišli do podatkov o hitrosti širjenja vesolja, ki znaša 80 kilometrov na sekundo po megaparsecu (1 megaparsec znaša 3,2616 milijona svetlobnih let), pri čemer so ugotovili, da je naše vesolje staro 8 do 12 milijard let. Ker je ta podatek v nasprotju s prej izračunano

Doslej nevidni prizori: Hubblov vesoljski teleskop

Končna smrt materije: Črna luknja, kot jo je videl umetnik

starostjo nekaterih zvezd (16 milijard let), lahko sklepamo, da eden izmed prejšnjih izračunov ne drži - ali prejšnje meritve zvezd, ali teorija o evoluciji zvezd, ali pa celo sama teorija o t. i. velikem poku. Zaankrat prevladuje prepričanje med astronomi, da je vesolje bolj

redko kot so menili prej, spriči odstopnosti t. i. skrite mase, ki naj bi bila dvajsetkrat večja od vidne, kar pomeni, da so tudi stare zvezde nekoliko mlajše.

Zvezdna porodnišnica

Precejšnje zanimanje javnosti so pritegnili lanski posnetki "porodnišnice" v 7.000 svetlobnih let oddaljeni meglici Orel (M16) znotraj ozvezdja Kače. Gre za zelo goste stebre medzvezdnega plina vodika in prahu, ki se dvigajo iz temnega molekularnega oblaka in so bolj kot okolica preživeli obdobje fotoizparevanja zaradi bombardiranja z ultravijolično svetlobo. Stebri impresivnega tridimenzionalnega videza, ki so nastali zaradi ultravijoličnega osvetljevanja izparin in plinskih tokov, so dolgi vse do enega svetlobnega leta, kar znaša 9,1 milijona kilometrov. V notranjosti stebrov se razkrivajo gostejša področja, imenovana izparevajoče plinske glo-
bule (EGG v angleščini pomeni tudi jajce), ki so v bistvu zametki ali zarodki novih zvezd, kakršne lahko vidimo na sliki kot izrastke na stebrih. Ob dovolj hitrem akumuliranju mase se po fotoizparevanju "jajca" - ali "inkubatorja" - pojavi nova zvezda.

Pred nedavnimi je HST spet pritegnil pozornost strokovne in siceršnje javnosti in znova sprožil spore. Potem ko je leta 1994 že dokazal obstoj črne luknje v jedru eliptične galaksije M87, je sedaj odkril drugo zelo masivno črno luknjo, ob-

stroženo s spiralnim diskom prahu in plinov, širokim kakih 800 svetlobnih let, ki pravzaprav tvori njeno gorivo. Črna luknja leži zunaj samega središča galaksije NGC 4261, ki je oddaljena od nas približno 100 milijonov svetlobnih let v smeri ozvezdja Devica. Po predvidevanjih Einsteinaove splošne relativnostne teorije so črne luknje izjemno kompaktni in masivni objekti s tako močno gravitacijo, da iz njih ne more pobegniti niti svetloba - zato so tako zelo črne. Na osnovi izmer hitrosti prahu in plinov, ki spiralno krožijo okrog črne luknje v čedalje manjši oddaljenosti, zaradi česar prihaja do neizbežnega padanja, so astronomi izračunali, da je njena masa več kot milijardokrat večja od mase našega Sonca. Disk nenavadno pravilnih oblik, ki so ga s pomočjo HST odkrili že leta 1992, vsebuje dovolj mase za 100.000 novih zvezd, ki bi bile tako velike kot Sonce.

Velika implozija

Čeprav so bili astronomi še nedavno prepričani, da v eliptičnih galaksijah ni nobenih oblakov prahu in plinov, je HST dokazal, da so prah tudi pravilno oblikovani diski, s kakršnimi se navadno srečujemo v jedrih takšnih galaksij. Po eni teoriji naj bi disk znotraj NGC 4261 izviral od druge galaksije, ki je padla v njeno jedro, kar je dinamično zelo težko razložiti. Druga teorija predvideva, da je prah pravzaprav izmeček prastarih zvezd v galaksiji, ki je padel v njeno jedro. Astronomi so izračunali, da bo črna luknja pogoltala ves prah in vse pline v prihodnjih sto milijonih let, pri čemer bo proizvajala velikan-ske "ognjemete". Znanstvenike vznemirja tudi dejstvo, da je nekoliko pomaknjena iz središča galaksije. Po eni razlagi naj bi tok materiala iz diska, ki nenehno pada v črno luknjo, zaradi gostitve ustvarjal temperaturo več deset milijonov stopinj, kar povzroča izmete tokov plazme pred padcem. Ti tokovi so podrobni "raketnemu pogonu", kakršen naj bi disk in črna luknja pogljal iz središča galaksije.

Za prihodnje leto načrtujejo novo "misijo za popravilo", ko bodo v Hublov vesoljski teleskop vgradili še najmanj dva nova instrumenta - slikovni spektrograf (STIS) in kamero za žarke, ki so blizu infrardečim žarkom (NIC). Obe napravi bosta močno razširili uporabnost tega teleskopa. Kasneje naj bi namestili še nove instrumente, verjetno leta 2002, če se bo projekt razvijal po načrtih. Po vsem tem, kar je Hubblov vesoljski teleskop že opravil, si težko zamislimo, kaj vse bo še prinesel astronomom in drugim naravoslovcem. Lahko pa pričakujemo, da nam bo pomagal do odgovorov na t. i. večna vprašanja o starosti in velikosti vesolja, da bi zvedeli, kakšna bo njegova končna usoda - ali se bo širilo do izparitve ali se zaustavilo in začelo zgoščevati, da bo na koncu doživelo Veliko implozijo.

Esad Jakupović

NA KRATKO

Zaenkrat še brez elektrike iz valov - Osprey, prva komercialna elektrarna na valove, je zašla v težave, še preden je začela delovati. Dva od devetih balastnih rezervoarjev, ki stabilizirajo napravo, namreč puščata. Inženirji upajo, da jim bo razpoki uspelo zamašiti v mirnejših vodah, kamor so elektrarno odvlekli.

Pilotna naprava s močjo 2 megavata je visoka 20 metrov in od lanskega poletja pluje ob britanski obali. V družbi Applied Research iz Invernessa, ki je elektrarno izdelala, so zadovoljni, ker vdor vode ni poškodoval turbin.

Vse bolj navidezni proračuni - Nakupovanje preko Interneta bi lahko bilo pogubno za proračune ameriških mest in zveznih držav, saj bo prihodkov od lokalnih prometnih davkov mnogo manj, ker ljudje vse več proizvodov kupijo v drugih krajih.

Ameriška mesta so močno odvisna od lokalnih prometnih davkov. Zaradi prodaje po telefonu in po pošti so že sedaj vsako leto ob tri milijarde dolarjev. Internet pa utegne mestne in državne proračune še bolj oklestiti.

Internet potrošnikom omogoča enostaven dostop do najcenejših dobrin - Ker se Američani v tem primeru izognejo nekaterim prometnim davkom, se zna zgoditi, da se bo prodaja med zveznimi državami izredno povečala. Ni nemogoče, da se bodo morale lokalne oblasti odpovedati prometnim davkom in si poiskati druge vire sredstev.

Nevarnost virusa hepatitisa C - Vsem Evropejcem, ki so jim po letu 1990 dali kako transfuzijo krvi, bi morali ponuditi test, s katerim bi ugotovili morebitno prisotnost virusa hepatitisa C, meni Evrop-

ska zveza za raziskavo bolezni jeter. V izjavi, ki so jo sprejeli na lanskoletnem srečanju v Kopenhagnu, so zdravniki zapisali, da bi lahko bilo celo 10 milijonov Evropejcev nevede okuženih s tem virusom.

Zvezdne steze še bliže - Nedavno je bilo v ZDA ustanovljeno Društvo za medzvezdni pogon, posvečeno transportu ljudi onstran meja našega osončja. Društvo naj bi spodbujalo razvoj tistih znanosti, ki so pomembne za tehnološko vesoljskih ladij, s katerimi bo mogoče potovati z relativističnimi hitrostmi, torej skoraj tako hitro kot svetloba. Društvo bo predstavljalo forum za znanstvenike, ki se želijo vključiti v tovrstne raziskave.

Društvo namerava ustanoviti knjižnico, v kateri bodo na voljo vse študije, povezane s prometom med osončji. V Društvu upajo, da bodo nekoč lahko raziskave tudi financirali. Društvo podpirajo raziskovalci iz družb Boeing Defense and Research Group, Martin Marietta in AEA Technology ter iz Raziskovalnega centra Lewis, ki sodi v okrilje NASA.

Pesticidi ne škodijo - Eden od najdlje trajajočih eksperimentov vseh časov je pokazal, da uporaba pesticidov ne škoduje prsti. Britanski znanstveniki so na poskusnih poljih zadnjih 20 let preskušali pet najbolj razširjenih vrst pesticidov in ugotovili, da kemikalije ne vplivajo na plodnost zemlje in ne uničujejo mikroorganizmov v prsti.

Sedemnajst mesecev po tem, ko so pesticide zadnjič uporabili, jih v prsti ni ostalo niti za sled. Čeprav so se raziskovalci pri iskanju kvarnih posledic kemikalij karseda potrudili, jih niso našli.

Hektarski donos ječmena, ki so ga gojili na poskusnih poljih, se v dvajsetletnem obdobju ni spreminjal, kar dokazuje, da pesticidi ne zmanjšujejo plodnosti prsti.

Znanstveniki pa kmetovalce kljub temu svartijo pred nepazljivo uporabo teh snovi.

S hrano proti disleksiji - Ijudjem, ki jih muči disleksija, bi lahko pomagala hrana, bogata z ribjim oljem, meni neka britanska strokovnjakinja za prehrano. Dislektiki nimajo težav le z branjem in pisanjem, ampak poleg tega ponoči tudi slabše vidijo. Raziskave so pokazale, da so dodatne maščobne kisline iz ribjega olja izboljšale nočni vid pri odraslih dislektikih, zato bi po njenem mnenju lahko pomagale tudi pri drugih motnjah. Prav tako naj bi nosečnice iz družin, v katerih se pojavlja disleksija, z rednimi obroki tunine pripomogle k temu, da se pri njihovih otrocih bolezni ne bi pojavila.

Jezu v Himalaji ne bo - Načrti, da bi Himalajo spre-menili v orjaško hidroelektrarno, ki bi zagotavljala električno energijo za južno Azijo, so splavali po vodi. Svetovna banka je namreč opustila namero ponuditi Nepal posojilo za gradnjo elektrarne Arun III, ki naj bi bila le prva od treh s skupno močjo 1500 megavatov.

V banki so se za to odločili potem, ko so pretehtali izsledke neodvisne raziskave, ki je pokazala, da bi projekt nepalske vlade škodljivo vplival na okolje. Študijo so zahtevali naravovarstveniki iz Nepala in ZDA, ki predlagajo, da bi velike elektrarne nadomestili z več manjšimi, cenejšimi in bolj učinkovitimi hidrocentralami. Nepalska državna komisija za vodo in energijo je ocenila, da bi himalajske reke lahko dale kar 40.000 megavatov moči, kar pomeni, da sodi ta azijska dežela po izkoriščenosti vodotokov za proizvodnjo elektrike v sam svetovni rep.

Pripravil Pr. Z.

Laura Silber in Allan Little: Smrt Jugoslavije

(Odlomek)

Knjiga je izšla pri britanski založbi Penguin Books v nizu BBC Books in sodi v izročilo tradicionalne britanske radiodifuzne ustanove, ki svoje televizijske nadaljevanje rada pospremi s knjižnim spremnim gradivom. Samo nadaljevanje so v Veliki Britaniji prvič videli lani jeseni in je v kratkem času obkrožila svet. Pred kratkim je izšla tudi ameriška izdaja knjige z dodanim poglavjem o Daytonu, ki se je zgodil šele po izidu prve izdaje knjige. Laura Silber je balkanski dopisnik *Financial Timesa* z osemletnimi izkušnjami na tem območju, Allan Little pa je bil od leta 1988 dopisnik britanskega BBC s tega območja in je kotrikrat zaporedno vsa bojevališča na območju nekdanje Jugoslavije.

»Miting resnice«

Slovenska pomlad se je umaknila pred vročino srbskega poletja. Po vsej največji republiki Jugoslavije so se milijoni Srbov odpravljali na zborovanja. Zgrinjali so se na te, kot so jim pravili, »mitinge resnice« o Kosovu in zganjali hrup za Slobodana Miloševića. Nastajal je vtis, kot da gre za obnavljanje verskih obredov. Zakrknjeni Milošević je jezdit na valu nacionalizma, ki je preplaval vso Srbijo. Potem ko si je zagotovil absolutno nadoblast nad srbsko zvezo komunistov, se je najprej lotil obeh srbskih pokrajin, nato drobne Črne gore ter na koncu še same Jugoslavije. Vzpon nacionalizma so poveljevali kot preporod dostojanstva. Srbi so bili prepričani, da jim je Milošević po petdesetih letih življenja pod vsiljenim geslom o »bratstvu in enotnosti« spet vrnil njihovo narodno istovetnost, pravico da povedo, da so Srbi. Tisk je njihovo razvnetost še podpihloval. Dnevnik so podvojili in potrojili število privržencev, ki so se udeleževali zborovanj. Naslovji so bili iz dneva v dan večji, sporočila vedno bolj eksplozivna. Po drugih delih države so sejali strah. Videti je bilo, kot da zoper to nihče ne more nič.

Petega oktobra je množica, ki je bila oborožena s trikrotnimi zavoji jogurta in mleka, začela obleganje vodstva srbske severne pokrajine Vojvodine, ki ga je nato še odstavila. Vodstvo je živel v udobju in se je kaj malo menilo za tisto, kar so si mislili v Beogradu. »Jogurtna revolucija«, kot je postala znana kasneje, je bila zaključno dejanje v drami, ki se je bila začela tri mesece pred tem. Usoda vojvodinskega vodstva je bila namreč zapečaten, ko je Miroslav Šolević, možakar, ki je svojo zvestobo dokazal tako, da je vse od leta 1987 dalje na Kosovu zbiral množice in pomagal zrežirati Miloševićev dramatični govor na Kosovskem polju, organiziral zborovanje v pokrajinski prestolnici Novem Sadu. Za Šolevića, medvedje velikega možakarja, je bilo zborovanje velikanski uspeh, prvo v verigi protestnih zborovanj po vsej Srbiji. Toda Beograd je bil mnenja, da je še prezgodaj, da bi zborovanje izkoristili zoper novosadske voditelje. Milošević je tako poslal svojega odposlanca, da bi skupino s Kosovega polja prepričal, naj ne potuje na sever v Vojvodino, kjer so Srbi v zmešnjavi narodnostnih skupin predstavljali več kot petdeset odstotkov prebivalstva. Toda Šolević ni popustil. Miloševići ljudje »so hoteli, da bi nastal vtis, kot da je vse, kar morajo narediti, pritisk na gumb in mi se bomo odzvali na njihov poziv«, je dejal. Tako so se odpravili na pot in nosili s seboj napise, kot so bili »Zaupamo Zvezi komunistov Jugoslavije«, »Dol z ustavo iz leta 1974« in »Mir«. Gesla so bila zaradi svoje preproste privlačnosti bleščeča: »Kosovo je Srbija«, »Vojvodina je Srbija«, »Združeni smo močnejši«.

Šolević na pohodu

Kot je sam priznal, je Šolević storil vse, da bi izzval spopad z novosadskim vodstvom. Ni bil razočaran. Partijski voditelji so si na vso moč prizadevali, da bi prepričali zborovanje. Šli so tako daleč, da so odklopili dobavo vode in električne energije. Poteza je bila slabo premišljena. Nastal je vtis, da vojvodinski voditelji napadajo »zatirane« kosovske Srbe, ki so jih beogradska glasila upodabljala kot mučenike za srbstvo. V demonstraciji solidarnosti so se Srbi iz Novega Sada pridružili svojim kosovskim bratom na pohodu v mestno središče. Ženske so jokale. Ta preizkusni primer je utrdil Miloševićev prepričanje, da so zborovanje odlično orodje za razvnetanje javnega mnenja in za destabiliziranje lokalnih partijskih voditeljev. S takšnim pohodom po

ulicah je lahko spravil na položaje svoje ljudi po vsej Srbiji in v pokrajinah. Šolević je bil čelni človek, tisti, ki ga je javnost spoznala kot organizatorja Miloševićeve protibirokratske revolucije. V ozadju pa je SDV, tajna policija, pomagala spraviti množice iz tovarn in drugih delovnih mest. Spricho utvare, da jim je Milošević zagotovil nacionalno svobodo, v hujškanje množici ni bilo treba vložiti veliko napora.

Desetega julija je Boško Krunić, eden od vojvodinskih partijskih voditeljev, skušal ubraniti vojvodinsko avtonomijo pred prizadevanjem Miloševića, da spravi pokrajino pod svoj nadzor. Med govorom v neki vasi v Sremu je Krunić patetično, kajti bilo ga je strah tistega, kar naj bi se zgodilo, vztrajal pri trditvi, da se ni upiral ustavnim spremembam, ki jih je izsilil Milošević. Priznal je, da so bila pogajanja o spremembah »težavna«, hkrati pa je pozval Beograd, naj konča svoje »nezaslišano prizadevanje«, s katerim so ga hoteli spodnesti z njegovega položaja. Vojvodina si je v resnici prizadevala zaustaviti ustavne spremembe, ki so jih hoteli doseči srbski voditelji. Vendar pa je, boječ se, da bo izzval jezo Beograda, Krunić celo ob tej pozni uri skušal kričati za zastoj na pogajanjih zvrtni na Kosovo. Krunić je Miloševića opozoril na to, da so rodovitne in plodne ravnice Vojvodine za razliko od zvečine uporne albanske pokrajine mirne.

Vsi vemo, da je najresnejši politični problem Jugoslavije

danis izseljevanje Srbov in Črnogorcev s Kosova... Hkrati pa smo prisiljeni odzvali se na neumotelnje obdolžitve. Mi v Vojvodini nikoli nismo zahtevali, da moramo postati republika. Zakaj moramo to nenehno ponavljati, komu in kako dolgo?

Napad na vojvodinsko avtonomijo je bil tudi napad na Krunićev vodilni položaj in kajpada na privilegije, ki jih je prinesla s seboj ta zaposlitev.

Njegov poziv ni ustavil beogradske sramotilne kampanje. Zaman si je Vojvodina prizadevala dobiti podporo v vrstah jugoslovanske partije.

Dole foteljaši!

Petega oktobra 1988 je Mihajl Kertes, po narodnosti Madžar, sicer pa eden od najbolj zvestih Miloševićevih izvrševalcev, spravil peš, z avtobusi in celo na traktorjih množico tovarniških delavcev iz Bačke Palanke v Novi Sad, ki je bil štirideset kilometrov proč. Bombastični Kertes je nanovačil demonstrante iz državnih tovarn v svoji domači Palanki. V predstavi, v kateri so blesteli Kertes, Radovan Pankov in Nedeljko Sipovac, ki so postali naslednja garnitura vojvodinskih voditeljev, je množica, ki je štela kakih 15.000

ljudi², rjovela proti partijskemu vodstvu. Medtem ko so obmetavali skupščino s kamenjem, so ljudje skandirali: »Dolje foteljaši!« Poslopje so opleskali z jogurtom in s tem krstili »protibirokratsko revolucijo«, ki je naredila iz Miloševića najmočnejšega človeka v Jugoslaviji.

V poslopju pa se je vojvodinskih voditeljev začel polasčati strah. Dušan Mitević, vodja beogradske televizije, in Milošević sta spremljala razvoj dogodkov v neposrednem prenosu. Imela sta tudi neposredno telefonsko zvezo z obleganimi funkcionarji. Mitević je dejal, da so močje v pasti preplašeni in da se boje za svoje življenje. Ker so se bali, da bo množica napadla poslopje, so zaprosili za poseg vojske. Beograd je takšen poseg zaustavil. Če bi se vključila vojska, bi voditelji za okopi utegnili zbrati podporo med politiki v drugih delih države, kjer so z naraščajočo zaskrbljenostjo spremljali razvoj. Makedonec Lazar Mojsov, ki je bil tisti čas predsednik, je vojski prižgal zeleno luč. Tudi general Nikola Ljubičić, srbski predstavnik v zveznem predsedstvu, se je presenetljivo strinjal - čeprav je bil eden od Miloševićevih ključnih pomočnikov. Sporočilo v prid posegu je zaustavil drugi partizanski junak iz druge svetovne vojne, general Petar Gračanin, predsednik Srbije, ki je očitno ukrepal po Miloševićevih navodilih. K temu pa je vojska dogodke v Novem Sadu obravnavala v drugačni luči kot tiste v Sloveniji

Beograda, ki je bil jugoslovanska in srbska prestolnica, ne da bi se človek nenehno srečeval z Miloševićevim zaupljivim pogledom. Titova slika je jela izginjati. Z njegovo fotografijo v rokah so ljudje na ducatih zborovanj v naslednjih šestih mesecih prepevali, da je Milošević zamenjal Tita. Srbi so imeli radi Miloševića, ker je obljubil, da jih bo varoval - da bo združil Srbijo, ki jo je ustava iz leta 1974 razkosala.

Črna gora: pohod mladih, pametnih in lepih

Naslednja je bila na vrsti Črna gora. Šlo je za najmanjšo jugoslovansko republiko, ki je imela komaj 604.000 prebivalcev. Kot vse druge republike je imela Črna gora pod Titom svojo lastno osrednjo banko, jeklarno, tovarno aluminija ter akademijo znanosti in umetnosti, vendar pa se je znašla na beraški palici. Delavci so zahtevali višje mezdne in zdelo se je, da je republika zrela za izbruh socialnih nemirov. Razdeljeni na petinideset plemen Črnogorci še vedno vedo, h kateremu od njih sodijo. V izročilo so se predstavljali kot narod vojsčakov, izvirajočih z nedostopnih skalnih vrhov dinarskega pogorja. Med vsemi jugoslovanskimi skupnostmi so bili tisti, katerih zgodovina, vera in istovetnost so bili najtesneje prepleteni s Srbi. Dve izročili sta globoko zakoreninjena v Črni gori - eno predstavljajo Zelenci, ki so za neodvisnost, drugo pa Beli, ki se imajo sami za Srbe in ki hočejo zvezo s Srbijo.

Milošević je vedel, da bo srbska prenova padla na plodna tla tudi v Črni gori. Konec koncev je sam po rodu Črnogorec.

Črnogorska oblast se je zlomila pod pritiskom trojice zborovanj, ki so bila nekaj mesecev vsaksebi, ter spleta gospodarskih in političnih zahtev. Sedmega oktobra, neposredno po vojvodinski jogurtni revoluciji, so se množice protestirajoč pojavile v Titogradu, potem ko je policija uporabila pendreke in solzilec, da bi preprečila demonstracijo železarjev. Potem ko je policijski stotnik ukazal svojim silam, naj naskočijo množico s pendreki, je bilo ranjenih sedem ljudi. Dogodek so potem zlorabila beogradska glasila, ki so črnogorsko vodstvo obdoližila, da je okrutno zatrla izraz narodove volje. Zborovanje se je tako pomaknilo od gospodarske tematike k zahtevam po spremembah na Kosovu. Ta dogodek označuje tudi politično rojstvo Branka Kostića, podpredsednika črnogorskega parlamenta. Kostić, ki je bil pri petdesetih že nekoliko v letih, je množični dejal, da ni prišel zato, da bi si naredil ime, marveč zato, da vidi, kako bi lahko pomagal. V kratkih treh letih je prosrbski Kostić, ki je izpričeval slepo zvestobo, postal predsednik

ostanka Jugoslavije.

Črnogorske oblasti so ostale v sedlu še tri mesece. V tem času se je pojavila skupina mladih črnogorskih komunistov, ki jih je vodil Momir Bulatović, in sprožila odkrit napad na svoje vodstvo. Zavedali so se, da bo ostala njihova kritičnost nekaznovana, kajti njihov varuh je bil v Beogradu. Ko je bil star štirinrtideset let, je Bulatović postal črnogorski partijski šef. Miloševićev nadzor se je zdaj raztezal preko meja same Srbije.

Kaj po Črni gori? Miloševićeva revolucionarna poulična predstava je pretresla jugoslovanski politični establišment. Sedemnajstega oktobra je jugoslovanska zveza komunistov skušala na sedemnajsti seji Miloševića zaustaviti. Predsednik zvezne partije, Stipe Šušar s Hrvaškega, je predlagal glasovanje o zaupnici za slehernega člana politbiroja. Na dani je bilo, da Šušar cilja na Miloševića.

Šušar, kije pred tem Miloševića podpiral, je bil zdaj prepričan, da bi ga morala jugoslovanska partija z glasovanjem postaviti na hladno. Vendar pa je Milošević ugovarjal z utemeljitvijo, da je član politbiroja zato, ker je vodja srbske partije, zaradi česar jugoslovanski organ nima nobene oblasti nad njim. Zaradi te proceduralne špranje so bili partijski voditelji šestih republik in dveh pokrajin rešeni pred ponovnim glasovanjem. Malo dvoma je o tem, da bi Milošević izgubil, če bi ga prisilili, da se podredi ponovnim volitvam v zvezni partiji. Kajti edini kandidat, ki glasovanja ni prestopil, je bil Miloševićev najtesnejši zaveznik in srbski človek v zvezni partiji Dušan Čkrebić. Z glasovanjem proti njemu so jugoslovanski politični voditelji izrazili svoje nasprotovanje Miloševiću. Imeli so sicer dovolj glasov za to, da Miloševića naženejo, vendar pa jim tega niso dopuščala pravila. Jugoslovanska partija ni imela moči, da bi zaustavila tega nekdanjega bankirja, kategera igra je prinašala dobiček.

Dejansko pa je Milošević pravila celo zlorabil, da bi zabeležil še eno točko. Sklicujoč se na pooblastila srbske partije, ki naj bi bila nad jugoslovanskimi, je Milošević rešil tudi ostarelega Čkrebića. Zaradi vztrajanja srbske partije so Čkrebiću vrnilili njegov položaj. S to potezo je Milošević razkril svojo strategijo do jugoslovanske federacije: ko mu je koristilo, se je skliceval na premoč zveznih ustanov nad republikami; če pa so mu tako narekovele njegove koristi, je izjavljaj, da se Srbija ne bo podrejala diktatu federacije. V ostrem in sprevidnem opozorilu je Vinko Hafner, slovenski komunistični veteran in partizan, na odru dvignil prst in s pogledom, uprtim v Miloševića, rekel: »Tovariš Milošević, dobro razmisli o tem, kakšno pot si ubral.«

Beograd čisti

Beograd je z brezobzirno učinkovitostjo opravil vrsto čistk. Politika, imenovana diferenciacija, je bila v polnem teku; vsakogar, od krajevne oblasti do tovarniškega poslovođstva, ki ni bil pripravljen upogniti vratu pred Miloševićem, so pognali. Sedemnajstega novembra 1988 so razpustili vodstvo kosovske partije. Razpokoženje na Kosovu je bilo živčno. Albanci, ki so predstavljali veliko večino pokrajinskega prebivalstva, ki je štelo 1,9 milijona ljudi, so se že pripravljali na to, da poči. Ko so srbska zborovanja postala še bolj mrzlična - ljudje, ki so nosili četniška nacionalistična vojna znamenja, so zahtevali aretacije albanskih funkcionarjev - se je Beograd pripravil na to, da Kosovu odvzame avtonomijo. Srbsko vodstvo je še okrepilo svoj pritisk, medtem pa se je okrepila tudi ljudska podpora

napadanim voditeljem, kot sta bila Kacusha Jashari in Azem Vllasi. Medtem ko se je partijski komite sešel, da bi potrjeval odpuste, ki so jih ukazali v Beogradu, so rudarji zapustili svoje rove v Trepči in se odpravili na petdesetkilometrski pohod v Prištino. Pet dni so skupaj z albanskimi študenti kljubovali temperaturam pod ničlo, ko so se utaborili na prostem pred pokrajinskim sedežem partije, da bi protestirali proti odstranitvi njihovih partijskih voditeljev. Scenarij je spominjal na tistega, po katerem se je odvijala jogurtna revolucija v Vojvodini, le da je tokrat ljudska jeza podpirala lokalno vodstvo in je bila naperjena proti Beogradu.

Ob kozarčuku viskija je Milošević nekaj tednov kasneje vpraševal Vllastja, ali je bil sam v ozadju novembrskih demonstracij. »Hotel je zvediti, kako se je lahko zbralo toliko ljudi in docela presenetilo policijo,« se je spominjal Vllasi. »Povedal je, da policija ni mogla izvolkati, kdo jih je organiziral.«

»Zbrali so se po svoji lastni volji. Sam zagotovo nisem imel denarja, da bi jih plačal in poskrbel za prevoz,« je Vllasi vrnil milo za drago, kar je Miloševića razkačilo.

To so bile zadnje albanske demonstracije, ki so se končale brez prelivanja krvi. Policija je ostala na obrobju. V treh mesecih sta nato vojska in policija uveljavili svoj nadzor nad južno pokrajino. Beograd je s protestom opravił tako, da ga je predstavil kot »protirevolucijo«. Tisk je svaril pred albanskim separatizmom in je opravil z narodom, češ da je primitiven. Intelektualci so se zvezali s politiki ter svarili pred zaroto proti Srbiji, zaroto, ki naj bi se raztezala od Ljubljane do Tirane.

Po vrsti spodletelih začetkov so 19. novembra v Beogradu le organizirali zborovanje vseh zborovanj. Kadarkoli se je Srbija pripravila z drugimi republikami, je beogradsko vodstvo grozilo, da bo spravilo skupaj največje zborovanje vseh članov. Na ta sivi novembrski dan je Milošević svaril svoje rojake: »Nikakor nas ni strah. Sleherno bitko začenjamo z namenom, da v njej zmagamo.« Lokalni tisk je trdil, da se je zbral vsaj milijon ljudi, da bi prisluhnili svojemu voditelju, ki je obetal zmago, pa čeprav se srbski sovražniki v tujini povezujejo s tistimi znotraj države. Ko je pogledoval na morje ljudi pod seboj, je Milošević dejal: »Sleherni narod ima ljubezen, ki večno ogreva njegovo srce. Za Srbijo je to Kosovo. To je razlog, zaradi katerega bo Kosovo ostalo v Srbiji.« Milan Vitezović, pesnik in partijski podrepnik, je skoval izraz: »Zgodil se je narod.« Postal je priljubljena oznaka za narodno prebujanje, ki je pognalo Miloševića na vrhove oblasti, tako da je postal najmočnejši politik po Titu.

(Dalje prihodnjijo)

¹ Telegraf, 9. novembra 1994.
² Ocene se hudo razhajajo - po nekaterih izračunih naj bi bilo navzočih celo 150.000 ljudi.

³ Kertes je imel kasneje vrsto ključnih položajev, od položaja šefa zvezne tajne policije do položaja šefa carin leta 1994 (v državi, ki je pod embargom in v kateri je vsa trgovina tihotapljenje, je to izbran položaj). Drugi pripadnik tajne policije, Jovica Stanišić, se je vzpenjal skupaj z Kertesom. Povzpeli se je do vrha in postal eden od najbolj zaupnih Miloševićevih zaveznikov. Maja 1995 je Milošević imenoval Stanišića za svojega »posebnega odposlanca«, zadolženega za osvoboditev talcev iz vrst OZN.

⁴ Radiša Gačić, drugi predstavnik Srbije v jugoslovanskem politbiroju in človek, ki je bil na osemnajsti seji srbske partije na Stambolicevi strani, je uspešno prestopil glasovanje. Milanu Pančevskemu, Miloševiću naklonjenemu Makedoncu, se je reelekcija s 86 glasovi komajda posrečila. Slavoljub Djukić, izmedju slave i anateme: politička biografija Slobodana Miloševića, Filip Višnjić, Beograd 1994.

France Trebčan: »Ločitev duhov« na Slovenskem (3)

KO BO ZOPET POSIJALO SONCE

Avstrija se spet ureja na ustavni podlagi • Čitalnica v dolini • Birt se obrača po vetru • Ostre razprave v državnem zboru

Ko je februarja 1861 cesar izdal ustavni zakon, tako imenovani februarški patent, in se je Avstrija začela spet urejati na ustavni podlagi, je bil Adam že samostojni odvetnik v dolini. Kmalu po vrnitvi iz zapora se je poročil z Zaliko, lepim dekletom iz ljubljanske trgovske družine. Imela je vitko telo, z oblinami pod nežno, toplo obarvano kožo. Ko jo je prvič objel okrog ramen in jo močno stisnil k sebi, je vedela, da bo njegova.

Zalika se je v dolini hitro privadila in se kmalu znašla sredi razgibanega družabnega življenja, katerega duša je bil Adam. Bila je srečna, ker je dobila moža, ki ga imajo ljudje radi, ker se zna pogovarjati z njimi, pa tudi zato, ker je ni zaklepal med štiri stene. Takoj po obnovitvi ustavnih svoboščin se je vključila v slovenski pevski zbor in v gledališko skupino, brž ko so v dolini dobili dovoljenje zanjo. Bila je med ustanovitelji čitalnice, v kateri so brali slovenske knjige in časopise, prirejali besede, kakor so rekli družabnim prireditvam s slovenskimi govori, petjem, recitacijami in gledališkimi predstavami. Med prvimi so zapeli tudi Jenkovo Naprej zastava Slave. Včasih so povabili tudi Adama, ki jim je kot zaveden narodnjak govoril o oživitvi narodnopolitičnega dela med Slovenci. Preiskovalni zapor, ki se je končal z njegovo moralno zmago, je samo dvignil njegov ugled. Čitalnica je bila sprva, dokler niso sezidali nove stavbe, v birtiji. Gostilničar se je samo muzal, ko mu je Adam rekel, da je dolžnost vsakega zavednega Slovenca, da podpira čitalniške prireditve. Že naslednjega dne je dal postaviti zasilen oder z zaveso, stene je okrasil z zastavami in za žbesedo je vselej pripravil dovolj klopi in stolov, da ni bilo treba nikomur med predstavo stati. Uredil je tudi poseben prostor s kartami, časopisi in revijami, kjer si je Adam

med prvimi ustvaril svoje omizje. Ker so stalni gostje v prostoru radi prebirali časopise in revije ali igrali na karte, so mu rekli kar kavarna, čeprav še daleč ni ustrezala pariškemu modelu salona za shajanje ljudi, ko za ceno ene kave pridobiš še nekaj znanja.

Gostilna je po ukinitvi absolutizma spet dobila novo tablo in na njej nemško-slovensko ime lastnika. Njegova rodbina naenkrat ni bila več tako zanesljivo "ungermansisch", kot še pred leti. Birtinja je sicer še vedno govorila po nemško, ampak samo zato, da bi njeni otroci zaradi nadaljnjega šolanja "echt deutsch" govorili, za domače potrebe pa še slovensko.

Birt je svoje politično prepričanje prilagajal zakonu ponudbe in povpraševanja, pač odvisno od tega, s kom se je pogovarjal. Za Tineta je bil narodnjak, za grajske pa morda celo privrženec nemštva, če se mu je to gospodarsko izplačalo. Navajen je bil na oba pozdrava: "živio" v čitalnici in "hoch" na kaki nemški prireditvi.

"Za našo dolino lahko storim veliko več kot pa takle advokatič," si je mislil birt, hkrati pa prikimal vsaki Adamovi besedi.

Adam je bil vesel, ko je videl, da so zahteve po rešitvi narodnega vprašanja vnovič pognale v bujno rasto. "Zdaj bo jel drug veter pihati," je bil prepričan. Zopet je oživil duh zedinjene Slovenije, čeprav je bilo še daleč do njene uresničitve. V dvorano čitalnice je z geslom "Vse za domovino, omiko in svobodo!" vnašal duh mladostencev. Na prvo mesto je postavil boj za narodne zahteve; vera se mu ni zdela tako v nevarnosti, da bi ji moral podrediti vse drugo. To je povzročilo, da se je kaplan čedalje pogosteje izogibal Adamovi družbi, čeprav sta bila prej skoraj prijateljskih odnosih.

Ko so ga ljudje v dolini hoteli

predlagati za deželnega poslanca, se je Adam najprej lepo zahvalil za zaupanje, potem pa dejal:

"Dokler se v naši deželi volijo poslanci po plačanih davkih in ne po plačani odškodnini, bo malo kmetov imelo volilno pravico. Spet bodo

avtomatično več poslanskih mest..."

Potem je možem razložil vso krivičnost volilnega zakona in njegove geometrije, prilagojene potrebam nemške manjšine. Po njem je prišlo na 29.000 Nemcev toliko poslancev kot na skoraj pol milijon

Poslopje dunajskega parlamenta konec 19. stoletja

zmagovali Nemci, ki imajo več veleposestnikov in več žibljartarjev' in drugih uradnikov po mestih in trgih, s tem pa

na Slovencev z volilno pravico.

Adam ni hotel priznati, da se ne more odločiti tudi zato,

Slovenski poslanec dr. Josip Vošnjak ni imel dlake na jeziku

ker se boji, da bo zapravljal veliko časa za volilno kampanjo in bi se mu nakopičili dolgovi, ki se jih zlepa ne bi več rešil.

Za poslanca je kandidiral šele na drugih volitvah leta 1867, ko so Slovenci nastopili dovolj pripravljeni in so v deželnem zboru na Kranjskem dobili slovensko večino. Odločilno je bilo tudi to, da je Adam našel človeka, ki bo nadaljeval njegovo advokatsko delo in bodo še naprej pritekali stalni dohodki.

"Eh, kje so časi, ko so se v dunajskem parlamentu tako kresala različna mnenja, da so letele iskre na vse strani," je Adam po vrnitvi z Dunaja potožil stalnemu omizju v kavarni. V mislih je imel po-

slanca dr. Smolka, ki ga je leta 1861 osebno spoznal. Takrat je v državnem zboru odkrito in odločno rekel, da s centralizmom in s pretapljanjem narodov po poti absolutizma ne gre več. "Centralizem nas je pripeljal na kraj brezna!" je skoraj zavpil z govornice. Potem je nekoliko utišal glas in dejal:

"Mislimo, moja gospoda, da je takošna velika zgodovinska epoha zdaj pred nas stopila; ker kdo ne bi pripoznal tega duha, ki je predvignil vse evropske narode; to nezadržljivo hrepenenje po državljanski svobodi, po narodni samostanosti... po združenju razterganih sorodnih življenj, po uverjenosti in po izločenju tuje pimesi. Saj vidimo, da so vsled tega hrepenenja države poginile; vidimo, da iz tega hrepenenja izrastle nove države... mislim, da nas je že v svojo sredo potegnili tok te zgodovinske epohe..."

Ko ga je eden od poslancev z medklicem vprašal, če ni to morda separatizem, je pogumno odgovoril:

"Ako se pod separatizmom razumeva hrepenenje za kolikor večjo autonomijo..., potlej imajo prav."

V dvorani so centralisti zaglali velik hrup. Dr. Smolka jih je poskušal pomiriti z besedami:

"Ne bojte se, moja gospoda! Nečemo punta, zanašamo se na razumnost in pravičnost onih, ki imajo našo usodo v rokah!"

Slovenski pesnik in politik dr. Toman Adamu sprva ni bil všeč, ker se je preveč gnal za koncesijo za gorenjsko železnico, ko pa je na seji državnega zbora deklamiral pesem iz Prešernovega Sonetnega venca, se je začel zanimati zanj.

"Radi priznamo, da se mora ohraniti Avstrija," je v razpravi dejal Toman. "Določno in serdno zavrnemo vsako očitano o separaciji, določno in serdno zavračamo vsako podtiko, da iščemo srečo v novi podonavski državi. Verujemo namreč, da so podeljene postave podlaga, ki pot pripravljajo za dosego samostanosti tudi našemu narodu."

Ko mu je nemški poslanec očital, da širi ideje, nevarne Avstriji, je odgovoril:

"Za celoto Avstrije ni nevarnost, ako se upravičijo mnogoverstni narodi..."

(Dalje prihodnjič)

avto

PANORAMA

AKTUALNO

Še je čas, da "pretentate" državo

Ko so se slovenski uradniki uvozniški odzvali na javno kritiko za sprejeto odločitev države, ki je s 1. januarjem drastično zmanjšala dajatve na uvoz rabljenih avtomobilov, so pri resornem ministrstvu zagovarjali tezo, da nas bo takšna odločitev tudi na tem področju ustrezno približala Evropi. Ker pa bi ta evropska "narravnost" državno blagajno osiromašila za "cele" tri milijarde tolarjev (tolikšen naj bi namreč bil delež izpada proračunskih prilivov, ki bi

jih država s svojo odločitvijo izgubila pri pobranih davkih), se je vlada odločila, parlamentu po hitrem postopku predlagati sprejem spremembe zakona o prometnem davku, po katerem naj bi bili uvoženi rabljeni avtomobili obdavčeni enako kot novi: tiste iz delovno prostornino do 1800 cm³ po 20-odstotni stopnji in nad 1800 cm³ po 32-odstotni stopnji.

Ker pa mora vlada spremembe in dopolnitve zakona speljati tako, da njeno odločitev potrdi parlament, vam ostaja še vsaj nekaj dni časa, da jo "pretentate". To lahko storite tako, da šte-

vec novega avtomobila, ki ga seveda morate uvoziti iz tujine, naravnate na 3000 "že" prevoženih kilometrov; to bo zadoščalo, da boste izpolnili homologacijskim zahtevam, ki bodo vozilo, uvoženo na ta način, uvrstili med že rabljena. Tako boste zaslužili kar nekaj tisočakov. Seveda, pri tem mislimo na tisočake, izražene v nemških markah. Ni lepo, da vas kot javni medij pozivamo, da kršite predpise, res pa je, da smo prav v tej rubriki že večkrat opozorili, da zmanjšane dajatve, ki jih je država omogočila za uvoz rabljenih avtomobilov, niso ne v prid države in ne njenih davkoplačevalcev.

Sunnyjev naslednik postavlja nova merila

Ni kaj! Konkurenca na avtomobilskem trgu ne dovoljuje mirnega spanca. Tega se zavedajo tudi pri japonskem Nissanu, ki so z modelom Almera, naslednikom sunnyja, poskušali nekatere konkurente prehiteti, predvsem pa obdržati korak z njimi. Za paleto avtomobilov almera bi lahko zapisali, da jim na pod-

ročju prostornosti ni kaj očitati, še več, če smo natančni, ta Nissanov novinec nekatere svoje konkurente na tem področju celo prekaša. Seveda to velja za prostor, ki je namenjen potnikom, manjšo konkurenčno sposobnost pa mu je mogoče pripisati, upoštevajoč prtljažni prostor, če ima ta za kupca poseben pomen. Primerjava almera z že vsem znanim Volkswagnovim golfom kaže, da ta Nissanov novi

model nima takšnih novosti, ki bi mu zagotavljale, da bi lahko golfu kot konkurentu lahko kazal "hrbet".

Seveda so primerjave povsem nepotrebne za vse tiste, ki so se tako ali drugače odločili postati lastnik vozil iz Nissanovega programa. Ker je zanje prav gotovo pomembnejše, med katerimi modeli lahko izbirajo in za kakšen denar, smo se odločili te podatke zbrati pri uradnem slovenskem zastopniku teh vozil.

Novosti v letu 1996

Mesec februar

ALFA ROMEO	146 TD	
	145 TD	
AUDI	A4 Avant	
BMW		
CHRYSLER		
CITROEN		
DAEWOO		
DAIHATSU		
FERRARI		
FIAT		

FORD	x
MARUTI	x
HONDA	x
HYUNDAI	x
JAGUAR	x
KIA	x
LADA	x
LANCIA	x
MAZDA	x
MERCEDES-BENZ	x
MITSUBISHI	x
NISSAN	x
OPEL	x
PEUGEOT	x

PORSCHE	x
RENAULT	x
ROVER	MG F
SAAB	x
SEAT	x
SUBARU	x
SUZUKI	x
ŠKODA	x
TOYOTA	x
VOLKSWAGEN	x
VOLVO	S 4 (ali v marcu)

Legenda:

x ni novega avtomobila

Izbor modelov

Sedaj lahko izbirate med modeli Almera z 1.4-litrskim in 1.6-litrskim motorjem s tremi, štirimi ali petimi vrati, z različno opremljenostjo in seveda med navadno ali metalno barvo. Osnovne podatke o zmogljivosti obeh modelov in njuno ceno navajamo v preglednici:

Osnovni podatki

ALMERA	1.4 LX 3v	1.6 GX 3v
prostornina cm ³	1392	1597
moč motorja kw	64	73
pospešek 0-100 km/h	12.6 s	9.6 s
poraba mesto 1/100 km	8.0	8.6
poraba 90 km/h	5.2	5.5
poraba 120 km/h	6.6	7.2
cena DEM	24.900	28.820

PANORAMA

Artur je končno dobil svojega brata.

V petek smo v Sloveniji dobili idealnega slovenskega politika Peterlovška, ki je javnosti napovedal, da bo njegov vladni kabinet od sedaj naprej le še tehnična vlada. Tako sta se Peterletov Lojz in Drty prejšnji teden odločila, da je treba zaustaviti levico. Treba je! In če se oba kaj skupaj odločita, to tudi delata. Posledice so vidne. Kocjančičeva Združena lista je odletela iz koalicije, 450.000-glava množica upokojencev z levičarskim rodovnikom (vsi so bili namreč rojeni in so delali bolj ali manj v času trajanja komunizma) pa tudi ne bo več dolgo afen guncala s svojimi visokimi pokojninami. Če bi se tako nadaljevalo, pravi Peterlovšek, bi že letos razpadel finančni sistem v državi, v naslednjih dveh letih pa bi lahko propadla tudi država. Veda, imenovana državno upravljanje denarja, je obema zaustavljalcema levice dobro znana, saj sta oba že bila ministrska predsednika. Drty je imel

to srečo, da je to zgodbo od zgoraj, torej znotraj same "proračunske vreče", opazoval že v bivši Jugoslaviji. Zato je za osvežitev spomina še kako dobrodošla zgodba iz pred treh, štirih let, ki se je v različnih variantah ponavljala vse do danes in je šla nekako takole:

"Ko je pred leti (takrat, ko je Drty zamenjal Lojza na stolčku predsednika vlade) neki novinar pokukal v zaupne proračunske dokumente, se mu je kar zvrtilo: tisto kar je videl, je presešlo tudi najbolj bujno domišljijo. Neki izkušeni delegat še v tedanji skupščini, ki je pristostvoval temu 'razodetju', mu je takoj nudil moralno pomoč: 'Pomiri se, sinko. Tega ne boš nikoli razumel.' Pravijo, da se je takrat zvrtilo tudi Drtyju, ko sta s svojim strankarskim kolegom odprla blagajno finančnega ministra, in to se-

mogel? Že od samega začetka sem opozarjal, da bo naša osamosvojitve drag špas in da si bo treba naliti čistega vina. Vendar so vsi to z dragim špasom po svoje razumeli. Pride, recimo tankist Janez, ki je na banketu v Holly-day Innu videl imenitne straniščne školjke, in pravi, da hoče prav take. Njegovi fantje že ne bodo slabše srnali kot zagamani turisti, ki so med vojno jedrno popihali iz Slovenije. Potem pride Igor, prav nič kriv, če so mu dva mejna prehoda postavili na napačnih krajih; kaj morem, dam mu denar, naj ima svoje veselje s temi rečmi."

"Tisti pa, ki so izgubili oblast, so se pa navadili postati oblastniki, se bodo morali navaditi zdaj postati opozicija. Ta opozicija, ki sedaj nastopa, se bo močno okrepila in bo nova mnogo hujša, kot je bila prejšnja. Odslej bo za vse kriv Peterlovšek, ne več posamezni ministri, kajti oni bodo samo tehnično orodje stroke."

Tipično za človeka in politika, ki se nauči vladati v enem dnevu. In morda je to osnovni razlog pri Drtyju, da je pravi človek za partnerja tisti, ki nikoli ni ničesar naredil in ki ga nihče po ničemer ne prepozna. Zato bo tudi ubogljiv in bo moral dokazovati svojo zvestobo (kot to počenja iz

premier in sedanji veliki prijatelj Drtyja, Lojz, navajen delati precej po domače. Kasneje tudi kot zunanji minister. Bil je brezbrizen do zakonov, v kadrovskih kombinacijah je bilo važno, da so "naši" ljudje, njegove ideje pa so bile vedno preveč preproste, površne in napačne.

ce, ker mora tako ali tako imeti pri sebi vedno naročilnice ali pa evrocart. On bo moral govoriti angleško, on poznati Old Šurehanda, on biti ena veliki šef, on vse vedeti.

Skratka, s Peterlovškovo vlado je desnica dobila. Če je bil doslej vodja linije jogurtov v ljubljanskih mlekarinah levičar, bo jogurte poslej vodil tisti, ki je nasprotne barve. Sprememba oblasti bo temeljita. Zaradi tega, ker bo sedaj vladala vlada Peterlovška, kruh ne bo prav nič cenejši. Revščina ne bo rekla v mnogih slovenskih domovih: adijo in odšla. Nekaj časa bo vse po starem, samo ministri bodo novi. Še starih se nekaterih nismo navadili, pa se bomo morali učiti imen novih.

Pojavili se bodo novi obrazi na malih zaslonih. Nova prizadevanja ljudi, da bodo prilezli čim bliže veljakom. Prihaja čas "brilantine"; ljudje ne gledajo, koliko porabijo, le da je mazanje glave tako uspešno,

PETERLOVŠKOVA VLADA

Drty in njegov kolega ga gledata s čedalje več sočutja. Dule se nekoliko potolaži in korajžno nadaljuje: "Krona vsega pa je Lojze! Ves sladek je prihajal v mojo pisarno, enkrat zavoljo Slovenca, drugi zaradi kakšnega pevskega zbora. Če sem kaj pomišljal, je začel moliti, pridigati, peti, igrati na harmoniko, samo da je dobil denar. No, potem pa mi pride nekega dne ves zvišen, niti pogleda me ne, samo zagrmil

dneva v dan Arnold). Sicer pa bomo to kmalu videli, pri zunanji politiki, odnosih z Italijo, uvajanju verouka v šole in še čem, kako sta se nova koalicijska partnerja poenotila.

Skratka, sedaj ko se je vzpostavila zgodovinska Peterlovškova os, bodo v vladne prostore delavci selitvenega servisa ponovno najprej namestili klečalnike, kadilnice, kropilnice, za začetek 50 litrov poslednjega olja (posebej zapakiranega v četrtlitrski steklenički za rum), hostije v zavitkih po 100 komadov, uokvirjeno Lojzkovo fotografijo, narejeno pri zadnjem obisku pri papežu, in še kaj. Za šefa kabineta Peterlovškove vlade sta dva kandidata, in sicer: Lidija Hren iz nacionalke ali pa Tadeško iz TV 3. Nepozabni so namreč nastopi in srčni izlivi žalosti Lidije ob umiranju TAM-a. Zato se Lojz vedno znova razveseli, če TV dnevnik vodi Lidija - spet je pobralo enega od slovenskih velikih podjetij.

Zanimivo bo tudi, kako se bodo Drty in drugi Eldeesovci navadili na jutranjo molitev Lojza, ki gre takole: "Oče naš, požagaj nam vsakdanji hlod in odpusti jim naše in njihove dolge prste, tako v nebesih kot v gozdovih in podjetjih... Amen."

Za šoferja službenega avtomobila bo imenovan eden od ministrov brez listni-

da veljakom zležeš do dvanajsternika, potem si dober.

Tisti pa, ki so izgubili oblast, so se pa navadili postati oblastniki, se bodo morali navaditi zdaj postati opozicija. Ta opozicija, ki sedaj nastopa, se bo močno okrepila in bo nova mnogo hujša, kot je bila prejšnja. Odslej bo za vse kriv Peterlovšek, ne več posamezni ministri, kajti oni bodo samo tehnično orodje stroke. Gospod bo nazadnje pokazal, kaj zna. Ali zna vladati? Zna povzdigniti glas nad svojimi ministri in tudi nad ljudstvom? Ljudstvo čaka in ugiba, treba bo kaj delati in ne samo govoriti in interpretirati makroekonomske kazalce. V samem vrhu vladne oblasti bodo pribiti na križ. Drty na srednjega, in že smo tam, ko ni več pomembno, kateri popredsednik bo levo ali desno od njega. Če sledimo svetopisemskim markacijam, je bil desni razbojnik boljši od levega, ki mu je bilo ime Baraba. Stanje in razmere zadnjih let pri nas so pokazale, da gre za veliko svetopisemsko zmoto - vsaj v našem slovenskem primeru. Zato je vprašanje, kdo bo jutri desni in boljši na levi? Na treh križih dva odrešenika (Lojz in Drty)? Sta res pripravljena umreti za nas? Ali jima je samo všeč, da sta razpeta in izpostavljena?

To bomo kmalu videli.

Sultan

"Skratka, s Peterlovškovo vlado je desnica dobila. Če je bil doslej vodja linije jogurtov v ljubljanskih mlekarinah levičar, bo jogurte poslej vodil tisti, ki je nasprotne barve. Sprememba oblasti bo temeljita. Zaradi tega, ker bo sedaj vladala vlada Peterlovška, kruh ne bo prav nič cenejši. Revščina ne bo rekla v mnogih slovenskih domovih: adijo in odšla. Nekaj časa bo vse po starem, samo ministri bodo novi. Še starih se nekaterih nismo navadili, pa se bomo morali učiti imen novih."

veda ne zaradi ostankov sendviča in načete buteljke, ki jo je Dule tam pozabil. Tudi njegove umazane nogavice, ki jih je očitno zalučal kar v blagajno po eni od tekem vlade z Zlato selekcijo, niso bile krive za šok. Smrdelo je - in to hudo smrdelo - nekaj drugega.

Duletu je pozneje, ko jima je skušal pojasniti stvari, šlo kar na jok: »Kaj pa sem

mogočno: "Dule, daj kombinacij!" "Kakšno kombinacijo?" se začudim. "Kombinacijo blagajne, butelj!" "Ampak..." "Nič ampak! Daj kombinacijo in pika. Če bo kaj narobe, bo že moj prijatelj Helmut uredil. Ali Caritas. Kot finančni minister bi že lahko ugotovil, da si ne išči prijateljcev med režeži."

Iz te zgodbe se vidi, da je bil nekdanji

Minister je del vlade in je del neke stranke, obenem pa je uradnik. Pri nobenem ministru se vse troje ne poseči.

Tudi če je minister samo uradnik, je tisto, kar počne, prejkoslej politika. Če bi bila vsa vlada tehnična, bi morda človek lahko še verjel, da je sestavljena iz tehničnih ministrov.

Vendar prej bi rekel: če ena od strank zapusti vlado, v vladi pa ostaneta dve od prejšnjih članic koalicije, potem ministri, ki ostanejo, pa če so njihovi nazori in delovanje še tako v smislu stranke, ki jih je postavila, postanejo pač člani vlade drugačne koalicije. No, ker govorim o konkretnem problemu in ker so ministri odstopili in so torej samo ministri v odstopu, oziroma samo še vršilci dolžnosti, oziroma so samo ministri v tehničnem smislu, se nam prikažejo trije problemi.

Prvi: ostalih dveh članic koalicije kultura, znanost in sociala takoalotako ne zanimajo, zato sta preprosto za to, da ta področja pokrijejo apolitični vršilci dolžnosti.

Druga možnost: LDS in SKD imata toliko idej, kako

Francěk Rudolf:

Praktični fundamentalizem

Kaj je to minister?

ta področja urediti, da se bodo njuni kandidati takoj spopadli za ta mesta.

Tretja možnost: Združena lista socialnih demokratov meni, da se na teh področjih v sistemu, kakršen je, ne da ničesar narediti, in upa, da si bo kaka nova stranka s kulturo, znanostjo in socialo nakopala jezo volivcev.

Četrta možnost: Združena lista je odšla iz vlada, ker v pragmatično tržno usmerjeni vladi ni bilo prostora za njene optimistične socialne opcije. In ker je začela stranka svoje lastne ministre doživljati kot tuje politične akterje, spreminjene in utopljene v kontekstu vlade, se jih je pač znebila. Vendar, tu postane zabavna LDS in SKD menita, da sta že tako socialni in demokratični, zakaj bi skrivali izraz,

tako komunistični, da je čisto vseeno, če so ministri Združene liste kar lepo njuni ministri. Ker stranke v slovenskem parlamentu že preizkušajo, kako je, če si med sabo prevzemajo poslanice. Zakaj bi bilo tako nezanimivo prevzemati si ministre? Končno smo vsi Slovenci. In vsi otroci socializma in samoupravljanja. Kar je po mojem mnenju potrebno vsakdan vsakomur ponoviti. In Ne-evropejci. Kar si tudi moramo vsak dan ponavljati.

Po letu devetdeset se je sistem dramatično menjal. Hierarhičen in dovolj avtoritar model uprave je to. Minister ima ogromne pristojnosti. Kot se je pokazalo v primeru Tajnikar. Ne sicer tako ogromne, da bi

lahko brez težav posloval z rusko mafijo. Vendar, kot se je pokazalo v mnogih drugih primerih v zadnjih treh vladah, dovolj velike, da spravi ljudi iz svoje stranke na ustrezna mesta in da o svojem področju razmišlja na specifičen način svoje stranke.

Povedati si moramo, ravno ob dogodkih zadnjega tedna, da je naš sistem strankarski, da so stranke izrazito politične grupacije, pa če so se že dovolj razvile ali ne, in da so ministri izrazito politične figure in da ravno kot izrazito politične figure lahko učinkujejo mnogo ostreje in hitreje, kot bi sicer.

Ne preostane mi drugega kot ugotoviti, da je koalicijska, ki vseeno pred rokom razpade, pa če po za službi katekole strani, bila torej vseeno preheterogena, preveč sestavljena v smislu pomirjevanja, v smislu začasnega premirja med izredno razklanjeni strankarskimi ali še bolj ideološkimi opcijami.

Če je Združena lista začela sedem mesecev pred volitvami zatrjevati, da z LDS-jem in SKD-jem nima nič

skupnega, je vprašanje, ali je pri tem zatrjevanju lahko vsaj minimalno prepričljiva. SKD že tri leta zagotavlja svoji volilni bazi, da nima nič z Združeno listo. Vendar če res ni imela nič z Združeno listo, zakaj bi potem zdaj Združena lista bila nezadovoljna in zakaj bi odšla? Kaj pa, če je stvar veliko hujša in med SKD in ZLSD sploh ni dovolj velike razlike? Kaj bodo potem rekli eni in drugi volivci?

LDS je vsa tri leta in več deloval kot stranka, ki je pač potrpežljiva z ZLSD in SKD. Ki je pač primerna za različne koktejle. Ki je pač dovolj liberalna, da prenese tudi manj liberalne partnerje. Vendar če je stranka tako liberalna, da ima lahko ministre tudi iz stranke, ki je ne more več prenašati, potem se nam razkrije kot zgolj pragmatična združba kakršnihkoli politik. Če je katerakoli stranka lahko z LDS in SKD v koaliciji, potem nikjer ni rečeno, da ne bi katerakoli stranka tudi zatavala v koalicijo, se pravi v aktualno vlado.

Naslednje vprašanje: ali se spleča biti minister, pa tudi za štirinajst dni?

Odgovor je jasen.

Tudi vlada za nekaj mesecev je lahko učinkovita vlada, kaj šele minister za nekaj tednov. Ali celo za štirinajst dni. Kljub temu, da so pravila igre v različnih državah različna, menim, da je najbolj važno, da imamo državo, kjer bo vlada vedno morala izražati največji tisti hip možni politični naboj parlamenta. Z drugimi besedami: kaj naj mi pomagajo ministri, če so nevtralni. Tehnični. Prilagodljivi. Minister je zato minister, da nosi s sabo svoj političen koncept, predvsem pa idejo, kako ga bo vsaj deloma in vsaj postopoma udejanjil.

V treh slovenskih vladah so ministri postajali bolj in bolj zanesljivi. Presejavanje ministrov je prineslo rezultat: so primernejši za tisto, kar počnejo. Čeprav se da prav gotovo vedno najti še primernejše. Z vsako stranko, ki zapuša koalicijo in vladno orbito, pa se občinstvu jasno prikazuje, kako se številno političnih možnosti v Sloveniji hitro in zanesljivo krči.

Obetamo si lahko manj strank. Vendar močnejših.

ZDAJ PA DO KONCA!

»Sporočilo javnosti št. 3«, objavljeno v prejšnji številki DE, je to nedvoumno: »če bodo tisti, ki so jim pri srcu načela pravne zave in svobode tiska«, še naprej zavračali uresničevanje določil kolektivne pogodbe, bodo novinarji celotne RTV Slovenija v torek, 27. februarja, opolnoči začeli stavko, ki bo trajala do uresničitve avtorskih zahtev.

Kaj pravzaprav zahtevajo? »Nič drugega, da ne bo kakšne pomote, zgolj in samo spoštovanje kolektivne pogodbe za poklicne novinarje!« nam je povedala predsednica sindikata radijskih novinarjev Ljubljani in članica stavekovega odbora RTVSA Alenka Terlep, ki jo slušalci Radia Slovenija poznajo iz specializirane področja sindikatske in plačne politike.

Med stavkovnimi zahtevami so v prvem mestu kajpak plače. »Po kolektivni pogodbi za poklicne novinarje je bila izhodiščna plača decembra lani 'vredna' 53.723 tolarjev bruto, na celotnem RTV Slovenija je znašala 43.782. No, resnično je ljubito ta razlika ni tako očitna, kot se zdi na prvi pogled, ker so razmerja med posameznimi tarifnimi razredi pri nas nekoliko višja kot v kolektivni pogodbi. Vendar to ne spremeni dejstva, da sodijo novinarji RTV Slovenija med najmanj cenjene v državi. Če se menda godi le še kolektivna na Slovenscu,« je Terlepova prepričana. »Zato poleg izplačevanja plače skladno z izhodiščno plačo KP zahtevamo tudi usklajitev razredne razvrstitve novinarjev s tarifnimi razmerji iz 44. člena kolektivne pogodbe za poklicne novinarje. Da bo enkrat za vselej redno na tem področju, skratka...« S tretjo stavkovno zahtevo – zahtevam pravic samostojnih novinarjev v skladu z drugim odstavkom 44. člena kolektivne pogodbe za poklicne novinarje –, so se zavzeli za

kollega, ki sodelujejo z RTVS. Vodstvu predlagajo, da bi tem do konca januarja ponudili pogodbo o rednem sodelovanju, v katerih bi bile njihove pravice urejene na isti ravni kot pravice zaposlenih tudi glede rednega dopusta in regresa za letni dopust, študijskega dopusta in nadomestila plače za čas odsotnosti zaradi bolezni. Dalje mu predlagajo, naj zahteva inšpekcijo za delo pri ministr-

Radijska novinarka Alenka Terlep (desno) bo v teh dneh spet pred hudimi preizkušnjami. Njena kolegica s TVS Jasna Krlič (levo), ki je na porodniškem dopustu, ji gotovo ne zavidava...

stvu za delo, družino in socialne zadeve za mnenje o upravičenosti vnašanja konkurenčne klavzule v omenjene pogodbe; dotlej pa konkurenčne klavzule naj ne bi veljale. Za četrto, zadnjo zahtevo – oblikovanje normativov za normalno no-

vinarsko delo in meril za ugotavljanje kakovosti novinarskega dela – je stavkovni odbor postavil rok: do 29. februarja 1996. Dotlej naj bi jih RTVS sprejela, uporabljati pa naj bi jih začela z marcem. Na predlog sindikata naj bi delež sredstev za nagrajevanje delovne uspešnosti novinarjev v masi za novinarske plače znašal najmanj 5 odstotkov.

»S temi zahtevami smo skušali prvič prodreti 22. januarja, torej že dan pred napovedano stavko novinarjev Radia Slovenija. Ker pa so se naša pogajanja z vodstvom znašla v slepi ulici in ker naše zahteve živo zadevajo tudi kolege s televizije, smo se na pobudo

izvršnega odbora Sindikata novinarjev Slovenije 23. januarja soglasno odločili za stavko celotnega RTVS,« je pogovor zaključila Alenka Terlep, mimogrede pa dodala, da bi predsednik SNS Venčeslav Japelj odstopil, če

Stavko, ki naj bi jo 23. januarja začeli novinarji Radia Slovenija, so med prvimi podprli Zveza svobodnih sindikatov Slovenije, Konfederacija sindikatov 90, Fides in Sindikat cestnega prometa Slovenije (Pergam) ter sindikata novinarjev Dela in Delavske enotnosti. »Znotraj RTVS pa nas, zanimivo, ni podprl noben drug sindikat, čeprav smo jih s pismom o dobrih namerah obvestili, da se nikakor ne bomo pogajali na njihov račun,« je povedala Terlepova.

Solidarnost s kolegi z RTVS je v imenu 400.000-članske Mednarodne novinarske federacije (IFJ) izrazila tudi namestnica generalnega sekretarja Bettine Peters iz Bruslja, ki je pozvala vodstvo RTVS, naj spoštuje dogovor o novinarskih plačah in se o tem pogaja s sindikatom.

Predsednik Društva novinarjev Slovenije Marjan Sedmak pa je v pismu podpore opozoril na odgovornost vodstvo RTVS, »ki je s svojo večmesečno pasivno držo v veliki meri prispevalo k naraščanju konfliktnosti v odnosih med obema socialnima partnerjema. Vendar pa v tej zvezi ne moremo spregledati prav nič manjše odgovornosti slovenske vlade zaradi njene pasivne drže, ko gre za reševanje eksistenčnih vprašanj javne radiodifuzije in ko gre za oblikovanje občil parametrov medijske politike v Sloveniji. Še posebej pa DNS opozarja na dejstvo, da je novinarski poklic v Sloveniji pod tako hudimi pritiski papperizacije, da pomeni to stanje že spodkopavanje svobode tiska kot človekove pravice in kot enega od osrednjih temeljev delujoče demokracije.«

se ne bi odločili za ta korak. Stavka novinarjev celotnega RTVS – od Kopa do Maribora – se bo torej začela 6. t. m. ob 00.00, trajala pa bo do uresničitve omenjenih stavkovnih zahtev.

D. K.

KAJ DELAJO

V republiških odborih

Sindikat gozdarstva

Po čem smo

Količnik možne rasti plač v skladu s 3. točko Dogovora o politiki plač in drugih prejemkov zaposlenih v gospodarstvu (Ur. l. RS, št. 22/95), ugotovljen na podlagi podatkov o rasti cen na drobno v obdobju oktober-december 1995, znaša 1,020 (Ur. l. RS, št. 2/96). Upošteva se ta količnik, so izhodiščne plače po kolektivni pogodbi za gospodarstvo v obdobju januar-marec 1996 takšne:

Tarifni razred	Izhodiščna bruto plača	
	A	B
I.	53.957	53.957
II.	59.353	78.777
III.	66.367	90.108
IV.	73.921	96.043
V.	83.633	98.741
VI.	99.820	104.137
VII.	113.310	129.497
VIII.	134.893	153.777
IX.	161.871	184.533

Marjan Ferčec, sekretar

SINLES – Sindikat lesarstva

Izhodiščne plače januar-marec 1996

Tarifni razred	Izhodiščna bruto plača	
	A	B
I.	44.060	44.060
II.	48.466	48.466
III.	54.194	54.194
IV.	60.362	60.362
V.	68.293	68.293
VI.	81.511	81.511
VII.	92.256	92.256
VIII.	110.150	110.150
IX.	132.180	132.180

Marjan Ferčec, sekretar

Sindikat delavcev gradbenih dejavnosti Gremo smučati!

Komisija za šport in rekreacijo pri SDGD in sindikat SGP Zasavje Trbovlje – obema predseduje neutrudni Rudi Tomše – bosta v sodelovanju z Ingradom, gostinstvom Celje, 24. februarja na Rogli organizirala tradicionalne, letos že 33. zimske športne igre SDGD Slovenije – SIG 96. Na sporedu bosta veleslalom in smučarski tek.

Prijave za SIG 96, na katerih smejo sodelovati vsi člani SDGD, pošljite najkasneje do 10. februarja 1996 na naslov: Splošno gradbeno podjetje Zasavje, 61.420 Trbovlje, Savinjska cesta 15 (Rudi Tomše). Hkrati s prijavo morate na žiro račun SGP Zasavje Trbovlje, OO ZS, št.: 52700-678-60132 položiti še štartnino, ki znaša 1.000 tolarjev na tekmovalca.

Če bi radi izvedeli še kakšno »podrobnost«, pokličite Rudija Tomšeta na številko (0601) 27-055. Pa nikar se ne obotavljajte...

D. K.

SDDO – Sindikat državnih in družbenih organov

Podpisali pogodbo o pogojih dela sindikata v UIKS

Na konferenci sindikata Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij (UIKS) so bili poleg predsednikov sindikata prisotni vsi upravniki in direktorica UIKS pri Ministrstvu za pravno sodstvo. Po več kot enoletnih prizadevanjih je bila podpisana pogodba o pogojih dela sindikata v UIKS, kar bo omogočalo tvornejše sodelovanje med njim in vodstvom.

Direktorica je v obširni informaciji sindikat seznanila s sklepi Računskega sodišča RS glede obračunavanja dodatka na podlagi zavarovalne dobe s povečanjem, jubilejnih nagrad, boleznin, odpravnin, dodatka za posebne pogoje dela. Sindikat je ocenil, da bo potrebno od Računskega sodišča zahtevati sklepe z obrazložitvijo in ugotovitvijo, kakšno vlogo ima lahko sindikat pri oblikovanju pripomb na poročilo Računskega sodišča – neposredno ali preko posameznega delodajalca. Bistvo sklepov Računskega sodišča je v tem, da bodo delavci od februarja prejeli za nekaj odstotkov nižje plače.

Čigav bo Barbat?

ROS je 31. januarja prejel sporočilo generalnega sekretarja vlade, da bo pogovor o lastniškem statusu, gospodarjenju in upravljanju počitniškega objekta Barbat na Rabu, ki je bil do leta 1980 lastnina SDDO, organiziran z direktorjem Šervisa skupnih služb vlade.

Pogovor s predstavniki vlade o pismu ROS 12. 12. 1995 pa bo prihodnji teden.

Drago Ščernjavič, sekretar

V drugih sindikatih

KOSINUS – Konfederacija sindikatov uslužbencev Slovenije

Rojstvo nove sindikalne konfederacije

V »Vrtnici« hotela Holiday Inn v Ljubljani sta predsednik Konfederacije sindikatov delavcev zavodov Slovenije (SI ZA) Janez Crikvenčič (v sredini levo) in predsednik Sindikata delavcev bank in hranilnic Slovenije (SBS) Drago Jurenc (v sredini desno) svečano podpisala akt o ustanovitvi Konfederacije sindikatov uslužbencev Slovenije (KOSINUS), ki naj bi »znotraj sindikalnega pluralizma« učinkoviteje uveljavljala temeljne interese skoraj 8.000 uslužbencev bank, hranilnic, inštitutov, zavodov in drugih ustanov. »Podpis akta o ustanovitvi Kosinusa je plod dolgoletnega sodelovanja med obema sindikatoma,« sta domala v en glas povedala predsednika obeh sindikatov, ki bosta navznoter delovala avtonomno, navzven pa družno. Na vprašanje, ali se nam po združitvi obeh sindikatov v Kosinus v Sloveniji obeta še peta sindikalna centrala, nista odgovorila nikalno. »Vsekakor pa si bomo prizadevali za pridobitev reprezentativnosti, s čimer bi si lahko utrlj pot v ekonomsko-socialni svet...«

Ustanovna skupščina nove sindikalne konfederacije naj bi bila čez mesec dni.

D. K.

NA POTEZI SO SODNIKI

Kot kaže, se bo po dobrem poldrugem mesecu natezanj črno-bela lastniška »tragikomedia zmešnjav« le začela razpletati: delavcem Tergusa je namreč do prejšnjega petka uspelo prepričati vse tri lastnike podjetja, da so se podpisali na njihov predlog za začetek tečajnega postopka. Dokument so kajpak takoj odnesli k svojemu sodniku, ki bo zdaj na novomeškem sodišču predlagal začetek tečajnega postopka.

»Le tako bomo lahko prišli do svojih pravic na zavodu za zaposlovanje,« je to potezo znova opravičil Franc Panjan, predsednik odbora delavcev in stavekovega odbora Tergusa, in pojasnil: »Za nas je to edini izhod, saj smo brez denarja in do vratu v dolgovih. Najbolj plačo smo namreč dobili avgusta lani...«

S pridobitvijo teh podpisov so torej odpadli vsi zapleti okoli tečaja. Dolenjska banka kot največja upnica Tergusa je stavekovnemu odboru namreč sporočila, da ne namerava začeti tečajnega postopka za Obrt predhodnico Tergusa, za Tergus pa le pod pogojem, če ga bodo družno predlagali oboji –

sprva naprtiti na pleča delavcev, češ »saj so vendar oni zainteresirani za stečaj«; v petek pa so se le premislili in pristali na plačilo. Zakaj tolikšen preobrat? Najbrž zaradi razmišljanj lastnikov Tergusa, da bi prodano

delavci in solastniki. Potrebno je bilo zbrati le še denar, potreben za uvedbo postopka. Lastniki so nameravali to breme

Obrt (predhodnico Tergusa), ki je last Dolenjske banke, nekako spet oživili in nadaljevali proizvodnjo v istih prostorih...

D. K.

KONEC ANARHIJE?

»Našim trgovcem je več do tovarnarjev kot do časti; zlasti na območjih, kjer so imeli pretekli svoji prodajalni odprto celo ob dnevu državnosti!« S temi besedami je podpredsednik Lado Rožič začel tiskovno konferenco Sindikata delavcev trgovine Slovenije (SDT), na kateri so predstavili »problematično obratovalnega časa v dejavnosti trgovine.«

Ker smo omenjeni dokument pobudili in sklepi vred objavit v prejšnji številki DE, najkratkrat ponovimo le nekaj podatkov iz ankete, ki jo je med svojim članstvom izvedel SDT: kar 63 odstotkov tistih, ki so doslej že odgovorili na vprašalnik (27% vseh naprošenih), je za ukinitve obratovalnega časa ob nedeljah in praznikih (12 odstotkov jih je proti,

25 odstotkov pa je neopredeljenih); še več pa jih soglaša z mnenjem, da nered in anarhija na tem področju zahtevata odločnejše ukrepe oblasti, delodajalcev in sindikatov. »Nič čudnega, če vemo, da v dejavnosti trgovine ta čas posluje nekaj več kot 12.800 pravnih subjektov, ki zaposlujejo že čez 56.000 delavcev – pretežno žensk, med katerimi je tudi veliko mater z majhnimi otroki,« je rezultate ankete analiziral sekretar Sandi Bartol in dodal: »V SDT seveda ne nasprotujemo dežurstvom ob sobotnih popoldnevih in nedeljskih dopoldnevih. Nedopustno do delavk in delavcev pa se nam

zdi, da so lahko odprte prav vse prodajalne, če se tako odločijo njihovi lastniki. Zdaj veljavni pravilnik jim to namreč omogoča.«

Zato je SDT sklenil predlagati združenju za trgovino pri GZS, Zvezi potrošnikov Slovenije in ministrstvu za gospodarske dejavnosti, naj družno z njimi oblikujejo posebno »delovno skupino zainteresiranih partnerjev«, ki bi pripravila zasnove novega pravilnika o obratovalnem času, hkrati pa natančno opredelila, kaj je pravzaprav dežurstvo. Kot smo zvedeli, je državni sekretar za trgovino v ministrstvu za gospodarske dejavnosti Davor Valentincič z zadovoljstvom

sprejel pobudo SDT in napovedal skorajšnji začetek priprav za oblikovanje novega pravilnika o obratovalnem času.

»Da bo tudi pri nas naposled tako, kot je v zahodnih državah običajno,« bi dodal podpredsednik SDT Lado Rožič in argumentiral: »Med našim obiskom v Furlaniji-Juljski krajini so nam naši gostitelji povedali naslednje: pri njih določa obratovalni čas župan, kontrolira pa ga policija; in če še tretjič zaloti kakšnega kršitelja, ta ne v tem kraju ne v tej občini nikoli več ne bo mogel imeti svoje trgovine...«

D. K.

Delodajalci debatirali o plačni politiki

DOBIČEK IN RAZVOJ IMATA PREDNOST

Dva meseca pred iztekom veljavnosti sedanjemu dogovoru o plačah partnerji v socialnem dogovarjanju, vlada, delodajalci in sindikati, še nimajo skupnega odgovora na vprašanje, kakšna naj bo letošnja politika plač in kakšen naj bo socialni sporazum. Glede na dosedanja razhajanja v stališčih bi se celo lahko zgodilo, da bi dogovor o plačah sploh ne bil sklenjen, in to bi dalo vladi možnost, da vnovič poseže po zakonski prisili uravnavanja plač. Da se vlada ne namerava in menda tudi ne more odreči vplivu na politiko plač, pa je dal njen predsednik jasno vedeti ob več priložnostih. Pred kratkim je združenje delodajalcev izkoristilo svojo skupščino, na kateri so obravnavali nekatera statutarna in kadrovska vprašanja svojega združenja, tudi za razpravo o letošnjih pogajanjih o socialnem miru ter o dogovarjanju o politiki plač. Združenje meni, da letos plače ne bi smele realno rasti, z izjemo uspešnih podjetij. Prihranek bi morali uporabiti za produktivne naložbe. Kolektivne pogodbe pa terjajo korenite popravke tudi v normativnem delu in dogovor o tem bo treba doseči s sindikati še letos!

Uvodoma velja povedati, da so se delodajalci okrepili: za člane upravnega odbora so pridobili znanega raziskovalca socialnega partnerstva dr. Igorja Lukšiča, docenta na Fakulteti za družbene vede, predsednika Združenja Manager Jakoba Piskernika in predsednika Združenja podjetnikov Franca Zavodnika. Neposredna povezava med temi tremi združenji bo nedvomno okrepila pogajalsko moč delodajalcev v pogajanjih o socialnem miru v celoti in o njegovih delih, denimo o politiki plač.

Dobre pogajalske sposobnosti in tudi močne argumente bo združenje delodajalcev potrebovalo, kajti razhajanja v stališčih med socialnimi partnerji so za zdaj kar velika. Poleg tega želijo delodajalci vnesti zlasti v kolektivne pogodbe in v dogovor o plačah precej sprememb, ki pa vse niso všeč drugima dvema partnerjema, vladi in sindikatom. Vlada in delodajalci so enotni pri stališču, da je treba obvladovati globalna gibanja plač, se pravi predvsem preprečiti prekomerno rast realnih plač.

Sicer pa pogledajmo, kako je na skupščini združenja za zdaj še nedokončna in torej neuradna stališča delodajalcev »osvetlil« njegov predsednik Miran Goslar.

Goslar se je dotaknil predvsem tistih vprašanj, ki so za zdaj v pogajanjih so socialnem paktu in plačni politiki najbolj odprta. Poudaril je, da je normativni del splošne kolektivne pogodbe potreben bistvenih popravkov in da se je treba s sindikati še letos sporazumeti o njih. Pri tem je opozoril, naj delodajalci počakajo na spremembe v splošni kolektivni pogodbi, ker je le-ta okvir za oblikovanje panožnih in naj v panogah pogodbe spreminjajo le v primeru bistveno spremenjenih razmer.

Med najbolj odprtimi vprašanji pri pogajanjih je omenil višino minimalne plače in težnje sindikatov za povečanje izhodiščnih plač za posamezne razrede. Sindikati zahtevajo dvig minimalne plače na 55.000 do 60.000 tolarjev bruto s sedaj veljavnih dobrih 47.000, češ da je še ta vsota prenizka, da bi pokrila življenjske stroške. Delodajalci se

s tem argumentom strinjajo, vendar pa takoj položijo na mizo svojega: če bi se izhodiščne plače povečale na zahtevane vsote, bi gospodarstvo ta strošek sila težko preneslo. V nekaterih panogah pa najnižje plače tako že presega dogovorjeno raven. Podoben argument uporabljajo delodajalci proti zahtevam sindikatov za dvig izhodiščnih plač za posamezne, zlasti najnižje razrede, ki se zdaj sučejo v bruto zneskih od dobrih 44.000 tolarjev za prvi razred pa do dobrih 132.000 tolarjev za devetega. Delodajalci trdijo, da ni razlogov za povečevanje izhodiščnih plač preko eskalacijske lestvice in kot posledico takega početja omejnajo večje število podjetij v prisilni poravnavi, v stečajih, izgubo delovnih mest... Previdnost jim narekuje tudi iztožljivost izhodiščnih plač.

»Mi moramo skrbeti za konkurenčnost in dobičkonosnost podjetij,« je dejal Miran Goslar. »Stroški dela morajo pasti, obenem se morata povečati produktivnost in kakovost. Zato urnih postavk nikakor ne smemo dvigovati. Delodajalci seveda nismo za zniževanje plač, smo za to, da rastejo in da so motivirajoči dejavnik. Toda rasti morajo v okviru zmožnosti!«

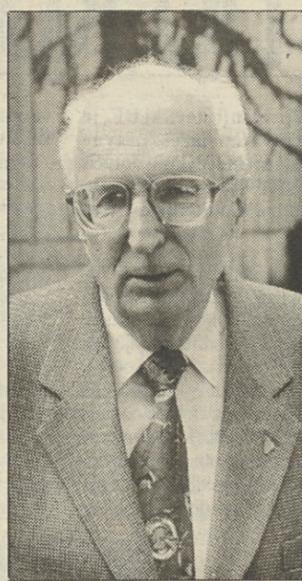
Za razliko od sindikatov delodajalci ne menijo, da bi dogovor o plačah kakorkoli omejeval ali oviral uresničevanje kolektivnih pogodb. Delodajalci menijo, da bo vsa ta odprta vprašanja lažje urejati, ko bo sistem plač upošteval dejanske plače namesto izhodiščnih, najnižje plače pa bo določal zakon.

Delodajalci pa imajo različne poglede tudi od vladinih, zlasti ko gre za vprašanje, katera podjetja naj sporazum zaobseže, in pri ome-

jevanju plač. Vlada bi bila rada bolj restriktivna: dogovor o politiki plač naj bi veljal za vsa podjetja, razen za tista, ki imajo manj kakor tri zaposlene; uspešna podjetja naj bi izplačevala dodatno manjši del dobička, kakor meni združenje delodajalcev.

Delodajalci bi veljavo zakona o plačah omejili na podjetja, ki imajo več kot 11 zaposlenih, izvzeli bi tudi družinska podjetja. Ljudem, ki so svoj denar vložili v kako dejavnost in so življenjsko odvisni od ustvarjenega dobička, pač ni treba predpisovati zgornjega roba plač. S takim sistemom bi tudi močno poenostavili in pocenili administracijo.

Vlada meni, naj bi uspešna podjetja letos izplačevala kot dodatek kvečjemu pol mesečne plače iz dobička. Kdor bi izplačal več, bi bil obdavčen s stoodstotnim davkom. Goslar je povedal, da bi bilo prav, če bi uspešna podjetja smela izplačevati na račun dobička vsaj njegovo četrtino ali pa denimo 13. in 14. plačo. Uspešna podjetja naj imajo pri oblikovanju mase plač več svobo-

Miran Goslar: Delodajalci moramo skrbeti za konkurenčnost in dobičkonosnost podjetij. Zato smo za to, da bi plače spodbujevalno vplivale, vendar v okviru zmožnosti gospodarstva.

de. Na celotno maso plač to ne bo močno vplivalo. Od novembra lani ko je vlada dovolila uspešnim podjetjem izplačati za 10 odstotkov več kot drugim, je to možnost izkoristilo le 240 podjetij. To po prepričanju Goslarja kaže, da ali ni več uspešnih podjetij ali pa da druga ki bi plače smela dvigniti, tega niso storila, ker že imajo višje plače. Delodajalci se zavzemajo, da plače menedžerje ne bi bile izvzete iz skupne mase plač v podjetjih, in pa seveda, da zakon ne bi omejeval menedžerskih plač. Lastniki podjetij da bodo to sami dovolj uspešno storili.

Skratka, delodajalci so za pogajanja o socialnem miru in o plačah. Bo pa treba letos na tem področju ustrezneje ravnati, da bi kaj ostalo tudi za razvoj gospodarstva. Plače bi zato morale capljati za inflacijo, izjeme bi bila uspešna in neuspešna podjetja (izgubarji). Izgubarji ne bi smeli dvigovati plač nominalno, razen pri najnižjih izhodiščnih postavkah in pri minimalnih plačah.

Boris Rugelj

Brskamo po statistiki

ALI PROIZVAJALCEM ZMANJKUJE SAPE?

Proizvodnja v slovenski industriji upada že od avgusta in decembra je bila celo najskromnejša v vsem lanskem letu. Prazniki pač, kot avgusta dopusti, da dejali mnogi in prav bi imeli. Le da tolikšnega upada, za dobrih 9 odstotkov je bila nižja od lanskega povprečja ter za 5,6 odstotka od ravni v novembru, niso povzročili le prazniki, ki so jih mnogi podaljšali še v dopust. Zaradi decembrskega zmanjšanja se je na letni ravni obseg proizvodnje v industriji znižal na 2-odstotno rast, čeprav je bila po enajstih mesecih še 2,6-odstotna. Statistični urad sporoča, da padca proizvodnje ni kriva slabša založenost s surovinami. S preskrbo je bilo zadovoljnih 86 odstotkov podjetij, to je 3 odstotke več kakor novembra in največ v zadnjih dveh letih. Slabše je z naročili. Novembra je bilo še 55 odstotkov podjetij zadovoljnih z naročili iz tujine, decembra le še 51 odstotkov. S prodajo doma je bila zadovoljna polovica podjetij in 8 odstotkov s prodajo v nekdanjo Jugoslavijo. Ob tem je zanimivo, da se je zmanjšalo število podjetij, ki so bila povsem nezadovoljna s prodajo: z ene četrtine se je delež le-teh zmanjšal na 22 odstotkov. Na proizvo-

dnjo vpliva tudi pretok denarja. Lani le 26 odstotkov podjetij ni imelo težav s poplačilom terjatev, kar 15 odstotkov pa je v anketi Statističnega urada zapisalo, da je plačevanje kritično. Če ne dobiš pravočasno plačanih izdelkov, moraš v banko po kredit. Toda kar 43 odstotkov podjetij ni bilo zadovoljnih z možnostmi najemanja posojil za obratna sredstva v bankah, 8 odstotkov podjetij je možnost pridobitve kredita opisalo kot kritično. Preostala so bila zadovoljna. Vpliva spremembe tečajne politike v začetku decembra pa seveda še ni bilo mogoče pričakovati, ta bo svoje dobre in slabe strani pokazal letos. Bi pa dodali, da se je tečaj tolarja približeval realni vrednosti vsi drugo polovico lanskega leta in da so mnogi izvozniki še pred decembrsko spremembo tečaja trdili, da tečaj tolarja ni več glavna ovira pri izvozu. Skratka, obseg industrijske proizvodnje je lani usihal in vzorok je bilo več. Kako bo letos? Če sledimo dr. Jožetu Mencingerju, češ da za tako majhno gospodarstvo pet-odstotna rast družbenega proizvoda, kot smo ga skoraj dosegli lani, ni nič kaj izjemen dosežek, potem se mu tudi letos ne bi smelo biti pretežno približati.

Izšla je nova knjiga o soupravljanju

KAKO USPEŠNO SOUPRAVLJATI

V založbi ČZP Enotnost je te dni izšla knjizica »Učinkovito soupravljanje«. Napisali so jo Lučka Böhm, Vekoslava Krašovec, Metka Rokšandič, Ciril Urek in Milan Utroša, gradivo zanjo pa je nastajalo na seminarjih in v avtorski delavnici o delavskem soupravljanju, ki jih je lani organizirala ZSSS, sofinanciral pa Pharos program za demokracijo. Na seminarjih in avtorski delavnici so pomagali strokovnjaki iz Zveze sindikatov Nemčije. Avtorji knjige so za strokovno pomoč hvaležni tudi fundaciji Hans-Böckler Stiftung iz Düsseldorfa in dr. Heriberto Kohlu iz Biroja za znanstveno publicistiko iz Erkrahta.

O knjigi nam je Milan Utroša, ki je v predsedstvu ZSSS zadolžen za področje soupravljanja, povedal tole: »Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju podjetij zdaj že dobri dve leti uresničujemo in ugotavljamo, da ga člani svetov delavcev in sindikalni zaupniki sicer poznajo, niso pa dovolj usposobljeni za njegovo uresničevanje. Zato smo pripravili strokovno literaturo, ki je drugačna od dose-

danje, sicer že kar številne literature. Ta knjiga predvsem uči delavce in sindikalne zaupnike, kako uspešno soupravljati. Če želi biti svet delavcev uspešen, morajo biti člani podkovani predvsem z znanjem iz ekonomike, delovnega prava ter taktike in strategije načrtovanja delovanja sveta delavcev. Knjiga vsebuje naše relevantne predpise in nemško prakso s področja soupravljanja.

Razdeljena je na pet tem. V prvi je obdelano sodelovanje delavcev pri upravljanju (soupravljalne pravice od delovnega mesta pa do sveta delavcev, vključno s pogoji za delovanje in strategijo delovanja) s potrebnimi informacijami v okviru tistih štirih skupin pristojnosti, ki jih svet delavcev po zakonu ima. Druga tema obdeluje soupravljanje in varnost ter zdravje pri delu. Svet delavcev ima določene pristojnosti iz varstva pri delu in knjiga obravnava predvsem soupravljalne pravice delavcev ter obenem še vse predpise in prakso za zagotavljanje čim višje ravni varnosti in zdravja na delovnem mestu. V tretjem poglavju je zajeta vloga delavcev v svetu na področju plač in drugih prejemkov delavcev, s poudarkom na vlogi sveta pri obravnavi rezultatov gospodarske družbe. Če hoče svet uspešno delovati, morajo člani poznati predpise s področja gospodarstva. V četrtem delu obravnavamo kolektivne pogodbe, pravice delavcev iz njih in taktiko pogajanja z delodajalci. Zakon določa, da se svet delavcev in delodajalec o določenih vprašanjih s tega področja dogovarjata, in pomembno je, da je svet delavcev usposobljen za ta dialog. Svet je po zakonu tudi pristojen za nadziranje uresničevanja kolektivnih pogodb. To je sicer podvajanje nalog s sindikatom, čeprav sta delokroga na drugi strani razmejena. Peto poglavje obravnava uspešno pripravo in vodenje sej sveta delavcev, uresničevanje sklepov in odnose med svetom in delodajalcem.

Knjiga je namenjena predvsem za seminarsko gradivo na sindikalnih izobraževalnih seminarjih, kasneje pa bo morda dostopna tudi drugim zainteresiranim.

B. R.

KDO PLAČUJE PRISPEVKE

Vemo, da je upokojeincev okroglo 445.000 in da so kljub nizkim pokojninam, večina ne sprejema stoodstotnih, hudo finančno breme za državo. Ker v pokojninski sklad vplačujejo aktivni prebivalci, se pravi tisti, ki so zaposleni, bi bilo kajpak zelo dobro, če bi številq le-teh raslo. Pa žal že nekaj let ne in tudi letos se je njihovo število, po ustavitvi upadanja konec lanskega leta, spet zmanjševalo.

Tako je bilo konec lanskega novembra po podatkih Urada za statistiko aktivnih 875.123 prebivalcev, od tega jih je bilo 51.607 zaposlenih pri zasebnikih, 109.146 pa samozaposlenih. V podjetjih in

drugih organizacijah je bilo zaposlenih 588.759 prebivalcev. Novembra se je število zaposlenih v primerjavi s oktobrom zmanjšalo za desetinko odstotka: v gospodarstvu se je znižalo za dve desetinki, v negospodarstvu pa se je zaposlenost za dve desetinki povečala. V letu dni pa se je število zaposlenih zmanjšalo za 2,3 odstotka: v gospodarstvu je padlo za 3,5, v negospodarstvu pa se je povečalo za 1,7 odstotka. Število registriranih nezaposlenih se tako že nekaj časa vrti med 125 in 126 tisoč, vendar se počasi, a vztrajno oddaljuje od števila 125.000. Novembra jih je bilo

125.611, desetinko odstotka manj kakor oktobra. Stopnja registrirane brezposelnosti se že dolgo vrti okoli 14,4 odstotka delazmožnih oseb, vendar pa narašča, predvsem na račun najmanj izobraženih in delavcev, starejših od 40 let. Brezposelnost se je v minulem letu najbolj povečala na področju Ribnice, za 14,8 odstotka. V 32 upravnih enotah se je zmanjšala najbolj v enoti Slovenj Gradec, za 6,3 odstotka. Zavod za zaposlovanje pa zaposlenost ugotavlja po svojih območnih enotah, ki se ne ujemajo z aktualnimi občinskimi mejami, in po teh podatkih se je nezaposelnost najbolj povečala v enoti Murska Sobota, za 3,8 odstotka, najbolj upadla pa v enoti Velenje, za 1,6 odstotka.

B. R.

Tiskovna konferenca ob izidu knjige »Učinkovito soupravljanje«: predsednik ZSSS Dušan Semolič in član predsedstva Milan Utroša predstavljata priročnik o strategiji in taktiki soupravljanja

Protestantski katekizem

Po več stoletjih ponovno
PROTESTANTSKI KATEKIZEM
na Slovenskem.

Knjiga s 500 stranmi kot
– dialog med posameznikom in religijo,
– med teologijo in humanistično znanostjo in
– med Cerkvijo in družbo.

Dodatek v Protestantskem katekizmu prinaša:
– vse predgovore v delih slovenskih protestantskih piscev v sodobnem slovenskem knjižnem jeziku (Trubar, Dalmatin in prekmurski protestantski esej),
– fotografije vseh slovenskih evangeličanskih cerkva s temeljnimi zgodovinsko-pisnimi podatki.

Založnika sta ČZP Enotnost in Evangeličanska cerkev v Sloveniji. Cena knjige je 10.000 SIT. Možnost plačila v dveh obrokih: prvi ob prevzemu knjige in drugi s položnico naslednji mesec. Naročilo pošljite na naslov ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4. Knjigo naročite lahko tudi po telefonu 061/321-255, 061/1310-033 in po faksu 311-956.

NAJSLABŠE SO PLAČANI ČEVLJARJI

Statistiki pravijo, da so se povprečne kosmate plače v Sloveniji lani povečale za dva odstotka. Pri čistih plačah so na vrhu lestvice še vedno zaposleni v skladih, na najbolj nezavidljivem, to je na zadnjem mestu pa so delavci v čevljarstvu. Povprečna čista plača v Sloveniji pa je bila lani novembra 73.232 tolarjev.

Po podatkih slovenskega statističnega zavoda je bila povprečna kosmata plača, ki so jo zaposleni v podjetjih in drugih organizacijah zaslužili oktobra lani, 115.132 tolarjev. To je nominalno za 11,6 odstotka več, kot je bila povprečna kosmata plača v Sloveniji pred letom dni. Plača v gospodarstvu, zaslužena lani oktobra, je bila 107.410 tolarjev, v gospodarstvu pa 138.278 tolarjev.

Kajpak so bile največje plače spet v finančnih in poslovnih storitvah, kjer so oktobra lani zaslužili v povprečju 158.808 tolarjev. Zaposleni in javni upravi, skladih, združenjih in organizacijah so zaslužili po 154.145 tolarjev, v izobraževanju in kulturi po 137.021, v gozdarstvu 136.188, v zdravstvu in socialnem varstvu 127.244, v prometu in zvezah 124.803, v kmetijstvu in ribištvi 120.454, v vodnem gospodarstvu 119.520, v trgovini in gostinstvu 113.038 in v gostinstvu in turizmu 112.831 tolarjev. Precej na dnu je industrija s kosmato plačo v 96.995 tolarjev, še nižja pa je bila plača v obrti in storitvah – le 90.957 tolarjev.

Sodeč po statističnih podatkih, so največje čiste plače, zaslužene lanskega oktobra in izplačane novembra, imeli v skladih. V povprečju so zaposleni v tej dejavnosti zaslužili 125.550 tolarjev. Pri repu so tekstilci s 47.594 tolarji, na samem dnu lestvice pa so pristali delavci v čevljarstvu, saj

so v povprečju prejeli za svoje celomesečno garanje le 45.055 tolarjev.

Če primerjamo lanske oktobrske kosmate plače s tistimi pred letom dni, vidimo, da so se realno povečale za dva odstotka. V gospodarstvu za dobre štiri, v negospodarstvu pa za nekaj manj kot štiri odstotke. V nekaterih panogah pa so se realne plače zmanjšale. V gostinstvu, denimo, za 6,8 odstotka, v zdravstvu in socialnem varstvu pa kar za 9,5 odstotka. Sicer pa so imeli lani oktobra spet največje čiste plače v upravni enoti Ljubljana Center – 92.063 tolarjev. Marsikje na obrobju države so bile povprečne čiste plače bistveno manjše. Tako so na območju Dra-

vograda zaposleni zaslužili tisti mesec v povprečju le 58.543, v stari občini Radlje ob Dravi pa 57.117 tolarjev.

No, vse to so zgolj statistična povprečja. Ta žal ne povedo, koliko dejansko zaslužijo zaposleni za tekočimi trakovi, na zidarskih odrih, gozdarji, medicinske sestre, poštarji in drugi ljudje v »neposredni proizvodnji« in koliko si privoščijo njihovi delodajalci. Razlike med najnižjimi in najvišjimi plačami so namreč v prenekaterih primerih astronomske. Zato bi bilo dobro, če bi imeli poleg povprečij še druge podatke. Ne le zaradi »čistega vina«, predvsem zato, da bi natančno vedeli, pri čem pravzaprav smo.

A. U.

Foto: Sašo Bernardi
Krvavi tolarji slovenskih čevljarjev: za celomesečno garanje v povprečju le 45.000 tolarjev.

Z ODLIČNOSTJO DO (ŠE) VEČJEGA KOSA POGAČE

Gospodarska dejavnost, ki ji pravimo turizem, postaja iz leta v leto bolj donosna »industrija«. To velja tako za razvite turistične države, kot so denimo Francija, Španija, Avstrija, Italija... kot tudi za mnoge »na novo« odkrite dežele, kjer ljudje pred leti niso niti slutili, da lahko žive od turistične dejavnosti. Ja, svetovna pogača, ki je rezultat turističnega gospodarstva, je kljub naraščajočemu številu brezposelnih vsako leto zajetnejša. In nikakršnega dvoma ni o tem, da možnosti na tem področju še zdaleč niso izkoriščene.

Kajpak velja to tudi za Slovenijo. Lansko leto nam je turizem prinesel debelo milijardo ameriških dolarjev. To je celo malce več, kot smo načrtovali, kar je v primerjavi z dosedanjimi izkušnjami, ko je bil rezultat praviloma skromnejši od napovedi, zelo razveseljujoče. Še najbolj spodbudna pa je ugotovitev oziroma spoz-

nanje ljudi, ki delajo v turizmu, da nam ta gospodarska dejavnost lahko prinese še veliko več. Ne samo več tujih gostov in večji izkupiček, temveč tudi precej več novih delovnih mest. In to je pri vsej tej »zgodbi o uspehu« še najbolj vredno pozornosti. Zelo zelo malo je namreč gospodarskih dejavnosti, za katere bi lahko s tolikšnim optimizmom trdili, da imajo možnosti za nadaljni razcvet, kot to velja prav za naš turizem. Zato so napovedi, da nam bo leto prinesla ta »industrija« še nekaj sto milijonov dolarjev več kot lansko leto, povsem uresničljive. Še posebno, če ne bomo dremali na lovrih in bomo svojo razmerno kakovostno ponudbo še bolj prilagodili povpraševanju. V tem, to je v ponudbi in v posluhu za pričakovanja in želje gostov, je pravzaprav vsa doktrina uspešnega turističnega gospodarstva.

Ob vprašanju, kako naprej, bi kazalo znova spomniti na stvari, na katere v bistvu opozarjamo že od nekdaj. Eden izmed vedno aktualnih problemov je vsekakor predstavitev naše države in celovite njene turistične ponudbe. Za mnoge je to sicer precej obrabljena publicita, v resnici pa je prav od strokovno zastavljene promocije v veliki meri odvisna izkoriščenost turističnih zmogljivosti. Na dlani je, da smo dolga leta to področje zapostavljali, saj smo bili prepričani, da bodo gostje kar sami od sebe množično drli na naše morje. Včasih se v tej svili samovšečnosti niti nismo preveč usteli, pozabljali pa smo, da morajo biti zmogljivosti izkoriščene najmanj 40- do 50-odstotno, ne pa le julija in avgusta in še nekaj dni v pred- in posezoni. Skratka, prav na področju predstavitve svoje turistične ponudbe še vedno zaostajamo za turistično razvitimi deželami.

Predvsem zato, ker promocijo še vedno jemljemo z levo roko. Vanjo tudi premalo vlagamo. Premalo denarja, pa tudi premalo znanja in strokovnosti. Kajpak bomo tej zahtevni nalogi kos šele takrat, ko bomo spremenili miselnost in spoznali, da so temelji »zgodbe o uspehu« v znanju in visoki strokovni usposobljenosti. Le z zagnanostjo, dobro voljo in priučenostjo tudi v turizmu ne gre več. To z drugimi besedami pomeni, da bomo morali prav na področju izobraževanja še visoko zavahati rokave. Sicer pa spoznanje, da brez visoke strokovnosti ne gre več na nobenem področju, ni nikakršna posebna modrost. Problem je predvsem v tem, da je pot do tega spoznanja marsikje, žal tudi pri nas, precej dolga.

Prav zaradi omenjenih slabosti, ki so sopotniki našega turističnega gospodarstva, so zmogljivosti na tem področju nezadostno izkoriščene.

Andrej Ulaga

Poznamo sicer izjeme, to so v prvi vrsti naša naravna zdravilišča, ki pa bi, kljub relativno dobri izkoriščenosti, lahko iztržila še precej več. Seveda to velja še za mnoge naše hotele in turistične centre, pa tudi za naš turizem na vasi oziroma kmetijah. Skoraj povsod je zgodba enaka. Na prvi pogled je vse v najlepšem redu, letni zaključni računi pa dokazujejo, da ni tako. Zmogljivosti so namreč slabo izkoriščene, zato so v prenekaterih primerih tudi predraže in ne prinašajo pravega zasluga.

In kako iz »zračanega kroga«? Le s perfekcionizmom in odličnostjo, kot pravijo pri novogoriškem Hitu. Korak od povprečnosti do odličnosti, to je od povprečne do izvirne in brezhibne ponudbe, pa terja precej truda. Vendar, kot dobro vemo, velja visoko zavahati rokave. Svetovna turistična pogača je iz leta v leto zajetnejša. Vse več je namreč ljudi, ki raje kot v drage avtomobile in nepremičnine vlagajo v kakovost življenja.

ATRIS d.o.o.

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 4

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmogljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti.

Pišite nam ali telefonirajte na 061/310 00 33, int. 384, 385, 061/326-982 ali 322-975; naš telefaks je 061/326-982 ali 317-298, žiro račun 50101-601-92077 – Atris. Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15.30 ure.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

- BOHINJ** – počitniški hišici v UKANCU – za 6 oseb – tri spalnice, kuhinja, dnevna soba, kopalnica, 150 m od jezera. Cena 80 DEM. Termini od 12. 2. do 16. 2.
- ROGAŠKA SLATINA** – privatna hiša, kuhinja, tri dvoposteljne sobe, TWC. Cena za 4 osebe 50 DEM, za 6 oseb 80 DEM, turistična taksa ni vključena.
- VELIKE BLOKE** – počitniški dom s 105 ležišči, štiri-posteljne sobe. Cena polnega penziona je 25 DEM. Popusti za skupine. Nekaj prostih ležišč za šolske počitnice v februarju.
- BLED – HOTEL JELOVICA** – dvo- in tri-posteljne sobe, polpenzion 44 DEM, doplačilo za polni penzion 12 DEM. Popusti: otroci do 2 let gratis, od 2 do 12 let 30% popusta. Zelo ugodni pogoji za seminarско delo. Popolnoma obnovljeni del hotela omogoča bogat sprostitveni in rekreacijski program za najzahtevnejše goste.
- ROGLA** – garsonjera, 65 DEM dnevno – posamezni termini v marcu 1996.
- KOPE** – garsonjera za 4 osebe, cena 52 DEM dnevno – termini v marcu 1996.
- KRANJSKA GORA** – garsonjere za 4 osebe, cena dnevnega najema 65 DEM.
- RADOVLJICA** – počitniški dom za ca. 40 oseb, dvoposteljne sobe, polpenzion 3.950 SIT, možnost za šolo v naravi.
- KRANJSKA GORA – PENZION SATURN** – nad jezerom Jasna, dvo-, tri- ali štiri-posteljne sobe, TWC, polpenzion 39 DEM.
- ČATEŽ** – POČITNIŠKE HIŠICE – od 4 do 5 oseb, termini v mesecu marcu 1996, cena cca. 72 DEM dnevno.
- MORAVSKE TOPLICE** – bungalov za 4 osebe, v času po 12. januarju, enotedenski paketi – cena 54 DEM na dan.
- MORAVSKE TOPLICE** – zasebna hiša, 2-, 3- in 4-posteljne sobe. Cene: nočitev z zajtrkom 1.700 SIT, polpenzion 2.600 SIT, polni penzion 3.150 SIT.
- PODČETRTEK** – Atomske toplisce – apartma za 4 osebe, prosto v marcu. Cena najema 65 DEM (vključuje 2 vstopa v bazen).
- POKLJUKA** – DVO ALI ŠTIRIPOSTELJNI APARTMAJI – spalnica, kuhinja, kopalnica. Cena dnevnega najema 55 oz. 70 DEM.
- POKLJUKA** – počitniška hiša za 5 oseb, kuhinja z jedilnico, dve spalnici, kopalnica, 500 m od ŠPORT hotela. Dnevni najem 110 DEM. Prosto v mesecu marcu.
- BOVEC** – Kaninska vas – garsonjere oz. enosobna stanovanja, cena 55 oz. 72 DEM.
- KRVAVEC** – garsonjera, dnevni najem 60 DEM, ali apartma za 5 oseb, najem 80 DEM.
- RATEČE – PLANICA** – počitniški dom s 23 ležišči, cena polpenziona 35 DEM, polnega penziona pa 41 DEM.
- NOVIGRAD** – trisobno stanovanje, možnost bivanja za 5 oseb, cena 45 DEM.
- MOST NA SOČI** – možnost najema apartmaja za 4 osebe, smučanje na Črnem vrhu nad Idrijo ali na Kaninu. Cena 60 DEM.

POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO

- Počitniške hišice v Čatežu, Atomskih topliacah ali Moravskih topliacah, Banovcih, Ptujskih topliacah, Rogli, Krvavcu, Kaninu, Bohinju ali Kranjski Gori za vsa obdobja.
- Lastnike počitniških domov v slovenskem Primorju ali v hrvaški Istri, ki bi dali objekte v najem, vabimo, naj nam posredujejo ponudbe za leto 1996. Možnost sovlaganja pri ureditvi objektov za sezono.

B. SINDIKALNI IZLETI

Sindikalne organizacije ali kar tako oblikovane skupine vabimo, naj nam posredujejo svoje želje za družabni ali strokovni izlet ali potovanje doma ali v tujino. Možnost plačila v 2 obrokih.

- ENODNEVNI IZLET PO BELI KRAJINI** preko Muljave in Žužemberka, obisk metliške kleti, naselja Adlešiči, kosilo na poznani kmetiji pri ŠKALOVIH v Cergovcu. Idealno za 45 oseb.
- OTOČEC** – hotel Šport – posebni programi oddiha in rekreacije. Teniška igrišča, jahanje, čolnarjenje, gorska kolesa, ribolov, rafting, plavanje, plesne zabave in igralnica. Tridnevni program s polnim penzionom 200 DEM, štiridnevni pa 245 DEM.
- VIPAVA** – ogled Vipavskega križa, Biljanskih vinogradov, grobnice Burbonov. Doživeli boste gostoljubnost domačinov in njihovih bogato založenih kaš in kleti. Po večerji odhod proti domu. Cena 2.500 tolarjev na osebo brez prevoza.
- KOČEVSKA REKA** – prijazen izlet na nekdanje zaprtje območje. Program oblikujemo po želji skupine. Neokrnjena okolica omogoča posebne programe za sindikalne skupine – pikniki in družabna srečanja, lovčev, ribičev, športnikov – kajakašem, rafting. Posebej priporočamo obisk gostišča Travljanjsko v idilični vasi Trava. Ponudba domačih kulinarčnih dobrot.
- GOSTILNA PRITONETA – Breg na Ptuj** – možnost nočitve za 24 oseb, odlična gostinska ponudba tudi za večje skupine. Pokličite 062/772-376.
- LETUŠ – Smartno ob Paki** – gostišče PIRNAT – ugodni meniji za izletniške skupine. Telefon 063/885-143.
- ŠPANIJA za mlade – LLORET DE MAR** – cena polnega penziona 18 DEM. Termini od 1. do 30. aprila 1996. Primeroma za maturantske ali sindikalne skupine, bivanje v večposteljnih sobah.
- KOČEVJE – MOTEL JEZERO** – 7 apartmajev, restavraciji za po 25 oseb, primerno za slavnostne dogodke in zabavo.
- DOLINA SOČE** – Kosovid, Dantejev Pekel, vožnja z ladjico Lucijo – kosilo, cena 1.700 tolarjev.

C. ORGANIZACIJA SEMINARJEV

Posebna ponudba ATRISA in Hotela KOMPAS v Bohinju. Organiziramo eno- ali večdnevne seminarje za 15 do 70 udeležencev. Cena penziona 4.350 tolarjev. Tehnična oprema je zagotovljena.

D. SEJMI

- DÜSELDORF – EUROSHOP** – oprema trgovin, oprema skladišč, displeji, varovalni sistemi, blagajne. Od 24. do 28. februarja – cena tridnevnega ogleda je 1.130 DEM.
- ZENEVA – AVTOMOBILSKI SEJEM** – od 7. do 10. marca.
- MILANO – MODIT** – mednarodni modni sejem – od 1. do 5. marca 1996. Avtobusni prevoz, tridnevni ogled sejma, cena 380 DEM.
- BERLIN – ITB** – največja svetovna turistična borza – od 9. do 13. marca 1996. Odhod 9. marca. Cena tridnevnega ogleda je 870 DEM.
- KÖLN** – mednarodni sejem – železnina, od 3. do 6. marca 1996 – orodja, ključavnice, alarmne naprave, gradbena oprema za notranjo izgradnjo, sanitarije.
- MÜNCHEN – IHM** – mednarodni obrtni sejem – od 9. do 17. marca 1996. Dvodnevni ogled, potovanje z avtobusom, cena 199 DEM.
- LONDON – KNJIZNI SEJEM** – OD 17. DO 19. marca 1996. Odhod 16. marca – cena 5 dnevnega ogleda je 1195 DEM.
- BOLOGNA – RAZSTAVA GRADBENIŠTVA** – od 20. do 24. marca – tlaki, talne obloge, vzdrževanje in obnavljanje stavb, pripomočki za športne in rekreacijske dejavnosti.
- ESSEN** – mednarodni sejem klimatskih naprav in sanitarij – od 5. do 9. marca. Štiridnevni ogled stane 1.390 DEM.
- HANNOVER – CEBIT** – največji računalniški sejem, programi 2, 3 ali 4 dni. Cena od 870 do 1690 DEM.

E. NAJEM ALI NAKUP POČITNIŠKE ENOTE

- Kupimo počitniško stanovanje v Strunjanu, Simonovem zalivu ali v Luciji pri Portorožu.
- Prodamo počitniški dom v Crikvenici – 50 ležišč.
- Kupimo garsonjero v Kranjski gori – ČIČARE.
- Prodamo 5 objektov na otoku Cresu v Stari Gavzi, kličite 063/702-211, g. Rak.

F. REZERVACIJE AVIONSKIH ALI LADIJSKIH VOZOVNIC

G. VELIKA POTOVANJA

(Evropa, Azija, Daljni vzhod, Srednja Amerika)

- AVSTRALIJA in NOVA ZELANDIJA** – petnajstdnevno potovanje z vsakodnevni ogledi prečudovite narave. Odhodi v februarju, marcu in aprilu. Cena 4980 do 5400 DEM.
- NEW YORK** – šestdnevni ogled mestnih znamenitosti in za doplačilo Washingtona, West Pointa, Niagarskih slapov itd. Cena 1.399 DEM.
- SRILANKA** – desetdnevni obisk čudovite dežele za skupine, cena 2.300 DEM.

H. POSEBNA POSLOVNA POTOVANJA

Organiziramo ob skupni pripravi vašega osebnega programa.

I. PUSTOVANJE

- BENEŠKI KARNEVAL** – 17. februarja, avtobusni prevoz, cena 39 DEM. Skupine bodo nagrajene.
- PUST V MADŽARSKI PUSTINJI** – dvodnevni izlet z šemarijo na tipično madžarsko kmetijo. Odhod 17. februarja, cena 165 DEM.

K. ŠOLSKE POČITNICE

- Od 16. februarja do 3. marca 1996. Sprejemamo inf. prijave za smučarska središča in toplisce. Prosti termini: Kope – garsonjera od 16. 2. do 23. 2.; Atomska vas – garsonjera za 4 osebe, termini od 10. 2. do 17. 2. 1996. Počitnice v Bohinjski Bistrici, počitniški dom za 23 oseb – tri in štiri-posteljne sobe. Polpenzion 32 DEM. Termini od 16. do 23. februarja. Pokljuka, app za 2 osebi, termin od 17. do 24. 2., cena 580 DEM.
- Počitnice v Tuniziji, od 17. do 24. februarja. Polpenzijska in penzijska storitev, hoteli od treh do pet zvezdic v Hammametu. Cena za en teden od 740 do 895 DEM.
- Smučarski paket v Bohinju – tri, štiri, pet, šest ali sedem dni. Cena do 9. februarja od 242 do 548 DEM, po tem terminu pa od 271 do 613 DEM.

Informacija gostom Atrisa

PLAČILNI POGOJI: Ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40% celotnega zneska. Pri odpovedi nad 20 dni pred odhodom za rezerviran termin zaračunamo stroške poslovanja in druge stroške; najmanjši znesek stroškov odpovedi je 4.000 tolarjev, pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spreminjajo za več kot 7%. Po plačilu gostje prejmejo našo napotnico. V primeru, da naše napotnice ne prejmete 7 dni pred odhodom, nas nujno pokličite.

Pri posebnih akcijah znižano ceno aranžmaja je potrebno takojšnje 10% plačilo, ki se obravnava kot kavcija, ob odpovedi se znesek ne vrača. Programe v tujini obravnavamo v skladu s splošnimi navodili potovalne agencije, ki je organizator potovanja, in jih gostje prejmejo ob prijavi. Prijava je sprejeta, ko je vplačanih 30% cene aranžmaja. Reklamacije v skladu s turističnimi uzancami rešujemo sporazumno.

ATRIS je povsod, kjerkoli ste.

Metod Zalar, direktor borze

Zavarovalnica Adriatic, prva zavarovalna delniška družba v Sloveniji, je nastala konec leta 1990. Ustanovljena je bila z delniškim kapitalom najuspešnejših primorskih podjetij (Istrabenza, Luke Koper, Intereurope in drugih) kot univerzalna zavarovalnica, torej zavarovalnica s kompletno ponudbo zavarovanj, ki so na voljo v Sloveniji. V nekaj letih razvoja je s 4,5-odstotnega tržnega deleža povečala število zavarovanj na približno 15 odstotkov zavarovanj na slovenskem trgu in zgradila sodobno mrežo poslovnih enot in agencij po vsej državi ter s tem svojim zavarovancem omogočila dostopnost zavarovanj in reševanja škod.

Zdaj v poslovnem sistemu Adriatic deluje okrog tisoč ljudi. Svoje poslovne enote ima v vseh regijskih središčih (Ljubljana, Kranj, Postojna, Nova Gorica, Novo mesto, Koper, Murska Sobota, Celje, Maribor), njegove pooblaščenice agencije, okrog 50 jih je, pa sklepajo izključno Adriaticova zavarovanja. O zavarovalni družbi Adriatic in o sistemu prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja smo se pogovarjali z Janijem Gracarjem, vodjem tega zavarovanja.

– Na začetku bi prosila, da pojasnite trenutne težave, v katerih se je znašla zavarovalnica Adriatic. V javnosti se je namreč pisalo, da je vrednost delnic padla za 40-krat, da se govori o nujni dokapitalizaciji, nekateri pa so omenjali celo nevarnost stečaja.

»Adriatic je imel ob osamosvojitvi samo eno možnost uspešnega razvoja – intenziven prodor na slovenski zavarovalni trg. Razvoj poslovnih enot in agencij po vsej Sloveniji je terjal izredno velika vlaganja. Stroški so lahko bremenili le tekoče prihodke, in ko se je moral Adriatic uskladiti z novo zavarovalno zakonodajo, ki zavarovalnice zavezuje k zagotavljanju večjih obveznih rezerv, je moral za to zagotoviti svež kapital. Poleg tega je Adriaticova italijanski partner dobil novega lastnika, ki se je odrekal prodoru na slovenski zavarovalni trg in se je zato odločil odprodati svoj delež delnic. Ker je Adriatic že olastnjena zavarovalnica, so največji delničarji sklenili stroške iz preteklih let pokriti v breme kapitala in hkrati zavarovalnico dokapitalizirali s svežim kapitalom. To bo sicer pomembno vplivalo na lastniško strukturo med delničarji, na zavarovanje in njihov položaj pa prav nič. Vrednost zavarovalnice ostaja praktično na isti ravni, saj je obseg dokapitalizacije domala povsem enak odpisanemu premoženju. Iz tekočega poslovanja zavarovalnica nima izgube, nasprotno, posluje z dobičkom.«

– Kako resno bi te težave lahko ogrozile prihodnje poslovanje zavarovalnice? Ali bi lahko tudi potegnile za sabo spremenjene pogoje zavarovanja?

»Prihodnje poslovanje zavarovalnice bo potekalo skladno z že oblikovano strategijo njenega razvoja in sprejeto poslovno politiko za leto 1996. Ta temelji na notranji reorganizaciji in prestrukturiranju zavarovalnih vrst. Dokapitalizacija bo omogočila pospešen razvoj zlasti v tistih zavarovalnih vrstah, ki so najdonosnejše. Zavarovalni pogoji se ne bodo spreminjali. Varnost zavarovancev se ne samo ohranja, temveč se z razrešitvijo kapitalske ustreznosti celo dodatno povečuje.«

– Kako to, da kljub težki finančni situaciji, letos niste povišali premij prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja, medtem ko jih je državna zavarovalnica pri Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije povišala za 11 odstotkov?

»Naj še enkrat poudarim, da je tekoče poslovanje zavarovalnice pozitivno. Zdravstveno zava-

NOV VETER NA ZAVAROVALNEM TRGU

rovanje, ki ga vodimo ločeno, je v pogledu prihodka iz premij in plačevanja škod vsa leta uravnoteženo. Obseg doplačil je praktično dosegel z zakonom določeno višino in se razen pri nekaterih pravicah ne bo nič spreminjal. Ocenili smo, da se cene zdravstvenih storitev v letošnjem letu ne bodo bistveno povečevale. Zaradi tega smo se na podlagi čisto ekonomsko-komercialnih in poslovnih izhodišč odločili, da premij zaenkrat ne povečamo, ker za to trenutno ni argumentiranih razlogov.«

– Ali pomeni takšno zniževanje cen tudi razbijanje monopola tako imenovane državne zavarovalnice, kjer je zavarovanih največ ljudi oziroma podjetij?

»Adriatic je s prvim januarjem leta 1993 kot edina komercialna zavarovalnica ponudil trgu zdravstvenega zavarovanja za doplačila oziroma zavarovanja do polnih vrednosti standardnih storitev in

Jani Gracar – vodja zdravstvenih zavarovanj pri Adriaticu

prostovoljnih zavarovanj pa do danes kažejo, da je bila poslovna odločitev Adriatic pravilna.«

– Koliko ljudi je danes zavarovanih pri Adriaticu?

s tem vnesel na slovenski trg konkurenčnost tudi na tem področju. Ker obvezna zdravstvena zavarovanja, ki so v domeni države, ne pokrivajo polnih vrednosti cene zdravstvenih storitev, se je s prostovoljnimi zdravstvenimi zavarovanjem večina Slovencev zavarovala za doplačila in se s tem izognila doplačevanju standardnih zdravstvenih storitev. Vendar pa morajo ljudje tu in tam pri obisku zdravnika še nekaj denarja doplačiti, kljub temu, da so zavarovani za doplačila. To pomeni, da so bili ti ljudje pri zdravniku deležni storitve, ki je preseglala standardno storitev.

Že 1.1.1993 je zavarovalna družba Adriatic kot edina komercialna zavarovalnica poleg državne ustanove ponudila slovenskemu trgu zdravstveno zavarovanje, ali kot temu bolj strokovno rečemo, zavarovanja do polne vrednosti standardnih storitev. Poslovni rezultati vse od uvedbe

»Danes je pri Adriaticu zavarovanih 162.000 Slovencev, kar je približno 15 odstotkov slovenskega tržnega deleža. Omenjena zavarovalna vrsta sicer ne ustvarja velikih dobičkov, vendar je vse-skozi pozitivna. Takšnemu rezultatu botruje ugodna struktura Adriaticovega portfelja in izjemno dodelan in korekten način poslovanja z nadzorovanimi stroški ter natančno vodenje škod pri zavarovancih, kar zaenkrat opravlja samo naša zavarovalnica. To je izredno pomembno za nadzorovanje gibanja škod in prav na tej osnovi se določa višina premije.«

– Ali gre za dumpinške cene, da bi si povečali tržni delež?

»Nikakor ne gre za kaj takega, temveč zgolj za ohranjanje siceršnje komercialne usmeritve zavarovalnice, ki ima iz pozitivnega poslovanja te zavarovalne vrste še vedno možnosti nuditi zavarovancem za doplačila zdravstvenih zavarovanj nekoliko ugodnejše in

konkurenčnejše cene zavarovanja kot državna ustanova.

Povečevanje tržnega dela praktično ni možno, kajti domala vsi zavarovanci za doplačila so se že zavarovali bodisi pri nas, bodisi pri konkurenčnem Zavodu. Prehod zavarovancev pa je zlasti v kolektivnih oblikah sklepanja PZZ za doplačila v večini podjetij skoraj povsem onemogočen s krovnimi pogodbami, ki v bistvu pomenijo blokado tržišča.«

– Kakšne so prednosti vašega dodatnega prostovoljnega zavarovanja?

»Za enake pravice je naše zavarovanje cenejše. Kartica Adriatic se je uveljavila kot pomemben člen v postopkih uveljavljanja zavarovalnih pravic, saj imamo sklenjenih preko 800 pogodb z izvajalci. Zavarovanci imajo z njeno uporabo zagotovljen poenostavljen postopek pri uporabi zdravstvenih storitev. Vsi naši zavarovanci za doplačila imajo pomembne popuste pri drugih vrstah zavarovanj, ki jih izvaja naša zavarovalnica, kar je prednost, ki je v Sloveniji ne more zagotoviti nihče drug. Vsi zavarovanci za doplačila imajo možnost skleniti tako imenovano nadstandardna zdravstvena zavarovanja pod ugodnejšimi pogoji. To je pomembno zlasti z ozirom na predvidene spremembe v slovenskem zdravstvenem zavarovanju, ko se bodo pravice obveznega zavarovanja neizbežno krčile. Doseženo raven zdravstvenega varstva si bo moč zagotoviti samo z dodatnim prostovoljnim zdravstvenim zavarovanjem. V tem pogledu imamo ponudbo, ki trenutno v Sloveniji nima konkurence.«

– Ali lahko čim krajše poveste, kaj vsebuje vaša ponudba za doplačila, za večji obseg pravic ali višji standard?

»Zavarovanje za doplačila (imamo štiri različne možnosti zavarovanj) zagotavlja zavarovancu v okviru standardnih storitev uporabo pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja brez stroškov zakonsko predpisanih doplačil. Zavarovanja za večji obseg pravic oziroma višji standard storitev in dodatne pravice v pogovornem jeziku imenujemo tudi nadstandardna zdravstvena zavarovanja. Naša ponudba obsega 15 vrst novih zavarovanj: 8 je takšnih, ki že obstoječe pravice še povečujejo ali pa zagotavljajo višji standard storitev, medtem ko preostalih 7 zavarovanj pokriva povsem nove pravice, ki jih obvezno zavarovanje ne pozna. Zavarovanec lahko sklepa vsako od navedenih dodatnih zavarovanj posamično, lahko pa zavarovanja poljubno kombinira in jih sestavlja v pakete.

Zavarovanje v paketih je za zavarovanca cenejše. V paket štejemo tudi zavarovanje za doplačila. Ponujamo 66 različnih zavarovalnih paketov v osmih skupinah z različno višino zavarovalne vsote. Premije omenjenih zavarovanj so različni glede na vstopno starost zavarovanca. To je doslej v Sloveniji prvi in edini primer na področju zdravstvenih zavarovanj. Ponudba je preobsežna, da bi jo bilo mogoče v celoti predstaviti ob tej prilležitosti. Naj omenimo samo dvoje zavarovanj.

Zavarovanje za zdravila krije zavarovancu stroške zdravljenja, kadar je zanje samoplačnik. Sa-

Zdravstvena zakonodaja iz leta 1992 je prinesla bistvene novosti na področju zdravstvenega varstva in zavarovanja. Celoten sistem se v osnovi deli na OBVEZNO (povsem v pristojnosti države oziroma Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije) in PROSTOVOLJNO zdravstveno zavarovanje. Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju iz leta 1992 predvideva na področju PROSTOVOLJNIH ZDRAVSTVENIH ZAVAROVANJ TRI SKLOPE ZAVAROVANJ:

1. zavarovanja za razliko do polne vrednosti standardnih storitev, ali na kratko rečeno, zdravstvena zavarovanja za doplačila;
2. zavarovanja za večji obseg pravic ali višji standard;
3. dodatne pravice, ki niso zajete v obveznem zavarovanju.

moplačnik pa je vselej takrat, kadar pri zdravniku prejme tako imenovani »beli« recept. Zavarovanelec se izkazuje z našo »srebrno« kartico in v lekarni mu za zdravila ni potrebno plačati v gotovini ter kasneje terjati povračilo stroškov od zavarovalnice. Le-ta bo stroške lekarni poravnala na podlagi računa. V večini lekarn je uveden poseben računalniški program, ki omogoča tako poslovanje.

Drugo zavarovanje, ki je zelo zanimivo, pa krije samoplačniške stroške specialističnega ambulantnega zdravljenja. Omogoča uporabo storitev pri kateremkoli specialistu, tudi pri zasebnikih, in zagotavlja brezplačne storitve v tako imenovanih samoplačniških ambulantah, ki nimajo dolgih čakalnih dob.«

– Če bi denimo Zveza svobodnih sindikatov izstopila iz državne zavarovalnice, kakšne ugodnosti ponujate

organizaciji kot celoti in kakšne posameznim članom?

»Prenos krovne pogodbe z ene na drugo institucijo ne rešuje ničesar. Svobodni sindikati bi za svoje članstvo storili največ, če bi se z obema nosilcema zdravstvenih zavarovanj dogovorili za kar najboljše pogoje ter sindikalnim organizacijam predstavili obe ponudbi z ustreznim priporočilom. Svobodni sindikati naj krovno pogodbo z ZZZS najprej odpovedo, potem pa pozovejo oba izvajalca tega zavarovanja, naj ponudita svoje pogoje. Pogajanja naj vodijo Svobodni sindikati, ki bodo tako nesporno realizirali svojo pomembno vlogo do članstva, saj bodo omogočili sklenitev tega zavarovanja pod najugodnejšimi pogoji. Vsekakor se bomo potrudili pripraviti ponudbo, ki bo konkurenčna in tako za sindikalno organizacijo kot za njene člane kar se da ugodna.«

Marija Frančeškin

Politika prek hrbtov upokojujencev

Čeprav gre po novem za več manjših sprememb zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, je v najširši javnosti dvignila največ prahu tista, ki govori o drugačnem usklajevanju pokojnin. Gre za zakonsko dopolnilo, o katerem so se prek hrbtov upokojujencev lomili strankarski interesi in predvolilne igre strank vladne koalicije, ki je zaradi tega celo razpadla.

Tako Drnovšek kot Kocijančič sta drug drugemu očitala, da so ju pri tem vodili računi v predvolilni kampanji, ki se je praktično že začela. Pri tem je prvi računal na delavce, ko je govoril, da je nemogoče, da pokojnine rastejo hitreje od plač, drugi pa na upokojujence, ko se je zavzemal, naj se jim ne znanjšajo pridobljene pravice.

Očitki o tem, kdo si s pokojninami pridobiva volivce, kdo je kriv za zavožen pokojninski sistem in kdo bo nosil breme v preteklosti narejenih napak, so leteli na vse strani.

Že dolgo je znano, da je sedanji sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja potreben korenitih sprememb. O tem je narejena že kopica analiz. Najhujši je očitek, da je sedanja država brezposelnost in socialne napetosti po osamosvojitvi reševala na najdražji možni način, to je s prezgodnjim upokojevanjem.

Zdajšnja vlada je predolgo odlašala ne le s temeljito pripravo dolgoročne reforme, temveč tudi s hitrimi popravki »lepotnih« napak v sedanjem pokojninskem sistemu. Tako se je sedanji predlog sprememb in dopolnil zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju valjal v parlamentarnem postopku domala dve leti. K temu je prispeval tudi pokojninski lobi, ki je dosedaj uspešno kljuboval drugačnemu usklajevanju pokojnin.

Do sprememb zakona je prišlo v zvezi s sprjemom novega proračuna, ko se je pojavila nevarnost, da bo v pokojninski blagajni zazijal še večji primanjkljaj kot v preteklosti. Finančno ministrstvo je trdilo, da bi z odpravo poračuna pokojnin za nazaj prihranili več kot sedem milijard tolarjev. Pri tem je mahal o argumenti, da se same pokojnine ne bodo zmanjšale, le poračunov za nazaj ne bo. Vlada je svoje predloge spreminjala. Najprej se je dogovorila z upokojujenci za negativne in pozitivne poračune za nazaj, potem pa je sama umaknila ta predlog in prišla na dan z novim, po katerem bi se pokojnine samo sprosti usklajevale z rastjo plač.

Ko so upokojujenci temu ostro nasprotovali, je vlada prišla pred parlament z novim kompromisnim predlogom, po katerem bi sicer pokojnine še naprej usklajevali na podlagi gibanja plač, toda brez dvomesečnih poračunov in z drugačno usklajitvijo (znižanje osnove za nadaljnje usklajevanje) vsako leto v februarju. Na kratko povedano to pomeni, da bodo realno pokojnine še naraščale s plačami, vendar bolj umirjeno kot doslej.

Izračunali so, da bodo upokojujenci z novim načinom usklajevanja v letu dni izgubili 31 do 32 odstotkov ene mesečne pokojnine, kar je v povprečju okrog 1500 tolarjev na upokojujence. Ta predlog je bil potem sprejet v državnem zboru, čeprav mu je poleg opozicije nasprotovala tudi Združena lista, ki je poleg zamenjave svojega ministra to tudi izrabila za svoj odhod v opozicijo.

Marija Frančeškin

